Kejsarens armé

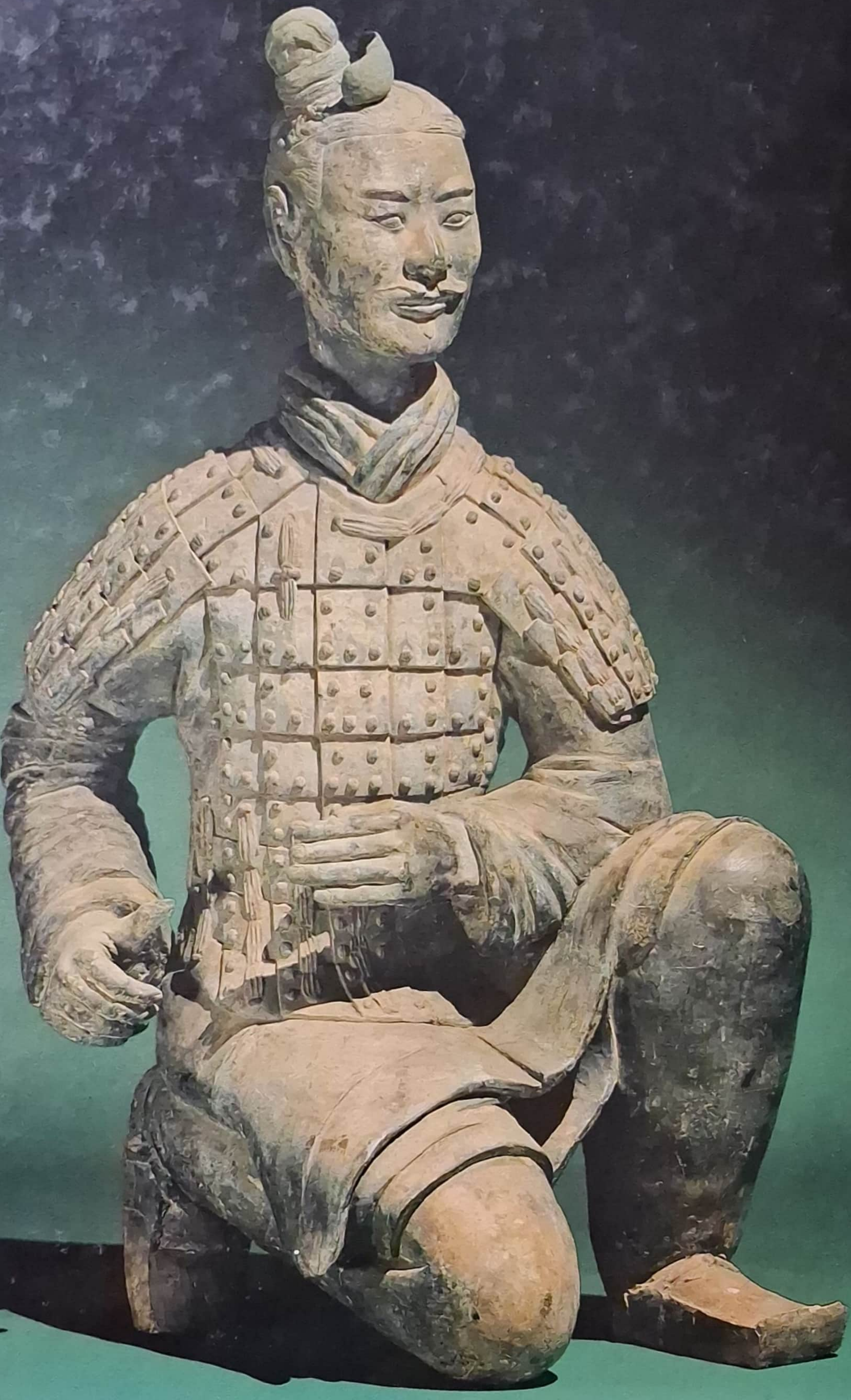

Skannat med CamScanner

ÖSTASIATISKA MUSEETS UTSTÄLLNINGSKATALOG NR 41

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

EN UTSTÄLLNING FRÅN FOLKREPUBLIKEN KINA

ÖSTASIATISKA MUSEET
STOCKHOLM
5 DECEMBER 1984–17 FEBRUARI 1985
MED STÖD AV
Handelsbanken
SVENSKA INSTITUTET

ÖSTASIATISKA MUSEETS UTSTÄLLNINGSKATALOG NR 41

KUNSTCENTRET HØVIKODDEN
SONJA HENIES OG NIELS ONSTADS STIFTELSER
2 MARS–28 APRIL 1985
MED STØTTE AV
CHRISTIANIA BANK OG KREDITKASSE
MOBIL EXPLORATION NORWAY INC.
UTENRIKSDEPARTEMENTET
KULTUR- OG VITENSKAPSDEPARTEMENTET
NORSK KULTURRÅD

PRISMA INFORMATION 1985 NR 1

Skannat med CamScanner

40

Kejsarens armé

SOLDATER OCH HÄSTAR

AV LERGODS FRÅN QIN SHIHUANGS GRAV

AV JAN WIRGIN

Den historiska bakgrunden

Qin Shihuang

Graven och kejsarens armé

Lergodsfigurerna

Vapen, vagnar, hästmunderingar

och andra fynd

Bronsvagnarna

Katalog

ÖSTASIATISKA MUSEET

STOCKHOLM 1984

850128

Skannat med CamScanner

Vi ber att få framföra ett varmt tack
till följande institutioner som verksamt bidragit
till utställningens tillkomst

I FOLKREPUBLIKEN KINA

Kulturministeriet
Statens byrå för kulturföremål
Kinas korporation för arkeologiska utställningar i utlandet
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från Qin
Shihuangs grav, Lintong, Shaanxi
Shaanxi Provinsmuseum, Xian
Historiska museet, Peking
Stadsmuseet i Xianyang
Folkrepubliken Kinas ambassader i Stockholm och Oslo

I SVERIGE

Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Sveriges ambassad i Peking
Svenska Institutet
Handelsbanken

I NORGE

Christiania Bank og Kreditkasse
Mobil Exploration Norway Inc.
Utenriksdepartementet
Norges ambassade i Peking
Kultur- og vitenskapsdepartementet
Norsk Kulturråd

ISSN 0585-3257

Skannat med CamScanner

Förord

Under de senaste åren har det arkeologiska arbetet i Kina gjort stora framsteg. Den stora armén med soldater och hästar av lergods, vagnar och hästar av brons samt bronsvapen, som alla grävts fram ur schakt med gravgods öster om Qin Shihuangs gravhög vid berget Li i Lintong i provinsen Shaanxi tillhör de mest storslagna upptäckterna och fynden har väckt uppmärksamhet i hela världen.

Qindynastins skulpturer av hästar och soldater är skapade av konstnärer bland folket som avbildningar av Qinarméns officerare, meniga och stridshästar. De är först modellerade av lera och brända och har sedan satts samman och bemålats i kraftiga, kontrasterande färger som rött, svart, blått, vitt och gult. Denna armé av lergods omfattar olika typer av infanterister, kavallerister och stridsvagnssoldater samt generaler och officerare. Samtliga har hållit vapen i händerna och de är alla klädda i stridsdräkt, många med rustning ovanpå stridsdräkten. De är ca 1,80 m höga med krigiskt utseende – hårda och självsäkra – varje soldat ser ut som en livs levande krigare, noggrant utvald och med hård träning bakom sig.

Lerhästarna ser ut som verkliga hästar. Oavsett om de är vagnshästar eller ridhästar så är de alla kraftiga och välnärda, med betsel i den öppna munnen, trimmad man och flätad svans. De är alerta och vaksamma, starka och stolta. Flera tusen olika soldat- och hästskulpturer är uppställda i slagordning, kompanier fyllda av mod och kraft – det är som om man ställt upp dåtidens hela Qinarmé, som enligt de historiska källorna bestod av "över en miljon rustningsklädda soldater, tusentals vagnar och tiotusentals ridhästar", den som i flygande galopp red till gränsområdena och som enade de sex staterna. Qinskulpturernas variationsrikedom och höga konstnärliga värde ger dem en viktig plats i Kinas kulturhistoria.

De utställda figurerna är utvalda bland de närmare tusen lergodsfigurer, som blivit restaurerade och de är alla mycket representativa. Dessutom utställs ett tjugotal andra föremål såsom ett bronsmynt präglat då Qin Shihuang hade enat Kina, standardiserade vikter och hålmått, förkromade svärd och pilar av ojämförbar skärpa, samt byggnadsfragment från gravområdet som lergodsrör, tegelstenar, taktegel m m. för att man bättre skall förstå Qindynastins kultur.

Detta är första gången som vi i Europa organiserar en specialutställning av lergodsfigurer från Qin Shihuangs grav. Vi är förvissade om, att denna utställning kommer att väcka stort intresse i Era länder och kommer att lämna ett bestående minne i det kulturella utbytet mellan folken i våra länder. Vi hoppas, att utställningen skall öka förståelsen och vänskapen mellan våra länder och leda till fördjupade kontakter.

MUSEET FÖR LERGODSFIGURER AV SOLDATER OCH HÄSTAR FRÅN QIN SHIHUANGS GRAV. LINTONG, SHAANXI.

KINAS KORPORATION FÖR ARKEOLOGISKA UTSTÄLLNINGAR I UTLANDET.

Skannat med CamScanner

Statens konstmuseer och Östasiatiska museet är stolta över att vi såsom de första i Europa givits tillfälle att visa en utställning helt ägnad de storslagna fynden från Qin Shihuangs gravområde nära Xian i Folkrepubliken Kina. Med sina tusentals figurer i naturlig eller övernaturlig skala är det vårt sekels mest storslagna arkeologiska fynd. Enstaka figurer och hästar har ingått i andra utställningssammanhang från Kina och har bl.a. visats på Louisiana i Danmark. Det vi nu kan åstadkomma är mer av en helhetsbild, då de olika typerna av officer, soldat, kavallerist, armborstskytt etc, som ingick i fyndet, är representerade på utställningen.

En utställning av detta format från ett så avlägset land hade inte varit möjligt att genomföra, om vi inte kunnat etablera ett utomordentligt väl fungerande samarbete med Sonja Henies och Niels Onstads stiftelser utanför Oslo och med dess chef Ole Henrik Moe. Sedan utställningen visats i Skandinavien är det meningen att den skall vandra vidare jämväl till Wien.

Av största betydele har naturligtvis varit det positiva bemötandet från Folkrepubliken Kinas ambassad, kulturministerium och dess byrå för museer och arkeologiska fynd samt museet i Lintong, Shaanxi, som ställt det storslagna materialet till förfogande.

Projektet hade inte kunnat genomföras utan starkt och aktivt stöd från Sveriges ambassadör i Beijing, Lars Bergquist, samt vår kulturattaché, Annika Wirén, som inte sparat någon möda, när det gällt att på ort och ställe förbereda förhandlingarna och hjälpa till att föra dem till ett lyckligt slut. Vi tackar också Svenska Institutet, som engagerat sig i projektet och därigenom gjort genomförandet möjligt samt Svenska Handelsbanken, som genom att ställa vissa garantier givit oss mod att ge oss in i det ekonomiska äventyr, som en utställning av detta format och av denna karaktär onekligen är.

Per Bjurström
Överintendent vid Statens konstmuseer

Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelser er stolte over å kunne vise en utstilling av keramikkfigurer fra keiser Qin Shihuangs gravområde ved Xian i Folkerepublikken Kina, i vårt kunstsenter på Høvikodden. Med åtte krigerfigurer og to hester, samt forskjellige våpen og annet gravgods, er det den største samling fra dette berømte gravfeltet som er vist utenfor Asia. Norge var et av de første land som anerkjente Folkerepublikken og vår kulturavtale med Kina ble undertegnet allerede i 1963. Henie-Onstad Kunstsenter har flere ganger nytt godt av denne avtalen.

Denne utstillingen er kommet istand ved et meget hyggelig samarbeid med Statens Konstmuseer i Sverige ved sin överintendent Per Bjurström og ved sjefen for Östasiatiska Museet, Jan Wirgin. Vi skylder Folkerepublikken Kinas kontor for kulturelle forbindelser med utlandet stor takk for at de har kunnet stille til disposisjon en så representativ utstilling. Likeledes takker vi ambassadører og personell ved den svenske og den norske ambassade i Peking for uvurderlig støtte ved forhandlingene om utstillingen.

Uten økonomisk støtte hadde gjennomføringen av et så kostbart prosjekt vært utenkelig. Vår hjertelige takk går til Christiania Bank og Kreditkasse, Mobil Oil og til Utenriksdepartementet, Kulturdepartementet og Kulturrådet, som gjorde eventyret mulig for Norge.

Ole Henrik Moe
Direktør Sonja Henies og Niels Onstads Stiftelser

Skannat med CamScanner

Företal

Den kinesiska jorden är utomordentligt rik på gömda skatter, som vittnar om landets långa och lysande historia. Nästan var man än sätter spaden i marken blir resultatet ett arkeologiskt fynd. Det är därför inte förvånande att den dynamiska period i Kinas historia, som inleds med Folkrepublikens grundande år 1949, med mycket omfattande byggnads- och konstruktionsarbeten också resulterat i rika arkeologiska fynd. Dessa nya arkeologiska upptäckter har helt förändrat vår bild av Kinas tidiga historia och gjort flertalet arkeologiska och konsthistoriska arbeten inaktuella och ofullständiga.

Några av dessa sensationella fynd kunde vi presentera för den svenska publiken på den stora utställningen "Arkeologiska fynd från Folkrepubliken Kina", som visades på Östasiatiska museet år 1974. Under de tio år, som förflutit sedan dess, har många nya intressanta fynd tillkommit. I särklass mest uppseendeväckande av dem alla är fyndet av kejsar Qin Shihuangs armé av soldater och hästar av lergods, som säkert kommer att gå till historien som vår tids märkligaste arkeologiska upptäckt. Detta fynd har kastat nytt ljus över Qindynastins (221–206 f Kr) historia och åter aktualiserat Qin Shihuang, denna märkliga och sammansatta härskargestalt, som enade Kina och skapade det centraliserade kejsardöme, som under mer än 2000 år skulle ligga till grund för utformningen av det kinesiska rikets administration och förvaltning.

Det var i mars 1974, när några bönder från en folkkommun var i färd med att gräva en serie brunnar i närheten av Qin Shihuangs mäktiga gravhög, som det oväntade fyndet gjordes. Man hittade först ett huvud av lergods och senare en hel figur i naturlig storlek av en stående krigare. De utgrävningar, som snart sattes igång, avslöjade att det under markytan fanns ett vidsträckt underjordiskt rum fyllt med hästar och soldater i naturlig storlek utförda av lergods. Allteftersom arbetet fortsatte fann man ständigt nya figurer och man förstod att här dolde sig en hel armé av tusentals lergodssoldater beväpnade med riktiga vapen av brons. Det var som när Iason sådde de draktänder han fått av kung Aiëtes och en här av beväpnade krigare växte upp ur jorden inför hans ögon.

Utgrävningarna visade att det förutom det först upptäckta underjordiska rummet – schakt 1 – fanns ytterligare två mindre schakt med figurer av soldater och hästar. Schakt 1 är det ojämförligt största av de tre och beräknas innehålla ca 6000 figurer. Schakt 2, som är betydligt mindre, beräknas innehålla 1400 figurer av mycket varierande typer, medan schakt 3, som är det minsta, tycks ha varit arméns högkvarter och endast innehåller ett sjuttiotal figurer – många av dem officerare. Allt som allt räknar man med att armén omfattar minst 7000 soldater av olika slag, över 500 hästar och resterna av 130 stridsvagnar av trä samt stora mängder vapen av olika slag.

En rad andra fynd har också nyligen gjorts på gravområdet – det mest sensationella var upptäckten av två vagnar av brons, vardera förspända med fyra bronshästar, som gjordes i december 1980.

Skannat med CamScanner

Utställningen "Kejsarens armé" är den första specialutställning, helt ägnad Qin Shihuangs lergodsarmé, som visats i Europa. Liknande utställningar har tidigare endast visats i Australien och Japan. Det urval av olika typer av figurer, som utställningen innehåller, ger en god bild av den rikedom av figurer av olika slag som påträffats vid utgrävningarna. Vi står i stor tacksamhetsskuld till de kinesiska kulturmyndigheterna, som gett oss möjlighet att presentera denna, vår tids märkligaste utgrävning, för den svenska och norska publiken.

Utställningskatalogen är baserad på de uppgifter, som ställts till vårt förfogande från den statliga kinesiska byrån för kulturföremål, och i sin utformning och till sitt innehåll bygger den framför allt på den väl genomarbetade katalog författad av Edmund Capon, som utgavs i samband med utställningen i Australien år 1983 samt på den katalog som utgavs vid utställningen i Japan 1983–1984.

J.W.

Periodförteckning

XIA	ca 2100–1600 f Kr
SHANG	1600–1028 f Kr
ZHOU	1027–256 f Kr
Västra Zhou	1027–771 f Kr
Östra Zhou	770–256 f Kr
Vår- och Höstannalernas tid	770–476 f Kr
Stridande Staterna	475–221 f Kr
QIN	221–206 f Kr
HAN	206 f Kr–220 e Kr

Skannat med CamScanner

Den historiska bakgrunden

Med den år 1027 f.Kr. grundade Zhoudynastin inleds den feodala tiden i Kinas historia. Under denna nya dynasti, som efterträdde Shang, utbildas ett vasallsystem där härskaren utdelar landområden som förläningar till familjemedlemmar och medhjälpare. Under dynastins första del Västra Zhou (1027–771 f.Kr.) var såväl den politiska som den religiösa makten fast förankrad hos storkungen (**wang**), som ansågs ha fått sin investitur från Himmelen och därför titulerades *Tianzi*, Himmelens son.

Den förste konungen av Zhou, Wu Wang, förlade sin huvudstad till Hao vid Weifloden nära den nuvarande staden Xian i Shaanxi, och rikets kärnland omfattade delar av denna provins och den nuvarande provinsen Henan. Runt omkring grupperade sig en rad småriken som styrdes av medlemmar av Zhouklanen och andra vänskapligt sinnade klaner. Sammanlagt fanns under tidig Zhou flera hundra sådana större eller mindre vasallstater.

Zhoukonungarnas makt var helt baserad på länsrikenas lojalitet och såväl vid inre uppror som vid angrepp utifrån av främmande, fientliga stammar skulle feodalfurstarna omedelbart komma till kungens hjälp. Detta system fungerade väl vid dynastins början, men så småningom växer de feodala rikena sig allt starkare och gör sig såväl ekonomiskt som militärt mer och mer oberoende. Zhou-kungarna får allt svårare att hävda sin suveränitet och ständiga strider med krigiska stammar av hunner (**Xiongnu**), som år 822 f.Kr. tog sig ända fram till huvudstaden Hao och plundrade den, försvagade ytterligare Zhous auktoritet. När huvudstaden år 771 återigen intas och förstörs av en främmande nomadstam, som lierat sig med upproriska feodalfurstar, bryts Zhouhusets politiska makt definitivt. Huvudstaden flyttas österut till Luoyang i Henanprovinsen och den Östra Zhoudynastin (771–221) inleds. Under denna 500 år långa period blir kungen av Zhou enbart till namnet regent och hans huvudsakliga funktion blir att vara religiöst överhuvud. I sin egenskap av Himmelens son skall han utföra de offer och rituella handlingar, som endast tillkommer honom och genom sin investitur skall han bekräfta länsfurstarnas gudomliga mandat att utöva sin makt.

Den Östra Zhoudynastin uppdelas traditionellt i två perioder "Vår- och Höstannalernas tid" (770–476 f.Kr.) och "Stridande Staterna" (475–221 f.Kr.). Dessa perioder utmärks av ständigt hårdnande maktstrider mellan rivaliserande småriken, som sluter sig samman i olika federationer. Maktcentrum förskjuter sig från den ena staten till den andra och det historiska skeendet är ytterst komplicerat och svårt att överblicka.

Vår- och Höstannalernas tid (**Chunqiu**) har fått sitt namn efter en kortfattad krönika över viktiga händelser som timat i riket Lu mellan åren 722 och 481 f.Kr. och har traditionellt tillskrivits Konfucius. Kina var under denna tid uppdelat i ett hundratal större och mindre riken av vilka, förutom det kungliga *Zhou* i centrum, fjorton större stater kom att dominera maktkampen. Bland de nordliga staterna har vi längst i

Skannat med CamScanner

norr *Yan* i området kring Beijing, *Jin* som upptog delar av nuvarande Shanxi, Shaanxi och Henan, *Qi* som låg österut vid Gula flodens nedre lopp i nuvarande Shandongprovinsen, *Lu* och *Song* söder om Qi, *Cao* som gränsade till Song och senare annekterades av denna. *Zheng*, som låg vid Huaiflodens övre dalgång, *Chen* och *Cai* som låg längre ned vid Huaifloden, *Wei* vid Gula flodens mellersta lopp och till sist *Qin* längst i väster. I söder dominerade tre vidsträckta stater; *Chu* i mellersta Yangzi-dalen samt *Wu* och *Yue* österut mot kusten. De tre staterna i söder, som till stor del befolkades av ickekinesiska stammar, betraktades av de centrala staterna i norr som barbarer och kungen av Zhou hade aldrig någon verklig maktställning i dessa områden, som så småningom helt frigjorde sig och motsade sig alla anspråk på suveränitet från Zhous sida.

För att skydda sig mot Chu i söder, men också för nordliga och östliga ”barbarer” bildade ett antal av de centrala rikena i norr ett statsförbund som kallades **Zhongguo,** ”Mittens riken”. Beteckningen på denna federation, som fortfarande är det inhemska namnet för Kina, har senare felaktigt omvandlats till ”Mittens rike”.

Av de ovan nämnda viktigaste staterna under Vår- och Höstannalernas tid är naturligtvis riket Qin av speciellt intresse, eftersom det var från denna, längst ned i de västra utkanterna av det dåvarande Kina belägna stat, som rikets enande skulle utgå. Qinriket grundades vid slutet av det nionde århundradet f.Kr. enligt traditionen av en hästhandlare, som var gunstling hos den åttonde Zhoukungen, och som förläning fick mottaga ett litet område vid Weiflodens övre lopp. I denna avlägsna och svårtillgängliga trakt i väster, som nu är en del av provinserna Shaanxi och Gansu, och som låg

Skannat med CamScanner

långt ifrån händelsernas centrum, arbetade hans efterföljare målmedvetet på att utvidga sitt rike.

Av de centrala staterna i norr betraktades Qin länge som ett kulturellt efterblivet och halvt barbariskt rike. I dess omedelbara närhet låg otillgängliga bergstrakter, där främmande barbarfolk utgjorde ett ständigt hot. Genom krig och allianser med dessa lyckades furstarna av Qin så småninom att stärka och utvidga sina domäner. När Zhouhuset efter förlusten av huvudstaden Hao flyttade öster ut till Luoyang blev Qins ställning som ett bålverk mot barbarerna av stor betydelse och delar av Zhous forna territorium överlämnades som förläning till Qin, som på detta sätt ytterligare kunde utvidga sitt välde.

Under Vår- och Höstannalernas tid gör sig de feodala staterna mer och mer oberoende inte enbart av Zhouhusets nominella överhöghet utan också av varandra. De olika feodalrikenas huvudstäder utvecklar sig till självständiga kulturcentra och den tidigare stagnerande kulturutvecklingen får en kraftig knuff framåt. Trots den politiska oron blir den följande tiden en blomstringstid för såväl den andliga som den materiella kulturen. Vad som ännu band samman de skilda staterna var en i stort sett enhetlig kulturell bakgrund, en likartad förvaltnings- och samhällsorganisation samt fasthållandet vid vissa traditionella värderingar och grundläggande moraliska principer. Dessutom var många av staterna lierade genom invecklade giftermålsallianser.

Under de Stridande Staternas tid (475–221 f.Kr.), som väl gör skäl för sitt namn, hårdnar den hänsynslösa maktkampen. År 403 f.Kr. delas en av de tidigare mäktigaste staterna, *Jin*, efter en lång tid av inre stridigheter i tre mindre, självständiga riken *Han*,

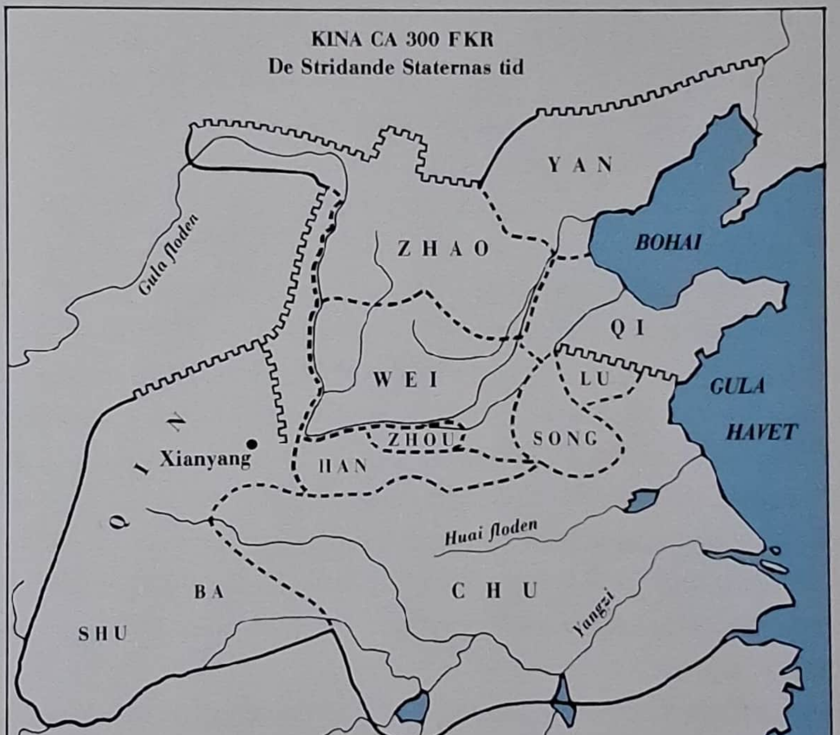

Wei och *Zhao*. Den slutgiltiga striden om hegemonien kom nu till en början att stå mellan de fem ledande staterna i norr *Qi, Han, Wei* och *Zhao* samt *Chu* i söder. *Qin*, som ännu inte räknades till de stora staterna, kunde tills vidare i sin relativa isolering borta i väster bida sin tid.

Det gamla feodalsystemets tid var nu definitivt förbi. Inte ens den formella respekten för Zhoukungen upprätthölls längre och hela den gamla hierarkiska rangskalan var stadd i upplösning. Många av feodalfurstarna tog själva kungatiteln (**wang**) och de höga ämbetsmännen, som tidigare i regel på grund av börd eller släktskap utsetts till sina ämbeten, började ersättas med vandrande statsmän och filosofer, som erbjöd sina tjänster till den som ville lyssna på dem. Hela den gamla samhällsordningen förändrades och detta resulterade i djupgående sociala omvälvningar, som kom att påverka alla samhällsklasser. Dessa genomgripande förändringar kom också att stimulera tankelivet. Det är denna tid som brukar kallas "De hundra filosofiska skolornas tid", efter alla de framstående tänkare och filosofer som nu trädde fram. Den provinsiella isoleringen var bruten, gamla lojaliteter och etablerade institutioner hade kastats över ända och det var därför naturligt, att man också skulle börja betvivla den världsordning, som man tidigare så självklart hade accepterat. Så blir denna oroliga och våldsamma tid också en period av intellektuell nyfikenhet, självständigt tänkande och andlig förnyelse.

De ständiga krigen under de Stridande Staternas tid verkade helt naturligt försvagande och utarmande på de stater som deltog. Särskilt som arméerna blev allt större och dyrbarare att underhålla. Tidigare hade krigen huvudsakligen förts av krigaradeln i sina stridsvagnar, men den tiden var nu förbi och väldiga arméer av infanteri rekryterades från bondebefolkningen. Samtidigt organiserade man också lättrörliga kavalleristyrkor, inspirerade av hunnernas krigskonst, som man lärt känna i gränstrakterna mot väster. Arméer på hundratusentals man ställdes mot varandra i de blodiga bataljerna och de större staterna kunde mönstra miljonarméer.

Qinstaten, som till en början inte deltog i maktkampen, kunde koncentrera sina krafter på att kväva alla inre stridigheter och sedan riket väl var pacificerat bygga upp en stark och slagkraftig armé. De övriga staterna hade ännu inte kommit till insikt om Qins snabba utveckling och slumrande styrka utan betraktade fortfarande riket som ett efterblivet barbarland. Sedan Qinriket konsoliderats under hertig Xian (384–362 f.Kr.) fortsattes hans strävanden att stärka den politiska och ekonomiska makten av sonen hertig Xiao (361–338 f.Kr.). Det var under dennes regeringstid, som genomgripande förändringar genomfördes, som helt omvandlade rikets struktur. Fursten tog en man vid namn Shang Yang som rådgivare, en statsman som kom att få ett avgörande inflytande över Qinrikets utveckling. Rikets huvudstad blev från och med år 350 f.Kr. Xianyang, strax utanför den nuvarande staden Xian i Shaanxiprovinsen, belägen vid Weiflodens norra strand.

Våra kunskaper om Kinas historia under denna tid är till stor del baserade på den berömde Han-historikerns Sima Qian (145–90 f.Kr.) arbete "Historieskrivarens upptekningar" (**Shiji**). I detta omfattande verk behandlar författaren i 130 kapitel Kinas

Skannat med CamScanner

historia från de legendariska forntidskejsarna och fram till 100-talet f.Kr. I det följande kommer hans arbete ofta att citeras.

Shang Yang, som blev Qinfurstens rådgivare, utgör ett karakteristiskt exempel på den typ av vandrande statsmän och filosofer, som under denna tid erbjöd sina tjänster åt feodalfurstarna. Han hade ursprungligen tjänat under statsministern i riket Wei, men då fursten av Wei inte ville ta honom i sin tjänst som dennes efterföljare lämnade Shang Yang sitt hemland och erbjöd i stället sina tjänster åt fursten av Qin. Shang Yang företrädde den rättsfilosofiska eller legalistiska skolan och under hans tid förändrades Qins samhällsstruktur drastiskt mot en allt mer auktoritär statsmakt.

Shang Yang hade föga till övers för gamla traditioner och sedvänjor utan förespråkade en total brytning med det gamla samhällssystemet och införandet av ett nytt. Han vänder sig emot att man okritiskt framhåller de forna härskarna som förebild och att man fördömer dem som inte följer traditionen och prisar dem som håller fast vid det gamla. I djärva och för samtiden chockerande uttalanden visar han sin vanvördnad för traditionen:

> "Den vise stiftar lagar,
> den dåraktige följer dem.
> Den duglige ändrar sedvänjorna,
> den dåraktige behåller dem."

Shang Yangs respektlöshet för hävdvunna tänkesätt skulle säkert ha ansetts anstötlig i de flesta av de gamla feodalrikena, men de måste ha tilltalat den unga, expansiva och av konventioner relativt obundna Qinstaten med sitt barbariska förflutna.

De nya reformer, som tillskrivs Shang Yang, innefattar stränga lagar och förordningar, som gällde alla samhällsklasser, en ny ekonomisk politik, ett utvidgat jordbruk, en i grunden ombildad förvaltning och ett målmedvetet uppbyggande av armén. Shang Yang var en hänsynslös realpolitiker, som såg krig och jordbruk som statens viktigaste angelägenheter. De lärde sågs med misstro och köpmän och hantverkare betraktades som löst folk som sökte dra sig undan sina grundläggande plikter mot staten – krigstjänst och jordbruk. I följande avsnitt sammanfattar Sima Qian några av hans reformer och den verkan de fick:

> "Folket indelades i grupper på fem eller tio hushåll som var ömsesidigt ansvariga för varandra. De som underlät att ange en brottsling skulle sönderstyckas i två delar; de som angav honom skulle belönas som om de hade halshuggit en fiende; de som gav husrum åt en brottsling skulle straffas som om de hade sträckt vapen inför fienden. Familjer med två eller flera vuxna söner som inte bildat egna hushåll var tvungna att erlägga dubbel skatt. De som utmärkt sig i krig skulle belönas med adlig rang efter förtjänst. De som låg i personliga fejder skulle straffas i enlighet med sina försyndelser. Folket skulle arbeta ihärdigt med modernäringarna jordbruk och vävning och de som skördade mest spannmål eller frambringade mest silke skulle befrias från skattepålagor. De som ägnade sig åt oväsentliga sysslor såsom handel, eller de som var sysslolösa eller fattiga, deras hustrur och söner skulle göras till slavar. Ädlingar som icke utmärkte sig i strid

Skannat med CamScanner

skulle förlora sin adliga rang. Den samhälleliga hierarkin var tydligt avgränsad och varje rang tilldelades de landområden, vasaller, kvinnliga slavar och kläder som tillkom den. De som utförde berömvärda gärningar skulle hedras; de som eftersatte detta, även om de var välbärgade, tilläts de inte framträda med pompa och ståt."

Shang Yangs hårda lagar, och den nästan fanatiska nit med vilken han sökte hävda dem, gav honom många fiender. Efter hertig Xiaos död 338 f.Kr. anklagades han för stämplingar mot furstehuset. Under hot om arrestering flydde han mot gränsen och sökte nattkvarter i ett litet värdshus. Men värdshusvärden, som inte kände igen honom, vägrade och hänvisade till Shang Yangs egna lagar, som vid strängt straff förbjöd honom att ta emot främlingar under sitt tak. Shang Yang var tvungen att fortsätta sin flykt och försökte få en fristad i sin hemstat Wei, men inte heller där ville man ta emot honom eftersom han betraktades som en överlöpare. Till slut blev han tvungen att återvända till sina egendomar i Qin, där kungens trupper grep honom och hans slutgiltiga öde blev att bli söndersliten mellan stridsvagnar.

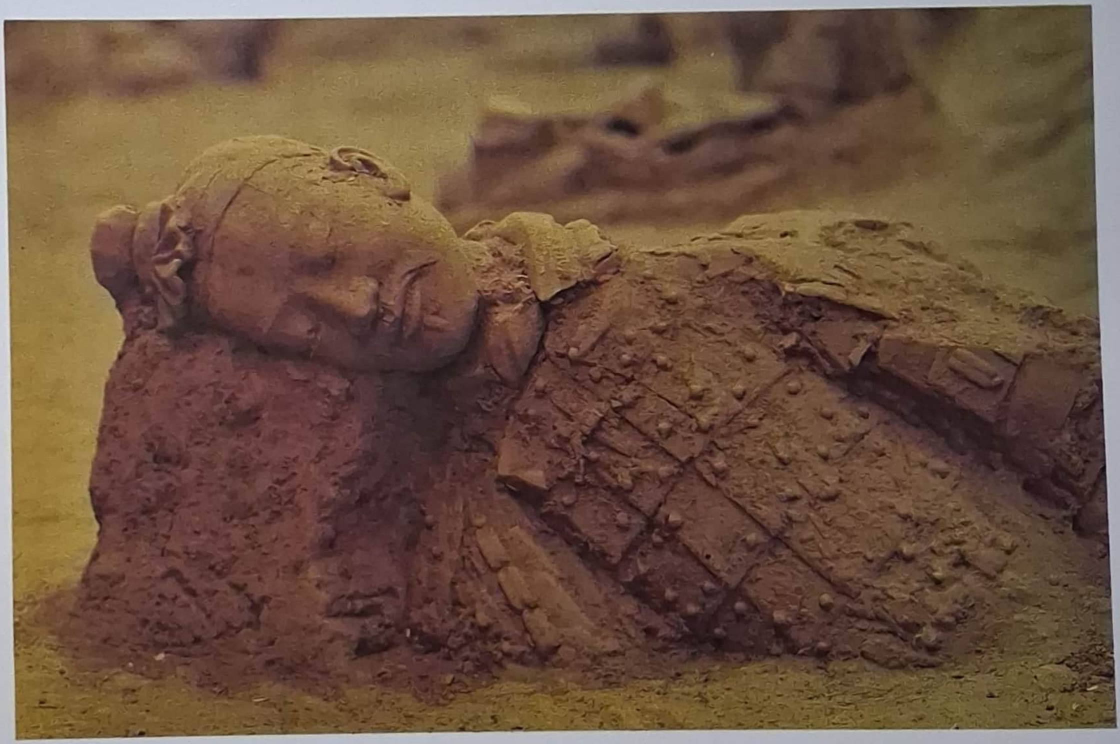

Omkullfallen lergodssoldat under utgrävning.

Även om Shang Yang själv fick ett grymt slut hade hans rigorösa reformer fått sin avsedda verkan. Han hade lovat fursten av Qin att göra hans land mäktigt och den tidigare obetydliga Qinstaten var nu, vid hans död, både politiskt och ekonomiskt en makt att räkna med.

De stränga lagarna hade medfört att det rådde lugn och ordning i riket. Armén hade byggts upp till en effektiv och slagkraftig krigsmaskin. De omfattande jordreformerna

Skannat med CamScanner

hade resulterat i att ytan av den brukade jorden kraftigt ökat. Dessutom hade omfattande bevattningsanläggningar och nya odlingsmetoder gjort sitt till för att öka jordbrukets avkastning. Resultatet av detta blev att skatteintäkterna steg våldsamt och Qin var nu ett av de mest kapitalstarka rikena i dåtidens Kina.

Dessa rikedomar gav nu Qinfurstarna möjlighet till omfattande fälttåg mot de olika barbarfolk, främst tibetaner och hunner, som sedan århundraden oroat rikets gränser i väster. Stora delar av de nuvarande provinserna Shaanxi och Gansu lades nu definitivt under Qins välde. Ryktet om det nya och mäktiga Qinriket spred sig så småningom via Centralasiens karavanvägar till Västerlandet och gav upphov till namnet Kina.

Striderna mot barbarfolken vid dess gränser gav Qin nyttiga krigstekniska lärdomar och ett resultat blev, som tidigare nämnts, att man vid sidan av de otympliga stridsvagnar som tidigare dominerat krigföringen också införde ett mera lättrörligt kavalleri. Qins nära förbindelse med barbarfolken, och det faktum att en rad främmande stammar bodde inom dess domäner samt att barbarkrigare ofta användes som legosoldater, bidrog säkert till att riket ännu långt fram i tiden kom att betraktas som en barbarstat av de mer kultiverade rikena i Centralkina.

Sedan barbarfolken pacificerats vidtog Qinrikets slutgiltiga och målmedvetna kamp om hegemonien, som åstadkoms genom en kombination av kortvariga alllianser och framgångsrika fältslag. För att ytterligare markera sin självständighet antog hertig Xiaos efterföljare Hui Wen år 325 f.Kr. titeln konung (**wang**).

Den senare delen av de Stridande Staterna var en tid av långtgående politisk upplösning, en allas kamp mot alla, där skiftande allianser mellan två eller flera stater ständigt formades men lika snabbt löstes upp. De viktigaste staterna var nu, förutom *Qin*, *Han*, *Wei* och *Zhao* i nordväst, det mäktiga *Qi* i nuvarande Shandongprovinsen, *Yan* längst i norr och *Chu* längst i söder, som redan lagt under sig riket Yue i sydöst.

Under ett stort fältslag 318 f.Kr. besegrade Qin i grunden en armé sammansatt av styrkor från de fem staterna Han, Zhao, Wei, Yan och Qi, som tillsammans skall ha förlorat 82.000 man. Sedan man nu för tillfället inte behövde frukta något från detta håll började man ett fälttåg åt sydväst, där man gjorde stora landvinningar genom att besegra de "halvbarbariska" staterna *Shu* och *Ba* i nuvarande Sichuan, vars områden införlivades med Qinriket år 316 f.Kr. Man avancerade sedan söderut mot det mäktiga Chu vars styrkor besegrades i ett blodigt slag år 312. Efter detta vidtog ytterligare kampanjer mot Han och Wei och år 260 utkämpades ett våldsamt slag mot Zhao, där Qin fullständigt krossade dess huvudarmé. Därefter skall man kallblodigt ha avrättat 400.000 soldater, som kapitulerat efter löfte om fri lejd. Tillförlitligheten av dessa siffror är emellertid mycket tvivelaktig. De är förmodligen våldsamt överdrivna, men ger ändå en föreställning om det skoningslösa sätt på vilket Qins arméer förde sitt erövringskrig.

Qins trupper marscherade nu vidare mot *Zhou*, där Himmelens son fortfarande residerade. Huvudstaden Chengzhou intogs utan strid år 256 och den siste kungen avsattes. Den en gång så lysande Zhou-dynastin fick nu sitt ohjälpliga slut.

Efter dessa segrar mattades nu för någon tid striderna av och det slutgiltiga enandet av Kina skedde först år 221 f.Kr., sedan Qin Shihuang besegrat den sista av de rivaliserande staterna.

Skannat med CamScanner

Qin Shihuang

Den blivande Qin Shihuang föddes år 259 f.Kr. i Handan, huvudstaden i riket Zhao. Hans far, som tio år senare skulle bestiga Qins tron som kung Zhuang Xiang, var vid denna tid gisslan i grannstaten *Zhao*. Hans mor, *"den skickligaste danserskan och den skönaste kurtisanen i Handan"*, hade varit konkubin till den rike köpmannen Lü Buwei, när fadern träffade henne och förälskade sig i henne. Sedan hon fött honom sonen Zheng blev hon hans maka. Enligt elaka tungor skulle egentligen Lü Buwei själv vara far till den blivande förste kejsaren.

Lü Buwei var inte endast en förmögen köpman *"som köpte billigt och sålde dyrt"* utan dessutom en framstående politisk ränksmidare, som lyckades få Zhuang Xiang utsedd först till tronföljare och sedermera till kung. Zhuang Xiang besteg tronen år 249 f.Kr., men dog endast tre år senare och efterträddes av sin son, Qin Shihuang, som vid 13 års ålder intog tronen år 246 f.Kr. som kung Zheng av Qin.

Lü Buwei hade efter Zhuang Xiangs trontillträde blivit utnämnd till markis av Wenxin och kungens främste rådgivare och var nu rikets förmögnaste och mest inflytelserika person. Han utsågs nu till statsminister och blev rikets verklige regent fram till dess att den unge kungen själv kunde ta över makten.

Lü Buwei var en skicklig statsman, som målmedvetet arbetade på att stärka Qinstatens maktställning. Han underhöll livliga förbindelser med statsmän och kringvandrande filosofer från andra riken och samlade en stor skara protegéer kring sig. Lü Buweis tid vid makten blev emellertid kortvarig. Han hade i hemlighet återupptagit en kärleksaffär med änkedrottningen – hans forna konkubin – och när denna vidlyftiga dam senare inledde en förbindelse med en av statsministerns underhuggare och tillsammans med denne inledde stämplingar mot tronen blev också Lü Buwei indragen. Detta ledde till att kung Zheng, som samma år – 238 f.Kr. – själv hade blivit myndig och tagit makten, avsatte honom från hans ämbete och förvisade honom från hovet. Några år senare blev Lü Buwei tvungen att begå självmord genom att inta gift.

Dessa hovintriger, i vilka hans egen mor var så djupt involverad, måste ha bidragit till att göra den unge kungen misstänksam och obarmhärtig mot sina fiender och kan till en del förklara den strävan efter självständighet och oinskränkt makt som kom att prägla hela hans liv. Redan tidigt blev han känd för sin järnhårda beslutsamhet. En av riket Weis rådgivare beskriver honom enligt Sima Qian på följande sätt:

> "Han är skoningslös, med en tigers eller vargs hjärta.
> När han är i svårigheter ödmjukar han sig villigt, när
> han är framgångsrik slukar han hänsynslöst sin motståndare...
> Skulle han lyckas att erövra riket, kommer vi alla att bli
> hans fångar. Man blir inte gammal i en sådan mans närhet."

Skannat med CamScanner

Lü Buweis efterträdare som kungens rådgivare blev Li Si, en av de många kringvandrande lycksökare, som sökt sig till Qinhovet. Li Si kom från riket *Chu* i söder och hade i sin ungdom studerat statskonst under filosofen Xun Zi tillsammans med den senare så framstående legalisten Han Fei Zi. Han Fei Zi har ofta liknats vid Machiavelli, och hans essäer om statskonst hävdar furstens maktfullkomlighet och behovet av stränga

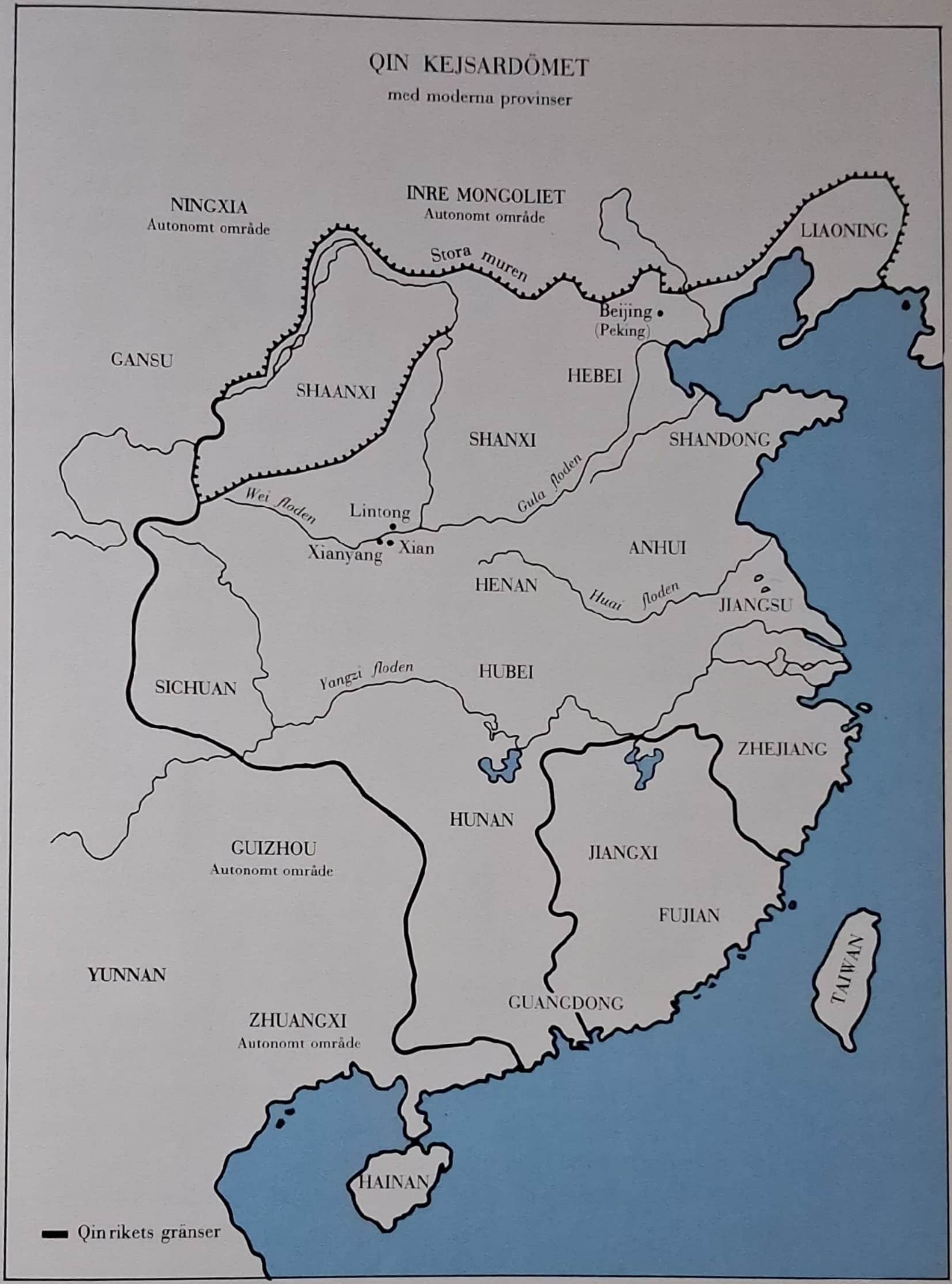

lagar. Li Si var en hängiven anhängare till idéerna om ett starkt och enat rike styrt av en upplyst despot, vars makt inte fick ifrågasättas. Som den klarsynte realpolitiker han var, hade han tidigt insett att Qinstaten var det enda rike, där det fanns förutsättningar att förverkliga dessa tankar. Att han var en hänsynslös och målmedveten karriärist framgår tydligt av hans avskedsord, då han lämnade sitt hemland, som enligt Sima Qian lydde:

> ”Jag har hört att man inte skall låta tillfället rinna sig ur händerna. Nu har stunden kommit, när 10.000 stridsvagnar drar i krig, och när de kringvandrande statsmännen behärskar utvecklingen. I detta nu önskar kungen av Qin att uppsluka världen och härska med titeln Kejsare. Nu är det bråd tid för de ofrälse och gyllene tider för de vandrande politikerna . . . Ty det finns ingen större skam än att ha en underordnad ställning, ingen djupare grämelse än att vara fattig. Att länge förbli i en underordnad befattning eller att leva under umbäranden, att ta avstånd från världen, att ringakta profiten och hänge sig åt ”Icke-handlandets” principer – sådan är icke den ädle mannens natur.
>
> Därför är det min avsikt att vandra västerut till kungen av Qin.”

I Qinriket blev han väl mottagen eftersom hans tankar om den auktoritära statsmakten väl överensstämde med kungens och statsministerns egna föreställningar och maktsträvanden. Det är inte svårt att förstå att kung Zheng, när han behövde en ny rådgivare, i Li Si fann en man efter sitt eget kynne. Li Si blev så småningom justitieminister och senare Qin Shihuangs kansler och främste rådgivare och denna ställning behöll han under hela den förste kejsarens regeringstid. Huvudparten av de många reformer, som infördes av Qin Shihuang för att stärka statsmakten, har tillskrivits hans inflytelserike rådgivare och det var säkert också han som sporrade sin härskare att med hänsynslös beslutsamhet bekämpa sina fiender, ena riket och till sist utropa sig till kejsare.

Redan under den tid då kung Zheng ännu var minderårig, hade striderna mot de övriga kinesiska staterna åter blossat upp, och sedan han själv tagit makten, tog de ny fart. Med obetvinglig kraft vände *”Tigern från Qin”* sina arméer mot den ena fienden efter den andra, samtidigt som Li Si med hjälp av ett skickligt politiskt intrigspel, som omfattade hemliga agenter, mutor och undergrävande verksamhet, försvagade staterna inifrån. *Han*-riket föll 230 f.Kr, *Zhao* 228 och *Wei* 225. Den enda verkliga maktfaktorn, som nu fanns kvar, var *Chu* i söder, som hade en stor och slagkraftig armé. Efter att hans trupper lidit ett nesligt nederlag mot Chu, gav kungen i uppdrag åt den skickligaste och mest erfarne av sina generaler, den redan åldrade Wang Jian, att leda en väldig armé på 600.000 man i ett sista avgörande fälttåg mot fienden. Chu besegrades i grunden 223 f.Kr. och dess armé förintades. Ett år senare föll *Yan* och sedan också *Qi* erövrats 221 f.Kr. hade kung Zheng uppnått sitt mål och var nu härskare över hela det dåtida Kina.

Det var nu som han beslutade att ta sig titeln **Shihuangdi.** Om hur detta gick till berättar Sima Qian; Kungen hade samlat sina närmaste rådgivare omkring sig och sade:

Skannat med CamScanner

” 'Obetydlig som jag är, har jag uppbådat trupper för att bestraffa de upproriska furstarna; och med hjälp av våra förfäders heliga kraft har alla de sex kungarna tuktats så som de förtjänar, så att till sist freden är återställd i riket. Om vi inte nu tillskapar en ny titel, hur skall vi då kunna påvisa våra gärningar för eftervärlden? Låt oss dryfta frågan om en kejserlig titel.'

Statsministern Wang Guan, kanslern Feng Jie och justitieminister Li Si svarade och sade: 'Fordom regerade de Fem Kejsarna över ett område tusen li i fyrkant,

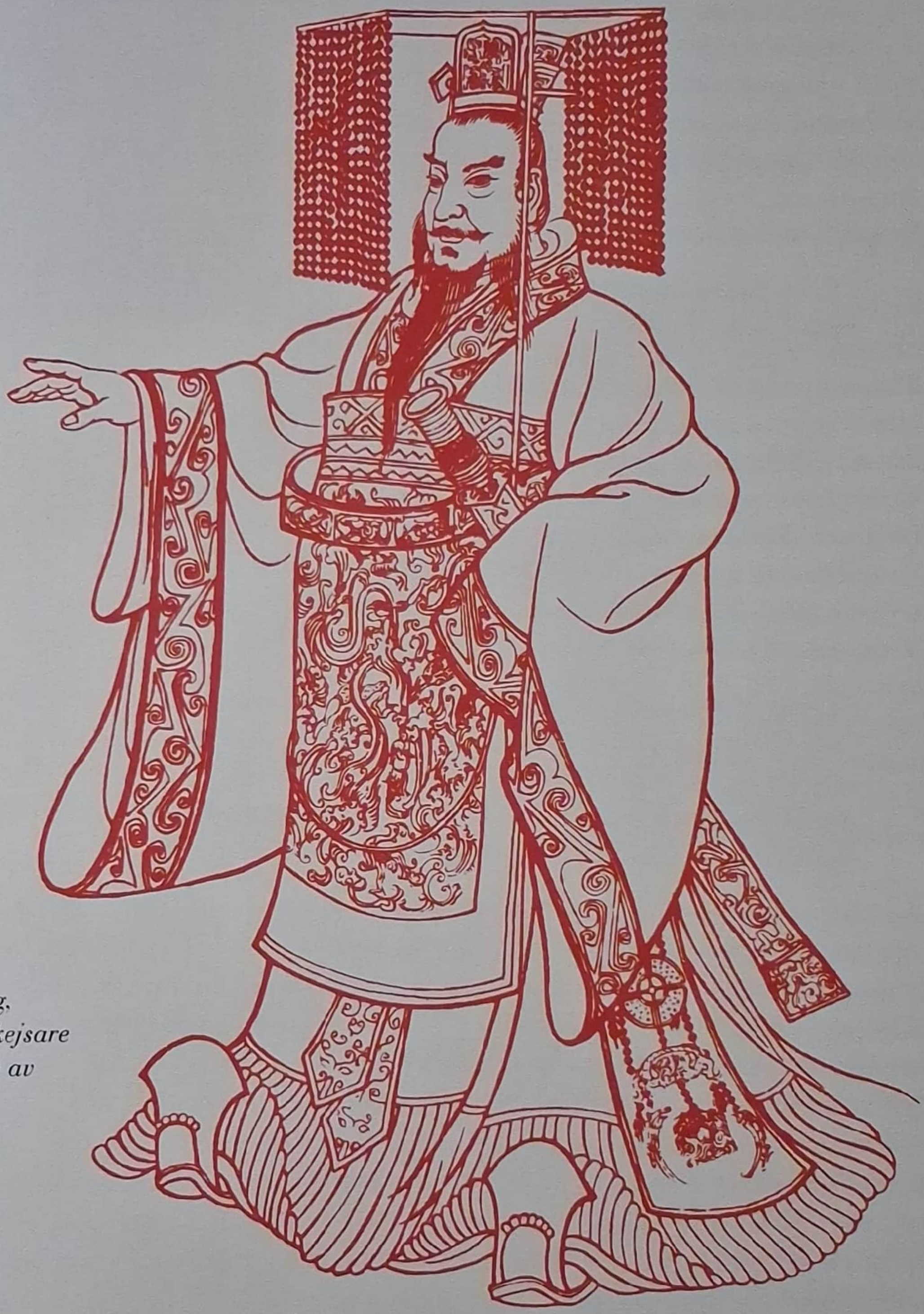

Qin Shihuang, Kinas förste kejsare och grundare av Qindynastin.

Skannat med CamScanner

bortom detta fanns furstarna och barbarerna. Furstarna kunde svära trohet eller inte, efter behag, ty kejsaren hade ingen makt över dem. Nu har Ers Majestät uppbådat en rättvisans armé för att bestraffa tyrannerna och underkuva hela riket, så att allt land mellan haven har blivit till våra län och härad och alla rättsregler har samlats till en lag. Detta verk saknar sin like, icke ens de Fem Kejsarna kunde åstadkomma något sådant. Vi har rådfrågat lärde män och liksom det i forna dagar fanns den Himmelske Härskaren, den Jordiske Härskaren och den Högste Härskaren, av vilka den sistnämnde var den främste, så dristar vi oss föreslå den upphöjda titeln **Tai-huang** eller Högste Härskare. Ers Majestäts påbud skall kallas 'edikt' och Edra befallningar 'dekret' och Ni skall tala om Er själv som 'Vårt kungliga jag'.'

Kungen svarade: ''Högste' må lämnas därhän men jag antar 'Enväldig' tillsammans med titeln 'kejsare', som använts sedan forna tider. Låt min benämning bli **Huang-di,** Enväldig Kejsare. Edra övriga förslag godtar jag'."

Ett edikt utfärdades därefter som avslutades med de stolta orden:

> "Vi är **Shihuangdi,** den Förste Enväldige Kejsaren och Våra efterföljare skall kallas Andre Kejsaren, Tredje Kejsaren och så vidare i oräkneliga släktled."

Den man som nu besteg kejsartronen, som den förste kejsaren över ett enat Kina, var utan tvekan en märklig och sammansatt natur. Hans viljestyrka och målmedvetenhet, när det gällde att ena och stärka riket och hävda sin egen maktställning, är obestridlig, liksom hans stora arbetskapacitet. Samtidigt var han lättretlig och misstänksam och hade ett våldsamt humör, som han hade svårt att tygla. Hans fruktansvärda vredesutbrott kunde ta sig rent groteska proportioner, som framgår av en berättelse återgiven av Sima Qian. Kejsaren hade seglat nedför Yangtze för att besöka ett tempel på berget Xiang, men en storm blåste upp och båten fick svårigheter att korsa floden:

> "Kejsaren frågade sina lärde: 'Vem är gudinnan som kallas Xiangflodens prinsessa?' 'Man säger, att hon var kejsar Yaos dotter och kejsar Shuns gemål', svarade de. 'Hon ligger begravd här'. I sitt ursinne lät kejsaren då tretusen straffångar hugga ned alla träd på berget Xiang, så att det blev helt kalt. Därefter återvände han från Nanzhou till huvudstaden via Wupasset."

Berättelsen visar inte bara kejsarens häftiga temperament utan åskådliggör också hans starka självkänsla och övertygelse om, att han väl kunde mäta sig med forntidens stora kejsare. En annan händelse, som också visar hur säker han var på sitt himmelska mandat, inträffade då han besteg berget Tai. Också denna gång drabbades han av ett oväder och sökte då skydd under ett träd. Sedan ovädret dragit över belönades trädet genom att kejsaren utnämnde det till minister av femte rangen.

Trots att kejsarens närmaste rådgivare Li Si var en rationell politiker, som inte hade något till övers för vidskepelse och övertro, var kejsaren själv i likhet med många andra tyranner ytterst vidskeplig och omgav sig med taoistiska magiker och trollkarlar. Grunden till hans intresse för det övernaturliga tycks främst ha varit hans starka dödsskräck och hans strävan att uppnå odödlighet.

Skannat med CamScanner

Hans dödsskräck är inte svår att förstå; krigets fasor och de ständiga intriger och grymheter, som präglat hans barndom och ungdom, hade säkert satt sina spår. Han utsattes också själv för upprepade mordförsök. Det första av dessa skedde redan år 227 f.Kr., när kronprinsen av Yan sände sin kämpe Jing Ke för att mörda kungen. Mordförsöket var mycket nära att lyckas, och kungen, som varit en hårsmån från döden, drabbades av ett våldsamt ursinne och stark fruktan och *"var inte sig själv på långa tider"*. Senare utsattes han för ytterligare två allvarliga försök att bringa honom om livet. En vän till Jing Ke, som var en framstående harpolekare, hade som straff för att han känt till mordplanerna blivit bländad. Hans sköna harpospel gav honom dock senare tillträde till Qinhovet och i ett obevakat ögonblick försökte han mörda Qin Shihuang med en blyfylld harpa. Det tredje misslyckade mordförsöket skedde under en av kejsarens många inspektionsturer i riket, när 218 f.Kr. en man vid namn Zhang Liang från det forna Hanriket hade lagt sig i bakhåll, men misslyckades då han överföll fel vagn. Trots att dessa anslag mot kejsarens liv alla misslyckades, bidrog de otvivelaktigt till att ytterligare förstärka hans dödsskräck och hans misstänksamhet mot omvärlden. Under de senare åren av sitt liv sökte han också mer och mer att isolera sig från sin omgivning.

Kejsarens önskan att nå odödlighet hängde säkert samman med hans skräck för döden, men var också en naturlig följd av hans anspråk på att vara en av himmelen utsedd härskare, jämbördig med de legendariska forntida kejsarna. Som en av dem ville också han inta sin plats bland de odödligas skara.

Kejsaren gjorde stora ansträngningar och spenderade väldiga summor i sitt sökande efter odödlighetselexir. Under en resa i nordöstra Kina år 219 f.Kr. kom han i kontakt med en man vid namn Xu Fu från Qi, som berättade för kejsaren att långt ute i havet fanns tre öar, där de odödliga levde. Kejsaren lät då sända ut Xu Fu tillsammans med flera hundra unga flickor och pojkar till havs för att söka efter de odödligas öar. Men Xu Fu kom aldrig tillbaka. Trots denna motgång förtröttades inte kejsaren utan gjorde ständigt nya försök att finna de odödliga och deras magiska örter. År 215 f.Kr. sände han ut en man vid namn Lu, från det forna riket Yan, för att leta efter några legendariska odödliga. När också denna expedition misslyckades, och kejsaren uttryckte sitt missnöje, förklarade Lu att orsaken var, att de odödliga var skygga varelser, som inte vågade sig fram så länge han inte drog sig tillbaka i avskildhet. Enligt Sima Qian löd Lu's ord:

> "Vårt sökande efter magiska svampar, sällsynta örter och odödliga har misslyckats. Det tycks som om onda krafter verkar emot oss. Det är min uppriktiga mening, att det vore välbetänkt om Ni från och till i hemlighet bytte uppehållsplats för att undvika onda andar; för först i deras frånvaro kommer de rena varelserna fram. När undersåtarna känner till var deras härskare dväljs, försvagas hans överjordiska krafter… Vi sätter vår lit till att Ers Majestät inte låter någon veta i vilket palats Ni vistas, först då kan vi lyckas att försäkra oss om odödlighetselexiret."

Kejsaren följde rådet och gav order om att de tvåhundrasjuttio palatsen och paviljong-

Skannat med CamScanner

erna inom tvåhundra lis omkrets i huvudstaden Xianyang skulle förbindas med täckta gångar och muromgärdade vägar, och de skulle möbleras med väggbonader, klockor och trummor och sköna kvinnor skulle installeras i vart av dem. Den som avslöjade var kejsaren uppehöll sig, skulle straffas med döden.

Inte heller denna gång lyckades man locka fram några odödliga, men resultatet blev att kejsaren kom att bli än mer isolerad från sin omgivning och hans misstänksamhet och dödsskräck förstärktes.

Kejsarens misstänksamhet riktade sig i synnerhet mot de lärde, som gärna åberopade forna tider och sedvänjor som ett föredöme och misstänkliggjorde hans reformer. En viktig källa till deras missnöje var avskaffandet av feodalsystemet, med alla dess traditionella band mellan härskaren och hans vasaller, som för alltid gjort slut på det ärftliga adelsmannaväldet. Det var de lärdes ovilja att acceptera dessa förändringar som till slut utlöste den händelse, som gjort kejsaren herostratiskt ryktbar – den stora bokbränningen år 213 f.Kr.

Efter en dispyt mellan anhängarna till feodalsystemet och den mäktiga kanslern Li Si såg denne ett tillfälle att slutgiltigt kväsa de intellektuellas motstånd. Om denna händelse berättar Sima Qian:

> ”Trotsande döden vill jag, Din tjänare Li Si, säga detta: I forna tider var riket splittrat. Ingen fanns som kunde ena det. Därför reste sig länsfurstarna. De lärde disputerar om forntida ting för att därmed skada nuet. De pyntar sina tomma ord för att villa bort verkligheten. Dessa män godtar endast sina egna lärosatser och fördömer vad överheten har stadgat.
>
> Nu har Ers Majestät bemäktigat sig hela riket. Du har skilt svart från vitt och har fastställt enhetliga normer. Men de lärde fasthåller vid att ära sina egna lärosatser och undervisar andra i vad orätt är. När de hör att en kungörelse har sänts ned till folket kritiserar de den var och en efter sin lära. När de kommer inför Dig fördömer de Dina påbud i sina hjärtan. När de har lämnat Ditt hov kritiserar de öppet Dina kungörelser på gator och i gränder. De sätter en ära i att ringakta kejsaren och anser det förnämt att intaga en avvikande hållning. De förleder folket till att fara med ont tal. Om detta inte förbjuds kommer kejsarens makt att försvagas, medan upproriska grupper växer sig starka bland folket. Det är därför lämpligt att detta förbjuds.
>
> Jag, Din undersåte, hemställer att alla historiska verk bränns, med undantag för Qinrikets annaler. Om andra än de som är anställda inom Vitterhetskollegiet vågar gömma undan Sångerna, Urkunderna och De hundra filosofernas skrifter skall dessa verk överlämnas till de lokala militärmyndigheterna att utan åtskillnad brännas. De som vågar diskutera Sångerna och Urkunderna skall avrättas och deras kroppar skall utlämnas till beskådande på marknadsplatserna. Den som visar på det förgångna för att svärta ned det närvarande skall tillsammans med hela sin familj lida döden. Den ämbetsman som underlåter att rapportera vad han känner till skall lida samma straff. Den som inom trettio dagar efter utfärdandet av detta påbud inte har bränt sina böcker skall brännmärkas och sändas att arbeta vid Den stora muren. Till de böcker som inte bör förstöras hör endast verk

Skannat med CamScanner

rörande läkekonst, medikamenter, spådom samt sådd och odling. De som önskar studera lagar och förordningar skall taga ämbetsmän till lärare."

Det kejserliga påbudet löd: "Må så ske!"

Resultatet av bokbränningen, även om vi inte vet hur effektivt den i verkligheten blev genomförd, blev att stora delar av det dåtida bokbeståndet förstördes och när senare vid Qindynastins slut huvudstaden brändes och också dess bibliotek och arkiv gick upp i rök, betydde detta en oersättlig förlust för den kinesiska kulturen.

Ytterligare ett dråpslag mot de lärde utdelades följande år. Taoisten Lu och hans hantlangare, som under lång tid understötts av kejsaren för att finna odödlighetselexiret, hade ännu inte – trots att de gjort av med stora pengar – lyckats uppnå några synbara resultat. För att rättfärdiga sig hade de djärvheten att i ett fränt och frispråkigt uttalande kritisera kejsaren och skyllde sina misslyckanden på hans grymhet och despotism. Därefter flydde de sin väg.

Kejsarens vrede blev fruktansvärd. Han ställde alla filosofer och lärde han kunde få tag på inför rätta och i sin skräck angav de varandra. Fyrahundrasextio lärde befanns skyldiga och begravdes levande i Xianyang, många fler förvisades till gränstrakterna. De lärdes opposition var nu krossad och Qin Shihuang kunde genomföra sina reformer utan att möta något motstånd. Men för de konservativa lärde i Kina blev han för all framtid den *"som brände böckerna och begravde de lärde"*.

Men Qin Shihuang var inte enbart en despot, han var också en riksbyggare av stora mått och många av de hårda och till synes drastiska metoder, som han använde sig av var i själva verket led i en målmedveten politik. Tillsammans med sin ständige rådgivare Li Si arbetade han oförtrutet på att konsolidera sitt väldiga rike. En av de viktigaste förutsättningarna för att hans enhetsverk skulle bestå var utan tvekan avskaffandet av feodalsystemet.

När kejsaren 221 f.Kr. enat riket, föreslog flera av hans ministrar att han borde dela ut förläningar till sina söner. Men den kloke Li Si motsatte sig detta, då det kunde äventyra rikets säkerhet och föreslog istället, att de skulle belönas med skatteintäkter och rika gåvor. Kejsaren insåg visdomen i hans ord och följde hans råd. De feodala rättigheterna avskaffades nu för gott. För att ytterligare försvaga adelns och de stora jordägarnas makt flyttades etthundratjugo av de ledande familjerna till huvudstaden Xianyang, där de var långt ifrån sina gods och sina anhängare.

I de edikt som kejsaren utfärdade i samband med sin tronbestigning bestämdes, att riket skulle indelas i 36 provinser, som var och en skulle styras av en civil styresman – ungefär motsvarande en landshövding – en militärguvernör och en tredje ämbetsman, vars uppgift det var att övervaka och till kejsaren avlägga rapport om de övrigas förvaltning. Förvaltningssystemet byggdes successivt upp till en invecklad, men väl fungerande byråkratisk apparat, som med små förändringar kom att bestå ända in i vår egen tid.

Vidare bestämdes att mått och vikt skulle standardiseras, att alla vagnar skulle ha samma hjulaxelbredd och att skriften skulle normaliseras. Samtliga dessa reformer blev av stor betydelse. De stora regionala skillnaderna mellan mått, vikter och olika myntslag var till förfång för handeln och i ett centraliserat rike var det nödvändigt att

Skannat med CamScanner

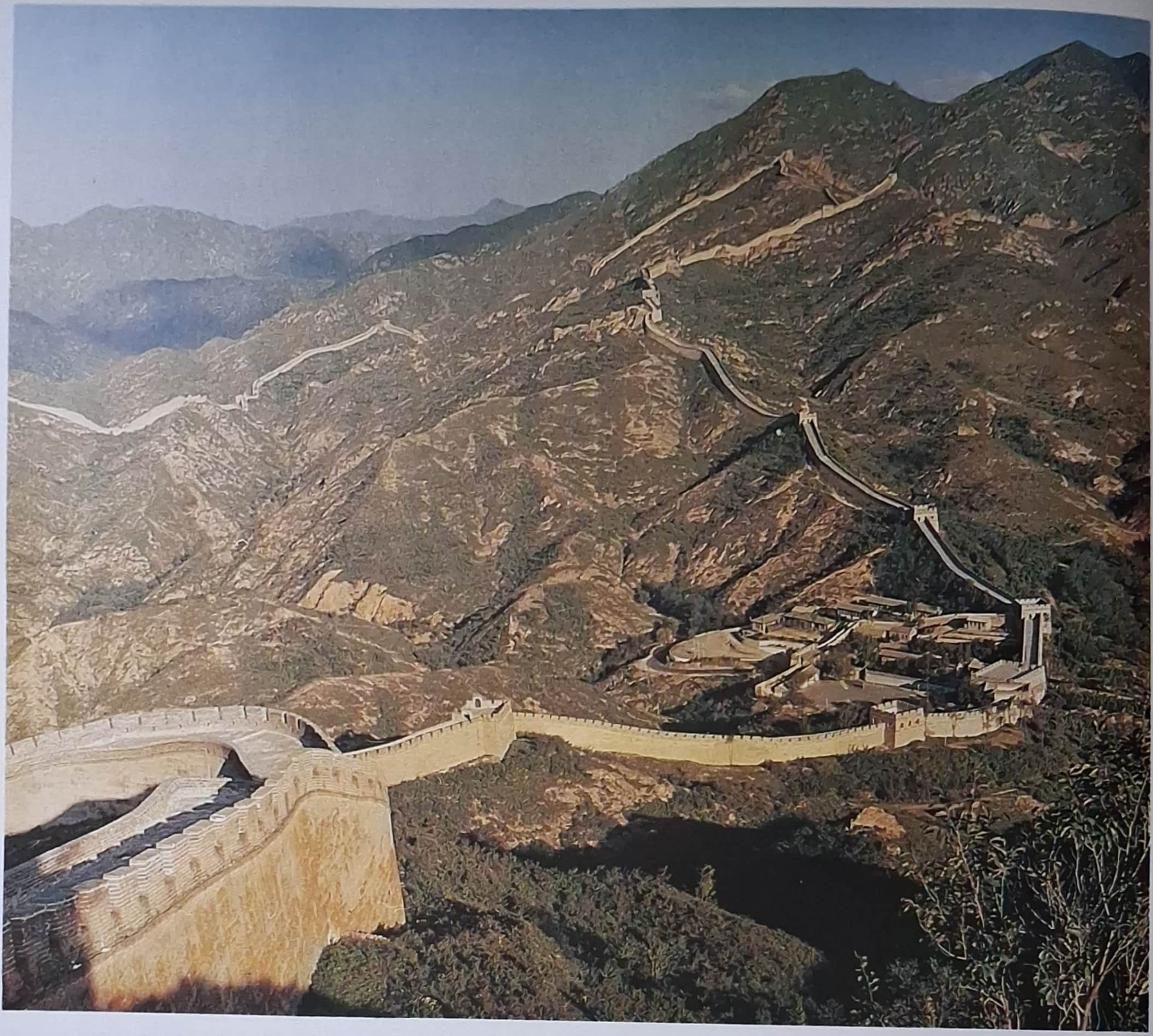

Kinesiska muren, världens utan jämförelse största byggnadsverk, började uppföras av Qin Shihuang.

ett enhetligt system infördes. Vagnarnas axelbredd var en ytterst viktig detalj för att förbättra kommunikationerna inom riket, då de djupa hjulspåren i de av stampad jord byggda vägarna endast tillät kärror med samma spårvidd att ta sig fram. Skriftens normalisering var en viktig reform, eftersom skrivtecknen hade börjat få olika utformning i rikets skilda delar och man började bli osäker om deras betydelse. Ett entydigt skriftsystem, som kunde förstås av alla, var en nödvändighet för att kunna hålla samman ett rike med sådana avstånd som det kinesiska. Den nya normaliserade stil, som nu infördes, brukar kallas **xiao zhuan**, eller ”lilla sigillet”, och omfattade ca 3.000 skrivtecken.

För att binda samman rikets olika delar och trygga dess gränser lät kejsaren också sätta igång storslagna vägbyggen. En sådan väg sträckte sig från huvudstaden till

Skannat med CamScanner

nordgränsen, en annan från Liaodongbukten tvärs genom hela riket ned till de södra provinserna. De nyanlagda vägarna, som hölls i stånd genom tvångskommenderad arbetskraft, tillät snabba kommunikationer för kejsarens budbärare och arméer, som utan svårighet kunde nå rikets mest avlägsna delar och de bidrog också till handelns uppblomstrande.

För att skydda rikets nord- och västgräns mot de nomadfolk, som utgjorde ett ständigt hot mot rikets säkerhet, tillkom nu också det märkliga byggnadsverk, som för alltid förknippats med Qin Shihuangs namn – *Den kinesiska muren.* Redan långt tidigare hade de feodala småstaterna byggt bålverk här, men dessa byggdes nu ut till världens mäktigaste byggnads- och försvarsverk. Kejsaren gick till verket med hänsynslös beslutsamhet och hundratusentals tvångsarbetare och straffångar kommenderades till detta gigantiska försvarsverk som, när det fullbordats, kom att sträcka sig från Centralasiens ökenområden i väster till Bohaibukten i nordöst. Arbetet leddes av en av kejsarens skickligaste generaler, Meng Tian, som tidigare hade utmärkt sig i kriget mot hunnerna. Det utfördes under närmast ofattbara strapatser från arbetarnas sida, och så många strök med och fick sin sista viloplats under muren, att den har kallats *"världens längsta begravningsplats".* Muren påbyggdes och förstärktes sedan under mer än ett och ett halvt årtusende och nådde till sist en utsträckning av 500 mil. Byggandet av denna viktiga försvarsanläggning bidrog starkt till Kinas enande och från och med denna tid skiljer man på folket "söder om muren" och barbarerna utanför.

Men Qin Shihuangs byggnadsverk inskränkte sig inte till Den stora muren – han var en trägen byggherre, som framför allt smyckade huvudstaden Xianyang med magnifika palats och trädgårdar. Också i sin byggnadsverksamhet ville han överträffa alla tidigare härskare. I Sima Qians historiska verk finner man många hänvisningar till detta. Redan i samband med rikets enande berättas det att:

> "Det kejserliga förfäderstemplet, Zhangtaipalatset och Shanglinträdgården anlades vid Weiflodens södra strand. Var gång Qin hade underkuvat ett rike byggdes en kopia av dess palats på kullarna norr om huvudstaden..."

Mäktigast av alla palatsbyggnader blev kejsarens residens, det enorma Afangpalatset, som var *"500 steg från öster till väster och 500 fot från norr till söder"* och som var försett med *"terrasser med utrymme för 10.000 människor".* För arbetet utkommenderades otroliga arbetsstyrkor:

> "En arbetsstyrka av mer än 700.000 – män som bestraffats genom snöpning eller dömts till straffarbete – inkallades för att bygga Afangpalatset och kejsarens grav vid Liberget. Sten bröts i de norra bergen och timmer skeppades från Shu och Chu. 300 palats byggdes innanför passet och öster om det mer än 400."

Av det storslagna Afangpalatset finns nu endast obetydliga lämningar bevarade, men kejsarens mäktiga gravhög reser sig ännu på slätten nedanför Liberget.

Qin Shihuangs väldiga byggnadsverksamhet och starka uppbyggnad av försvaret blev en tung börda för hans folk. De årliga uttagningarna till tvångsarbete och

Skannat med CamScanner

Rekonstruktionsritning av det kejserliga palatset i Qinhuvudstaden Xianyang.

värntjänst vid gränsen blev allt mer omfattande och dessutom företogs ständiga höjningar av skatter och pålagor för att finansiera statens enorma utgifter. Bondebefolkningen utarmades och missnöjet växte sig allt starkare ute i landet. De hårda lagarna, som upprätthölls utan misskund, var också en bidragande källa till förtrytelse. Till och med den järnhårde kanslern Li Si medgav senare att *"riket beskattades obönhörligt utan tanke på följderna"*.

Kejsaren dog år 210 f.Kr. under en resa i de östra provinserna. Med honom på resan var, som alltid, kanslern Li Si samt Zhao Gao, en eunuck, som hade lyckats intrigera sig till en hög ställning vid hovet. Sima Qian berättar om kejsarens död:

> "Eftersom han dog fjärran från huvudstaden, hemlighöll Li Si vad som hänt av fruktan för att prinsarna och andra i riket skulle sätta igång oroligheter, och inga förberedelser gjordes därför för begravningen. Kistan bars i en bärstol eskorterad av kejsarens favoriteunucker, som serverade mat och avlämnade ämbetsskrivelser som om ingenting hänt, och förmedlade de kejserliga befallningarna från den täckta bärstolen. De enda som visste att kejsaren var död var hans son Huhai, Zhao Gao och fem eller sex betrodda eunucker...
>
> Det var sommar och det började lukta illa från bärstolen. För att dölja stanken fick eskorten order om att lasta en av följevagnarna med saltad fisk".

Kejsaren hade, när han kände döden nalkas, skrivit ett brev till kronprinsen Fusu, där han utsåg denne till tronföljare. Han anförtrodde brevet till eunucken Zhao Gao. Men Li Si och Zhao Gao misstrodde och fruktade Fusu, som var den dugligaste och självständigaste av kejsarens söner. Fusu hade haft djärvheten att protestera mot kejsarens grymma behandling av de lärde och hade därför förvisats till gränsen, där han nu uppehöll sig hos den fruktade generalen Meng Tian.

Zhao Gao och Li Si förfalskade med hjälp av det kejserliga sigillet ett edikt i vilket Fusu och Meng Tian befalldes att begå självmord. Därefter uppsattes kejsarens yngre son Huhai på tronen som den Andre kejsaren av Qin. Förste kejsaren gravsattes i den redan iordningställda gravhögen nedanför Liberget.

Eunucken Zhao Gao, som hade varit Huhais lärare, blev nu den Andre kejsarens

Skannat med CamScanner

mest inflytelserike rådgivare och rikets verklige makthavare. Kejsaren, som endast var tjugoett år gammal när han besteg tronen, var inte den kraftfulle härskare som hade behövts för att hålla riket enat utan en grym och oduglig despot. Trots att han varnades av sina ministrar och ämbetsmän för de folkresningar, som uppstått i olika delar av riket till följd av de hårda skatterna och den betungande arbetsplikten, fasthöll han benhårt vid den tidigare politiken. Han vände sig i stället mot sina kritiker och ett stort antal prinsar, höga ämbetsmän och militärer likviderades. Trots den pressade ekonomiska situationen sattes också arbetena på det ofullbordade Afangpalatset återigen igång.

Förtroendet för kejsarmakten var nu helt undergrävt och snart blossade allvarliga upprorshärdar upp runt om i landet. Dessa förvärrades sedan Zhao Gao år 208 f.Kr. utnämnts till statsminister, och gjort sig kvitt Li Si och flera andra framstående civila och militära ämbetsmän. Li Si, som under så lång tid varit den drivande kraften bakom Qinriket, fick en grym död – han avrättades genom att huggas i två delar jäms med midjan.

Upprorsrörelsen hade nu spritt sig över hela riket, flera militärgarnisoner hade revolterat, bondeuppror blossade upp i provinserna och den gamla feodaladeln såg sin chans att åter göra sina forna stater självständiga. Trots stora ansträngningar och flera betydande segrar lyckades Zhao Gao inte bemästra upprorsmännen, som snart hotade huvudstaden. I ett sista desperat försök att själv helt gripa makten tvingade Zhao Gao genom en rad komplicerade intriger Andre kejsaren att begå självmord år 207 f.Kr. En son till den döde kejsarens äldre bror, Ziying, uppsattes nu på tronen som den Tredje kejsaren av Qin. Han lät snart mörda Zhao Gao men det var redan för sent att vända händelseutvecklingen. Redan vid början av nästa år, 206 f.Kr., intogs huvudstaden Xianyang av revoltledaren Liu Bang. Tredje kejsaren, som endast suttit fyrtiosex dagar på tronen, avrättades. Den mäktiga Qindynastin, som enligt Qin Shihuangs stolta ord vid tronbestigningen skulle härska *"i släktled efter släktled i all oändlighet"* var nu till ända.

Men Qin Shihuangs enhetsverk kom ändå att bestå, den av upprorsmannen Liu Bang grundade Handynastin (206 f.Kr. – 220 e.Kr.) som nu tog vid blev en av Kinas längsta och mest lysande dynastier.

Skannat med CamScanner

Graven och kejsarens armé

Qin Shihuangs ständiga sökande efter odödlighetselexiret och hans fruktan för döden återspeglar sig i den magnifika gravanläggning, bevakad av en armé av lergodsfigurer, som han lät iordningställa som sitt sista vilorum. Detta imponerande byggnadsverk illustrerar kanske bättre än något annat Förste kejsarens önskan att bli odödlig.

Kejsarens grav är belägen i Lintong, ca 35 km öster om Xian, huvudstaden i provinsen Shaanxi. Den ligger på en slätt, halvvägs mellan Weifloden och *"Svarta hästens berg"*, Li Shan. Redan när Qin Shihuang vid endast 13 års ålder blev kung av Qin påbörjades uppförandet av den enorma gravhögen vid Liberget, och när han väl blivit kejsare sattes 700.000 krigsfångar och andra tvångsarbetare i arbete på gravanläggningen. Sima Qian berättar:

> "Så snart Förste kejsaren blev kung av Qin påbörjades grävnings- och byggnadsarbetena vid Liberget, och när han lagt kejsarriket under sig arbetade där mer än 700.000 tvångsarbetare från rikets alla delar. De grävde sig igenom tre underjordiska vattendrag och göt smält koppar till skydd för ytterkistan, och graven försågs med modeller av palats, paviljonger och ämbetsbyggnader, liksom dyrbara offerkärl, ädelstenar och andra sällsynta ting. Hantverkare fick order att gillra upp armborst på ett sådant sätt att varje tjuv som bröt sig in skulle bli skjuten. Rikets alla floder, Gula floden och Yangzi återgavs med kvicksilver och genom ett mekaniskt arrangemang drevs de att flyta ut i en miniatyrocean. De himmelska konstellationerna avbildades därovan och jordens riken därunder. Lampor fylldes med valolja för att de skulle brinna för evigt.
>
> Andre kejsaren kungjorde: 'Det är inte rätt att sända iväg de av min faders konkubiner som ej fött söner.' I enlighet därmed fick de alla befallning att följa Förste kejsaren i graven. Sedan de blivit begravda framhöll någon att hantverkarna som hade tillverkat de mekaniska anordningarna skulle kunna yppa vilka dyrbarheter som fanns i graven; när begravningen hade ägt rum och dyrbarheterna hade förseglats stängdes därför den mellersta porten och den yttre porten tillslöts så att alla hantverkarna och arbetarna stängdes inne, och ingen kunde ta sig ut. Träd och gräs planterades sedan över gravhögen så att den skulle se ut som en kulle."

Den imponerande gravhögen, som ännu inte grävts ut, är den mest iögonfallande delen av det som idag återstår av den kejserliga gravanläggningen. Ursprungligen ingick den i ett större komplex av vilket nu endast rester återstår. Gravområdet, som hade rektangulär form, inramades av en yttre mur, som var 2.173 m lång från norr till söder och 974 m bred från öster till väster. I områdets södra del låg själva gravhögen

Skannat med CamScanner

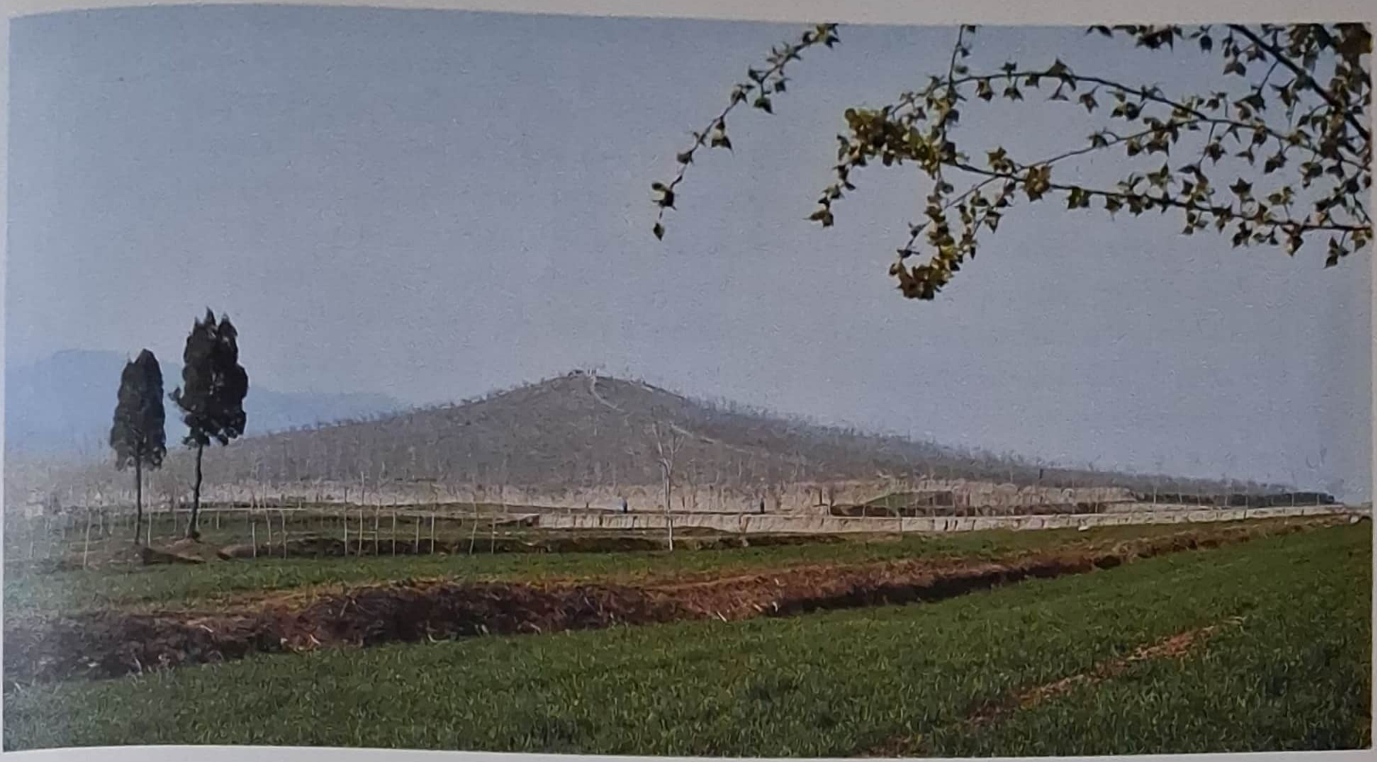

Qin Shihuangs gravhög i Lintong. Schakten med lergodsfigurer ligger ca 1,25 km öster om kejsarens gravhög.

QIN SHIHUANGS GRAVHÖG OCH SCHAKTEN MED LERGODSFIGURER

Avståndet från gravområdets yttre mur till schakten med lergodsfigurer ca 1,25 km.

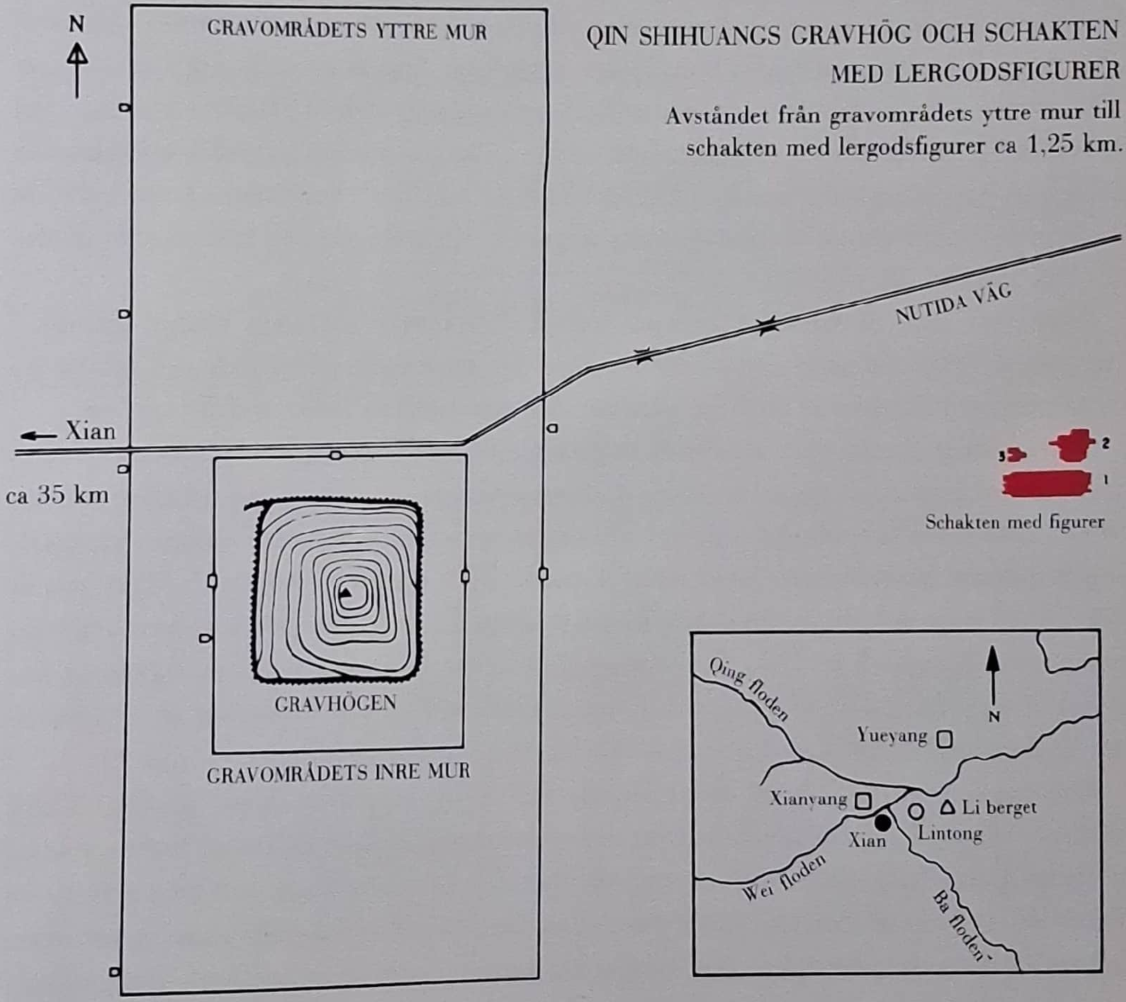

Skannat med CamScanner

omsluten av en närmast kvadratisk inre mur, som var 684,5 × 578 m och var försedd med fyra ingångar. Gravhögen, som har formen av en fyrsidig pyramid, reser sig i tre avsatser och har idag en höjd av drygt 40 m, men var förmodligen ursprungligen betydligt högre. Arkeologiska undersökningar har fastslagit att graven har underjordiska gravvägar, som löper in under gravhögen från norr, söder, öster och väster mot det "jordpalats" som ligger under högen.

Norr om den väg som numera skär tvärs över gravområdet har man funnit rester av byggnader, som ingått i gravkomplexet. Troligen låg här det altare, där offer till den döde kunde frambäras. Schakten med den kejserliga lergodsarmén är belägna ca 1,25 km öster om den yttre östra murens mittpunkt. Soldaternas placering visar tydligt att deras uppgift varit att bevaka ingången till den kejserliga graven.

I närheten av graven har man också gjort en rad andra fynd. Nyligen upptäckte man ett flertal mindre gravar, där tydligen personer, som följt kejsaren i döden, jordats. Åtta av dessa gravar, som låg 350 m öster om den yttre muren, har nyligen utgrävts och man har där påträffat lämningar som man tror härrör från kejsarens söner, döttrar och främsta ministrar. De har alla uppenbarligen gått en våldsam död till mötes och deras kroppar är sönderstyckade. Omkring 250 m sydväst om graven har man påträffat skeletttten efter mer än 70 människor, troligen slavarbetare, som dött under arbetet med graven. Eftersom detta påbörjades redan när Förste kejsaren blev kung och avslutades först efter hans död, måste man ha arbetat här i drygt 38 år och det är naturligt, att detta stora byggnadsarbete måste ha avsatt spår. På flera ställen i trakten kring gravområdet har man också mycket riktigt gjort fynd som kan sättas i samband med byggnadsverksamheten – halvfärdiga stenblock, hammare och andra verktyg av järn, fotbojor för kedjande av fångar m.m. I den närbelägna byn Zhaobei hou har man grävt ut 32 gravar för straffångar, som enligt inskriptioner på påträffade lerskärvor kom från vitt skilda delar av riket. De var alla straffade för "ekonomiska brott", dvs de hade inte kunnat betala de skatter och pålagor de blivit ålagda och hade därför dömts till straffarbete vid graven.

Nya fynd görs oavbrutet i gravens närhet. Ett ytterst märkligt sådant gjordes i december 1980, när man endast 20 m väster om gravhögen påträffade två vagnar av brons vardera förspända med fyra hästar, det hela utfört i halv naturlig storlek.

Redan långt innan den kejserliga lergodsarmén hade påträffats, hade man också gjort enstaka fynd av lergodsfigurer i närheten av graven. Vid olika tillfällen mellan åren 1932 och 1983 har man hittat ett tjugotal knästående figurer, troligen framställande tjänare, innanför eller strax utanför gravkomplexets östra yttermur. Figurerna är 65–78 cm höga och individuellt utförda. En sådan figur visades på den stora arkeologiska utställningen från Kina på Östasiatiska museet 1974. De flesta av figurerna har påträffats i samband med schakt, där levande hästar begravts, och man anser numera att de framställer stallknektar. En sådan figur ingår i utställningen (kat.nr 11).

Det var i mars 1974 som det oväntade fyndet av kejsarens armé gjordes. Några bönder från en folkkommun i trakten var sysselsatta med att gräva en brunn, när de plötsligt påträffade ett huvud av lergods och därefter händerna och kroppen av en figur. Tillkallade arkeologer påbörjade en undersökning och kunde snart konstatera, att man funnit en vidsträckt underjordisk kammare byggd av träbjälkar, stampad jord

Skannat med CamScanner

och tegel, som var fylld av krigarfigurer och hästar i naturlig storlek. Under de grävningar, som sedan sattes igång, hittade man ytterligare tre schakt, två av dem fyllda med figurer och ett tomt. Utgrävningen är ännu långt ifrån avslutad, men de provgrävningar som företagits ger en förhållandevis klar bild av figurernas uppställning och schaktens innehåll. Man räknar med att de tre schakten tillsammans rymmer ca 7.500 figurer av soldater och hästar ursprungligen försedda med verkliga vapen, stridsvagnar, seldon m.m.

Schakten är av olika storlek och form, men är byggda på ungefär samma sätt. Det först upptäckta schakt nr 1, som är av rektangulär form, är det i särklass största och innehåller huvuddelen av armén. Schakt nr 2, som har en mer oregelbunden form, innehåller en mindre men mer sammansatt formation av stridsvagnar och kavalleri understödd av fotfolk. Schakt nr 3, som är närmast U-format, är det minsta av de tre. Det innehåller ett mindre antal figurer, bland dem många officerare och var tydligen arméns högkvarter. Armén är uppställd i slagordning och vänd österut med ryggen mot kejsarens grav, vilket understryker dess karaktär av vaktstyrka.

De tre schakten, som ligger 5–7 m under den nuvarande markytan, är konstruerade på ett likartat sätt i form av underjordiska kammare. De är byggda av hårt stampad jord och indelade i långa korridorer, som löper i öst-västlig riktning. Golven är till stor del täckta av plattor av mörkt tegel, på vilka figurerna är placerade. Konstruktionen bärs upp av kraftiga timmerpelare och tvärbjälkar, som bär trätaket. Ovanpå taket låg

Tvärsnitt av schakt nr 1. Tvärsnittet visar två korridorer med de träkonstruktioner som ursprungligen bar upp taket.

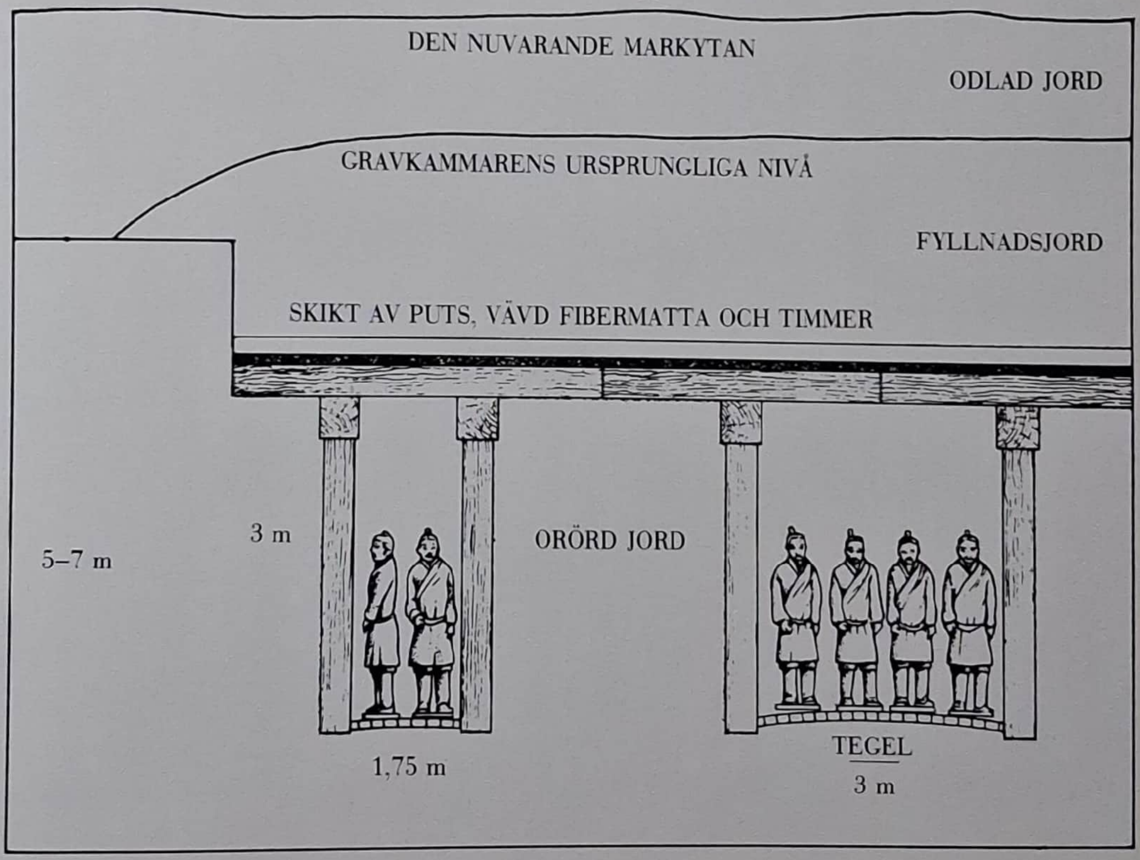

Skannat med CamScanner

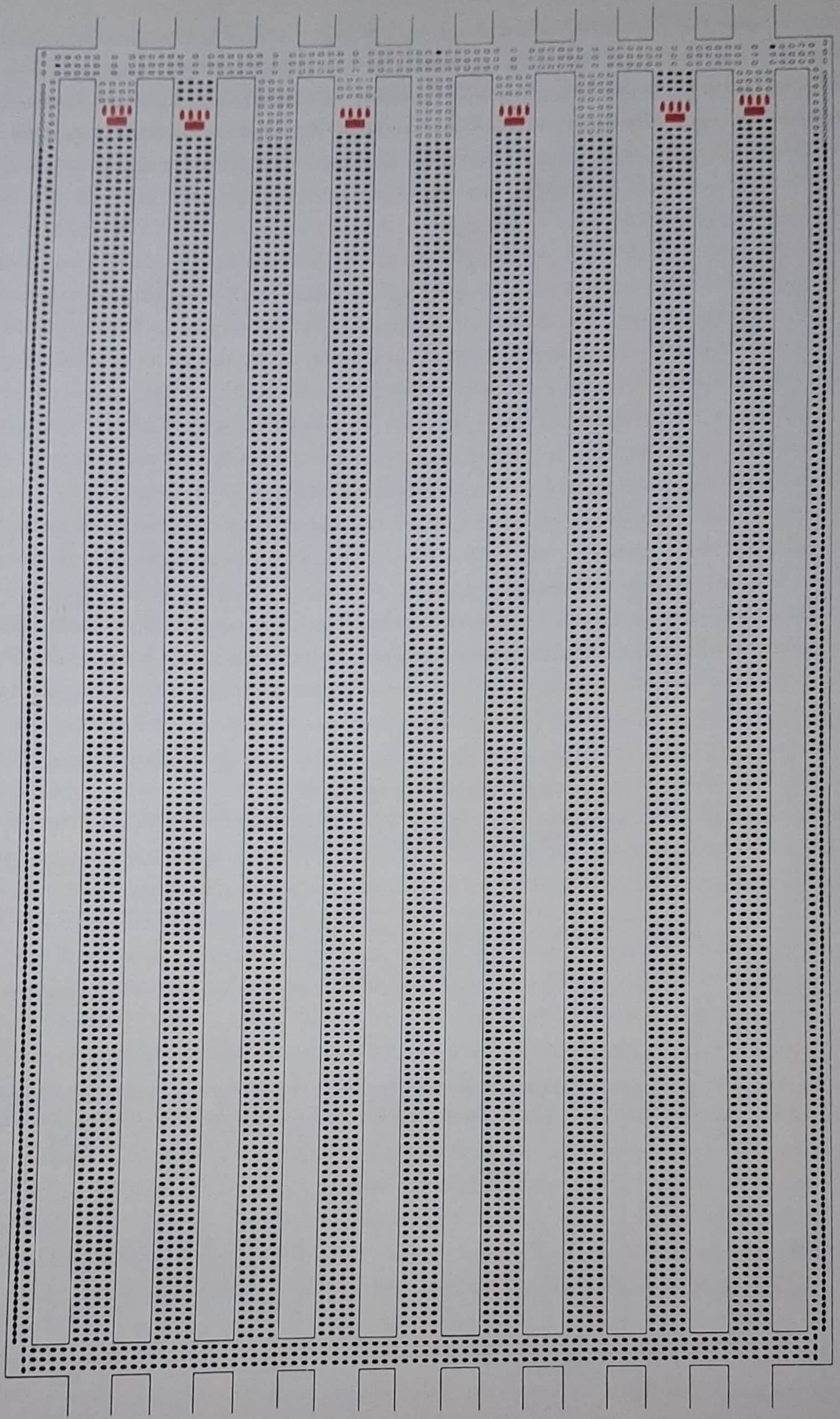

vagnar dragna av fyra hästar — soldater i rustning — soldater utan rustning

vävda mattor, som täckts med ett lager av puts för att hindra vatten från att tränga ned. Därefter har man täckt över hela taket med jord för att helt dölja de underjordiska rummen. Sluttande ramper ledde upp till markytan för att man skulle kunna komma ned i schakten och ställa upp figurerna. Takhöjden inne i kamrarna var drygt 3 m.

Schakt nr 1

Det upptäcktes i mars 1974 och är det största av de fyra schakt som påträffats. Schaktet är rektangulärt till formen och 210 m långt från öster till väster och 60 m brett från norr till söder. Man räknar med att det innehåller omkring 6.000 lergodsfigurer av soldater och hästar.

Genom schaktet löper, från öster till väster, nio breda, parallella korridorer, som på yttersidorna inramas av två smalare korridorer. Vid de östra och västra kortsidorna löper två gallerier i nord-sydlig riktning.

Figurerna är uppställda som en militär formation. I det östra galleriet står en förtrupp bestående av ca 200 bågskyttar och armborstskyttar. De är iklädda lätta kläder och saknar rustning, och var alla ursprungligen beväpnade med verkliga pilbågar och armborst. Omedelbart efter denna förtrupp finns sex stridsvagnar och tre troppar fotsoldater, flertalet av soldaterna är utan rustning, och har varit beväpnade

Arkeologer i arbete med utgrävningen av schakt nr 1.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

Arkeologer i arbete med utgrävningen av schakt nr 1. På vänster sida delvis utgrävda lergodssoldater.

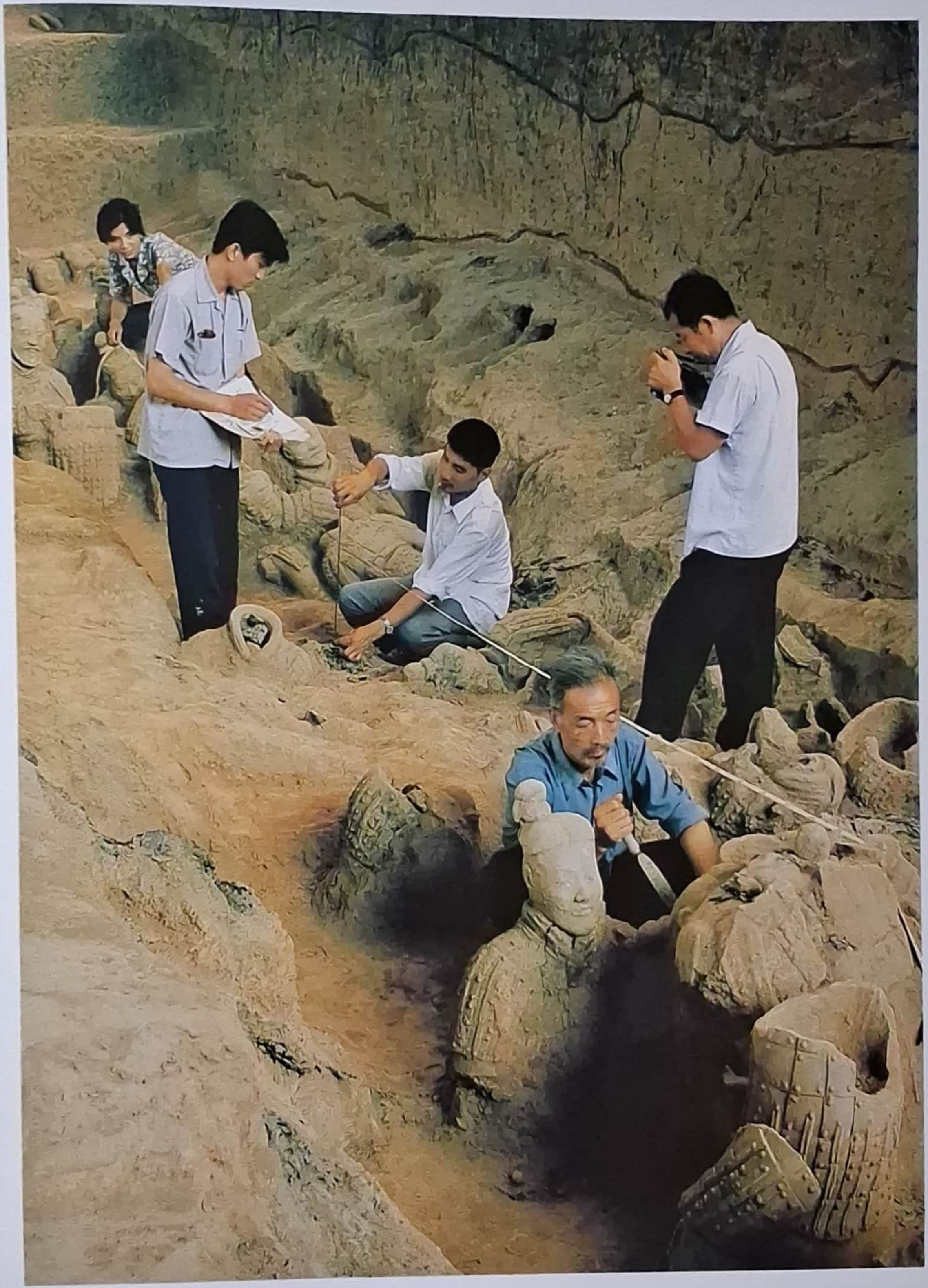

Skannat med CamScanner

med hillebarder, lansar och stridsyxor. Varje stridsvagn dras av fyra hästar och bemannas av en körsven och en eller två soldater. Två av stridsvagnarna skiljer sig från de övriga och har tydligen varit avsedda för officerare, som med hjälp av de klockor och trummor, som vagnarna var försedda med, kunde leda striden och ge sina order. Man vet ännu inte med säkerhet hur många stridsvagnar, som finns i detta schakt, men man räknar med att det i de breda längsgående korridorerna finns sammanlagt 30 stridsvagnar. Deras placering är emellertid ännu inte klarlagd.

Resten av schaktet upptas av den egentliga armén – soldater som står uppställda fyra och fyra i bredd i de nio breda korridorerna och en rad med enstaka soldater i vardera av de två avslutande, smala korridorerna på den norra och södra sidan. Dessutom står i de smala korridorerna ett led soldater vända utåt för att skydda arméns flanker, och längs det avslutande västra galleriet finner man också soldater vända utåt för att skydda arméns eftertrupp.

Schakt nr 2

Det upptäcktes i maj 1976 och ligger 20 m norr om schakt 1 vid dess östra ända. Schaktet är av en oregelbunden form, med en närmast rektangulär huvudsektion, som är omkring 84 m från norr till söder och 60 m från öster till väster. I dess nordöstra hörn är ett utskjutande rektangulärt område. Denna utskjutande del är ca 27 × 38 m. Schaktet beräknas innehålla drygt 1.400 figurer och hästar samt 89 stridsvagnar.

Schakt nr 2 är i huvudsak konstruerat på samma sätt som schakt nr 1 med en trästomme av kraftiga bjälkar, golv av tegelstenar och sluttande ramper, som leder ned till schaktet. Trots att antalet figurer är väsentligt mindre än i det första schaktet är de mycket mer varierade och uppvisar prov på en rad olika typer av stort intresse. Det rör sig här uppenbarligen om en specialiserad truppenhet av mer sammansatt karaktär än arméns huvudstyrka.

I likhet med schakt nr 1 är också här figurerna uppställda i kolonner i långa korridorer orienterade i öst-västlig riktning med ansiktena vända åt öster. Arméenhetens förtrupp finns i det utskjutande området i schaktets nordöstra hörn och utgörs av fyra led av knästående armborstskyttar iklädda rustning, uppställda två och två; sammanlagt 162 figurer. De omges av 172 stående armborstskyttar. Samtliga skyttar är vända åt samma håll.

Omedelbart bakom denna förtrupp följer ytterligare sex kolonner bestående av 25 stridsvagnar med hästar, körsvenner, kavallerister, kavallerihästar, fotfolk i rustning och utan rustning. Kavallerienheterna är uppställda med fyra hästar i bredd och återfinns huvudsakligen i de tre kolonnerna i schaktets nordvästra del, men ytterligare några kavallerienheter bildar eftertrupp i de tre kolonnerna, som utgör denna grupps södra del.

Söder om denna enhet är en närmast kvadratisk sektion, som är indelad i åtta led av soldater och hästar. I varje kolonn finns åtta stridsvagnar var och en förspänd med fyra hästar, sammanlagt 64 vagnar och 256 hästar. Varje vagn bemannades ursprungligen av en körsven och två med stickvapen beväpnade soldater, sammanlagt 192 figurer.

Schakt nr 2 innehåller, som vi har sett, en mycket varierande uppsättning av olika

Skannat med CamScanner

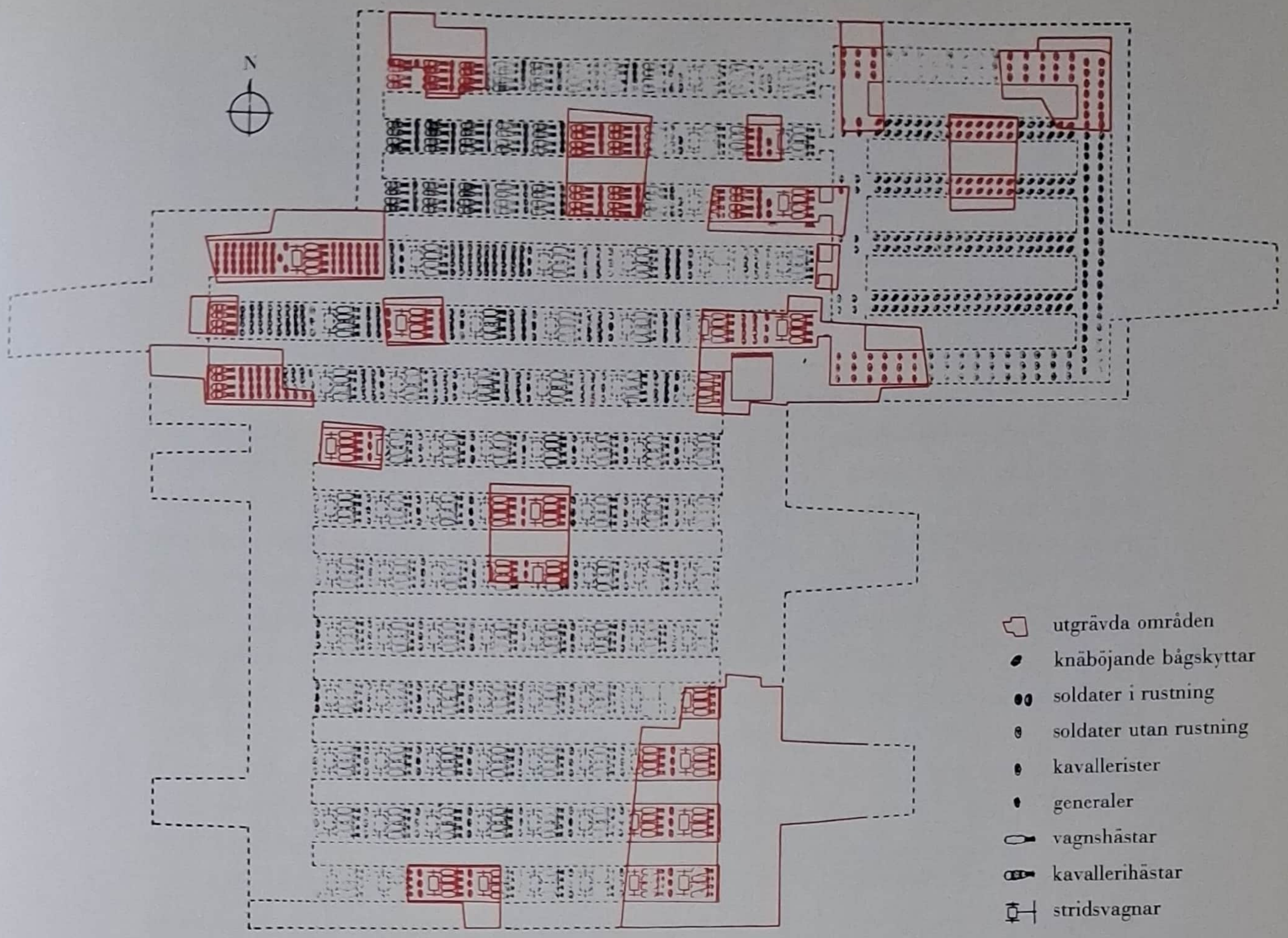

figurer: kavallerister, kavallerihästar, vagnshästar, körsvenner, stridsvagnssoldater, knästående och stående armborstskyttar och fotfolk. Dessutom har man funnit två generaler, en av dem 1,96 m hög, och åtminstone två lägre befälhavare, klädda i avvikande rustningar. Förutom lergodsfigurerna har man också gjort en hel del andra fynd av beslag, delar av hästarnas betsel och remtyg m.m., men framför allt en rad olika typer av vapen, pilar, armborstmekanismer och andra fragment som är spår efter figurernas beväpning. Av dessa fynd framgår att krigarna varit beväpnade med pilbågar, armborst, stridsyxor, svärd, spjut och hillebarder.

Schakt nr 3

Det upptäcktes 1976, strax efter det att man funnit schakt nr 2, och är det minsta av de tre utgrävda schakten. Det är beläget väster om schakt nr 2, vid det nordvästra hörnet av schakt nr 1. Schakt nr 3 har en oregelbunden, närmast U-formad plan, med fronten

Skannat med CamScanner

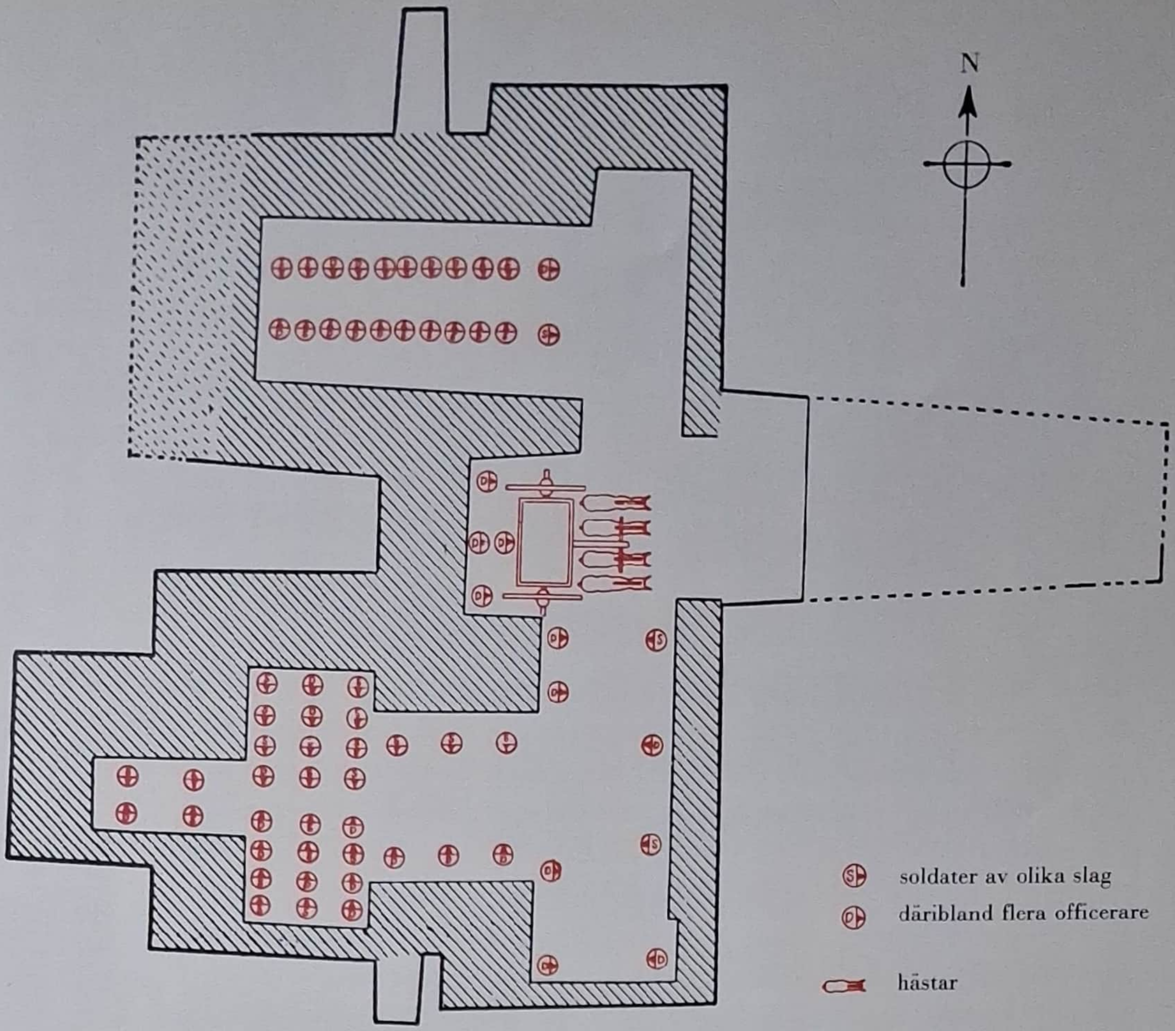

mot öster och två utskjutande sektioner åt väster. Det är omkring 17,6 m från öster till väster och 21,4 m från norr till söder. Det tycks endast innehålla 68 figurer, fyra hästar och en stridsvagn. Samtliga figurer är i likhet med huvuddelen av armén vända mot öster.

Den ramp, som ledde ned till schaktet, var förmodligen belägen i öster, och här vid ingången har man påträffat en bemålad stridsvagn försedd med baldakin och bevakad av fyra vakter iklädda rustning och militära huvudbonader. I de två utskjutande sidokamrarna i norr och söder fanns 64 st. tungt beväpnade vakter. Många av soldaterna tycks ha varit officerare och de är också i genomsnitt betydligt högre än figurerna i schakt nr 1. Figurerna är ca 1,90 m höga mot ca 1,80 m i schakt nr 1.

Schaktets interiör tycks ha varit dekorerad och utformad som ett armétält och detta såväl som den rikt dekorerade vagnen och bemanningen av särskilt utvalda soldater tyder på att detta var överbefälhavarens högkvarter. Härifrån kunde han utdela sina order och var också väl skyddad av den övriga delen av armén.

Skannat med CamScanner

Schakt nr 4

Ett fjärde schakt har påträffats mellan schakt 2 och 3. Detta har tydligen aldrig kommit till användning utan tycks vara helt tomt, vilket tyder på att arbetet med lergodsarmén avslutades innan den var helt komplett.

*

Utgrävningarna, som påbörjades 1974, har hitintills huvudsakligen koncentrerats på schakt nr 1 och ett långt och mödosamt arbete återstår innan samtliga schakt är utgrävda och föremålen restaurerade. Schakt nr 1 är nu täckt av en imponerande hangarliknande byggnad, som ingår i det komplex av museibyggnader, som växt upp på utgrävningsplatsen. Trots att grävningarna i schaktet fortfarande pågår, och är långt ifrån avslutade, har byggnaden varit tillgänglig för allmänheten sedan den 1 oktober 1979. De två mindre schakten nr 2 och 3 har endast delvis grävts ut och har nu åter fyllts igen i väntan på vidare utgrävningar. Enligt de beräkningar man gjort, räknar man emellertid med att armén ursprungligen har bestått av minst 7.000 lergodssoldater av olika slag, över 500 hästar och 130 stridsvagnar.

Ett särskilt museum öppnades nyligen, där en av de två märkliga bronsvagnar förspända med fyra hästar, som utgrävdes 1980, nu finns utställd efter restaurering.

De trè utgrävda schakten bär alla spår av att ha blivit plundrade och schakt nr 1 och 2 har varit utsatta för eld. I båda dessa schakt har de bärande träkonstruktionerna brunnit upp och taket har störtat in och orsakat skador på figurerna. Vagnar och andra träföremål har också brunnit upp och andra föremål har skadats av elden.

När de underjordiska kamrarna en gång stod färdiga och hade täckts med jord, anser man att de höjde sig något över den omgivande markytan. De var därför, precis som kejsarens gravhög, lätta att urskilja, och det är troligt att de brändes och plundrades redan vid den förstörelse, som drabbade huvudstaden vid Qindynastins störtande.

När Liu Bang 206 f.Kr. intog huvudstaden och avsatte den Tredje kejsaren, efterföljdes han av en annan rebellarmé ledd av Xiang Yu. De två upprorsmännen var till en början allierade, men snart utbröt öppen fejd mellan dem. Enligt de historiska källorna var det Xiang Yu som slutligen lät mörda Tredje kejsaren och anlade den fruktansvärda brand som ödelade Xianyang och bl.a förstörde kejsarpalatset och utplånade det kejserliga biblioteket. Sima Qian berättar om denna händelse:

> ”Några dagar senare ledde Xiang Yu sina trupper västerut, anställde blodbad på Xianyangs innevånare, dödade Ziying, den siste kungen av Qin, som tidigade hade kapitulerat, och satte eld på Qins palats. Eldsvådan varade i tre hela månader. Efter att ha plundrat staden och rövat bort kvinnorna vände han österut.”

Enligt andra källor skulle Xiang Yu vid detta tillfälle också ha öppnat Förste kejsarens gravhög och under trettio dagar ha plundrat och bränt den. Vi vet inte hur tillförlitliga dessa uppgifter är, och det lär inte gå att verifiera förrän gravhögen har blivit utgrävd. Det verkar emellertid mycket sannolikt, att gravområdet vid detta tillfälle utsattes för förstörelse och att det var nu som lergodsarméns kammare eldhärjades och förstördes och av rebellarmén plundrades på många av sina bronsvapen.

Skannat med CamScanner

Lergodsfigurerna

Fyndet av en armé av lergodssoldater och hästar vid Qin Shihuangs grav var mycket oväntat. Man hade tidigare inte känt till att lergodsfigurer av denna storlek och med en sådan realistisk utformning hade tillverkats i Kina. Att framställa och bränna över 7.000 skulpturer av detta monumentala format måste med dåtidens förhållanden ha varit ett ytterst komplicerat företag och måste ha involverat tusentals skickliga hantverkare och skulptörer. En verksamhet i denna skala kan knappast ha ägt rum någon annanstans än i huvudstadens och gravens närhet, eftersom tillgången på kvalificerad arbetskraft endast kunde finnas här och då figurerna rimligtvis inte kunde ha transporterats några längre sträckor. Trots att vissa undersökningar har företagits i trakten, har man ännu inte kunnat fastställa var alla dessa figurer tillverkades och brändes. En del figurer har inristade eller instämplade inskriptioner i sigillskrift av en, två eller tre skrivtecken eller i vissa fall av nummer. Betydelsen av dessa är oklar men kan tänkas hänsyfta på vissa bestämda verkstäder eller konstnärer.

Samtliga figurer är tillverkade av en grov, grå lera, som det finns gott om i närheten. De är sedan brända vid en temperatur av ca 800°–1.000° och resultatet har blivit ett ganska hårt lergods av mörkt grå färg. Vissa figurer har en mer rödaktig ton vilket tyder på, att den lera, som använts för figurerna, inte hämtats från en enda plats. Troligen har en rad olika verkstäder arbetat med detta enorma projekt och de lokala lerorna kan variera något i sin sammansättning.

Tillverkningsmetoderna är däremot de samma för samtliga utgrävda figurer. Soldaternas huvud, armar och bål är ihåliga och gjorda var för sig, medan ben och underkropp är massiva och gjorda i ett stycke. Hästarnas kroppar och huvuden är också ihåliga, medan benen är solida. På grund av sin storlek kunde figurerna inte göras i ett stycke genom formpressning utan de är sammanfogade av olika delar, som tillverkats med hjälp av formar eller som skulpterats för hand. Sedan de olika delarna satts ihop, har de färdiga figurerna bränts. Både figurer och hästar har sedan de bränts målats i kraftiga färger, av vilka nu endast spår finns kvar.

När det gäller människofigurerna, så har man förmodligen först iordningställt den massiva underkroppen och benen, därefter har den ihåliga överkroppen fastsatts på denna. Sedan har man fäst de ihåliga armarna vid torson och passat in de massiva händerna i sina hål. Slutligen påsattes huvudet med sin förlängda, cylinderformade hals, som passades in i det därför avsedda hålet vid kragen. Samtliga delar hopfogades sedan noga med hjälp av strängar av lera. Vissa tecken tyder på att huvudena brändes separat och först påsattes efter bränningen.

När figurerna först upptäcktes, förvånades man över att alla ansikten tycktes vara individuellt utformade och man ville tolka detta som att de utgjorde verkliga porträtt av kejsarens soldater. Vid en närmare undersökning har man dock kunnat konstatera,

Skannat med CamScanner

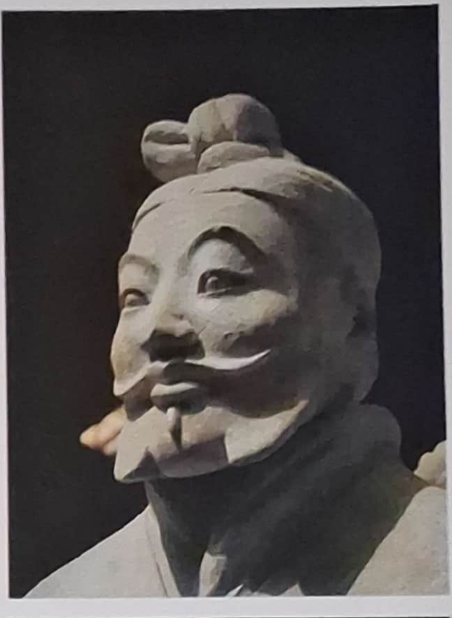

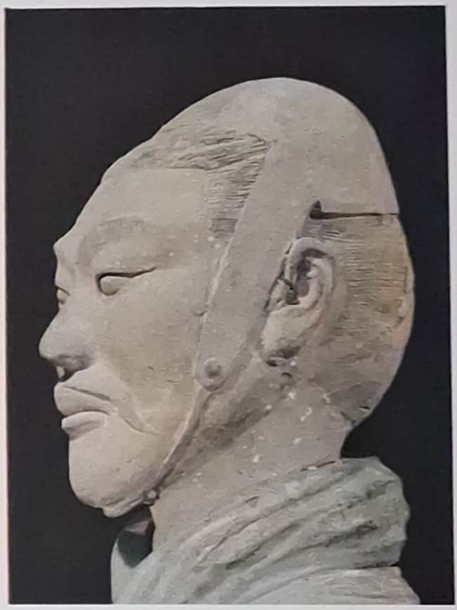

Skannat med CamScanner

att soldaterna är av ett hundratal olika huvudtyper, som försetts med individualistiskt utformade ansiktsdrag och de utgör snarare en sorts prototyper av soldater av olika slag än direkta porträtt.

För att åstadkomma en viss individualisering men ändå kunna använda sig av masstillverkningens principer har man gått tillväga på följande sätt. Huvudena har framställts med hjälp av formar och gjorts i två halvor, som sedan fogats samman. Skarvarna mellan de två halvorna är synliga på insidan. Vid formpressningen har

Konservatorer sysselsatta med att restaurera en krigare i rustning. Figurernas huvuden var tillverkade separat.

Skannat med CamScanner

ansiktets huvuddrag markerats. För att sedan få fram mer detaljerade och individuella ansiktstyper har man överarbetat det för hand. Huvudet överdrogs först med ett lager av fin uppslammad lera och sedan denna torkat, skulpterade man med hjälp av ett skarpt instrument, troligen av bambu, fram mun, ögon, skägg, mustascher och hår. I vissa fall gjordes också öron, skägg, huvudbonad och andra detaljer separat och fästes sedan på huvudet.

Genom detta förfarande kunde man få fram en rik mångfald inom de olika huvudty-

Restaurering av en soldats huvud (övre bilden) och av en stridsvagnshäst (nedre bilden).

Skannat med CamScanner

Detaljer av fram- och baksidan av den kyrass som bars av kavallerister (kat.nr 4). Man tror att de verkliga rustningarna under denna tid var tillverkade av järnplattor hopfogade med hjälp av läderremmar.

perna och ingen figur är identisk med någon annan. Särskilt hårets utformning uppvisar en provkarta på olika komplicerade frisyrer, hårknutar, flätor etc. och de många olika huvudbonaderna visar också en förvånansvärd variationsrikedom.

Samma teknik, som använts för att ge en personlig prägel åt ansiktena, har också begagnats för att göra soldaternas dräkter varierande och detaljrika. Också här har man använt sig av en *engob*, som lagts över kroppen, och enskildheterna i halsduk, harnesk, skor och andra dräktdetaljer har skulpterats ut för hand, och dräkthakar och andra mer personliga delar av utrustningen har lagts till. Vissa detaljer har också här gjorts separat och fästs på figurerna.

Hästarna är också tillverkade efter samma princip, även om här variationen är mycket mindre. De olika delarna: ben, kropp, huvud, öron, man och svans, tillverkades separat och hopsattes före bränningen. Hästarnas kroppar är alla försedda med – senare igenpluggade – hål, som skulle tillåta rökgaserna att strömma ut under bränningen.

Skannat med CamScanner

Detalj av en hand av massivt lergods från den stående armborstskytten (kat.nr 1) samt därunder en rustningsklädd soldats kängor.

Till höger tre detaljer av bälthakar från soldater klädda i stridsdräkt. De verkliga bälthakarna var vanligen utförda av brons.

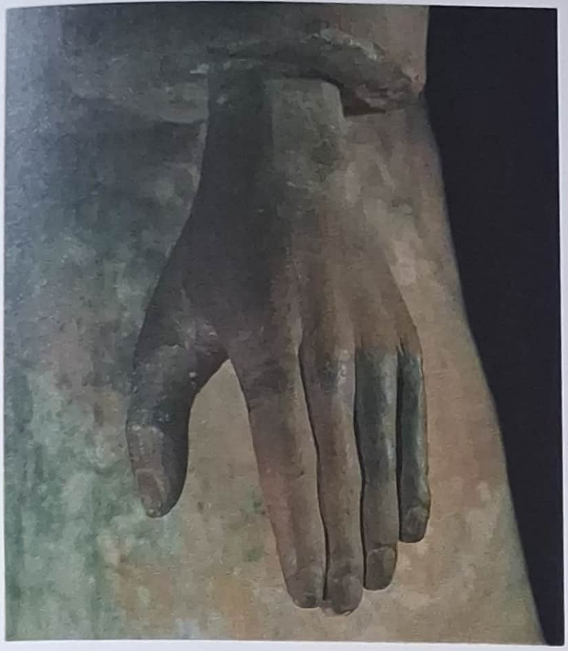

Skannat med CamScanner

Knäböjande bågskytt *Två soldater i rustning*

Rekonstruktioner av figurernas ursprungliga bemålning.

Benen är massiva och gjorda i separata formar, kroppen och huvudet ihåliga. Troligen var kroppen, på grund av sin storlek, tillverkad i sektioner, som en efter en sammanfogades med benen. Därefter fästes huvudet vid kroppen och till sist tillkom sådana detaljer som öron, pannhår, man och svans, som alla var skulpterade i massiv lera. Ögon, näsborrar och mun samt vissa andra enskildheter tycks ha fått sin slutgiltiga överarbetning för hand på samma sätt som i fråga om soldaterna.

Hästarna är av två typer, vagnshästar (kat.nr 8) och kavallerihästar (kat.nr 5). De är förhållandevis låga och robusta och påminner mest om mongolponnyer. De står alla stadigt med alla fyra benen på marken, men vagnshästarna lutar något framåt, som om de spände sina krafter för att kunna dra den tunga stridsvagnen bakom dem, medan kavallerihästarna står helt upprätta med stolt lyft huvud. Båda hästtyperna har spetsade öron och en tvärt avklippt man och en lustig pannlock, som fått något olika utformning. Även hästarnas svansar skiljer sig åt – vagnshästens svans är kort och uppbunden, medan kavallerihästen har en lång hängande svans, som är omsorgsfullt flätad. Kavallerihästen (kat.nr 5), som är den elegantare av de två, är också försedd med en fint arbetad sadel med många detaljer. Sadeln vilar på ett sadeltäcke prytt med tofsar och hålls på plats med sadelgjord och svansrem. Däremot finns inga stigbyglar, då dessa ännu inte börjat användas i Kina vid denna tid. Ursprungligen var hästarna också försedda med verkliga betsel, remtyg m.m. av brons och läder, av vilka nu endast rester finns kvar.

Skannat med CamScanner

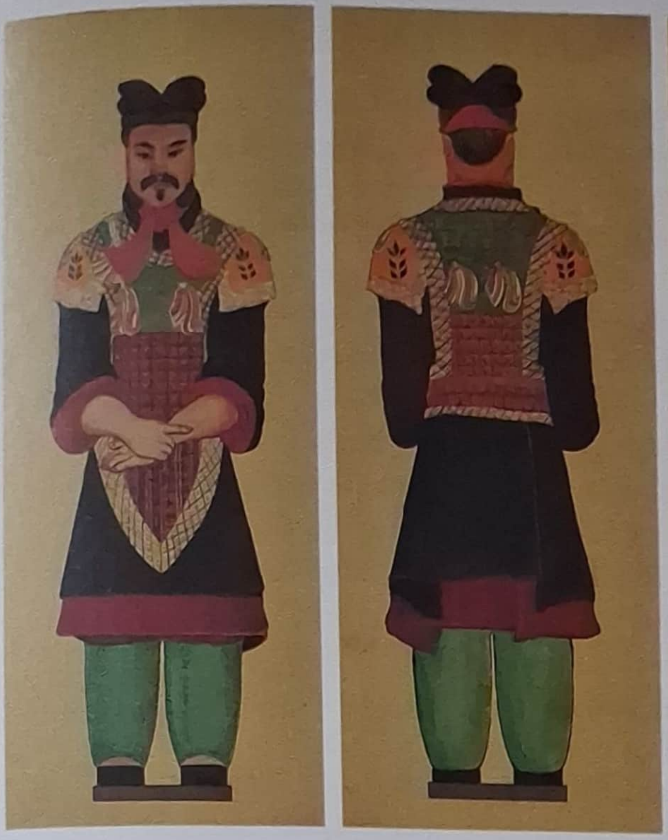

Officer

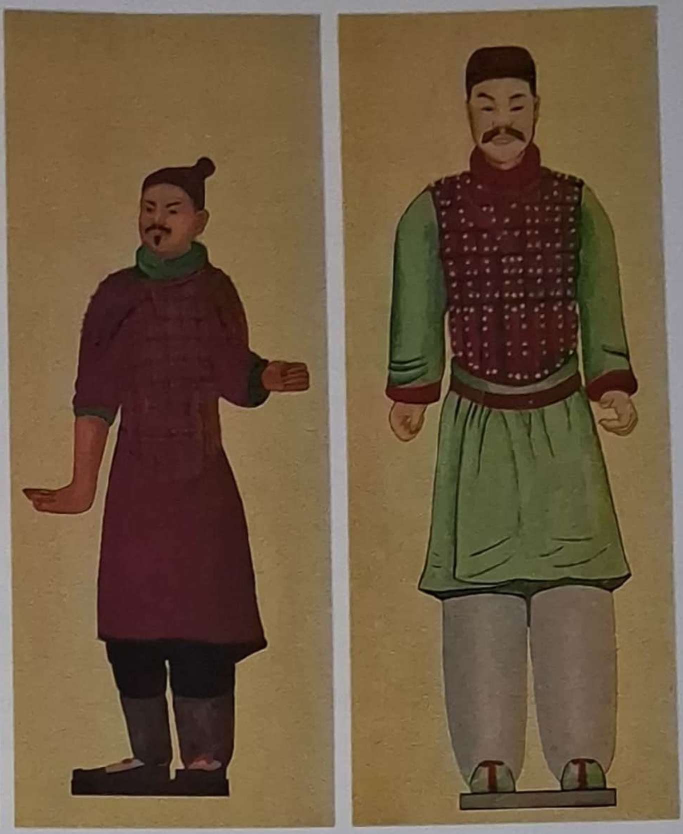

Stående armborstskytt och kavallerist

Soldaterna uppvisar, som vi redan sett, en rik variation av olika typer, men bland dessa kan man urskilja sju huvudkategorier. Dessa är: officerare, knästående bågskyttar, stående bågskyttar, infanterister iförda rustning, infanterister utan rustning, körsvenner och kavallerister. De vanliga fotsoldaterna är 1,75–1,86 m höga, kavalleristerna 1,80, körsvennerna 1,90 och vissa officerare och elitsoldater mellan 1,90 och 1,98 m. Gemensamt för alla figurerna, antingen de har rustning eller inte, är att de är iklädda en åtsittande rock, som räcker till eller strax nedanför knäna och är försedd med långa ärmar och är åtsnörd kring midjan, samt att de har korta byxor. De har alla någon form av halsduk kring halsen och är iklädda olika typer av fotbeklädnad. Ingen av figurerna tycks vara iklädd hjälm, men de visar prov på en rad skilda huvudbonader. Officerarna är resligare än de flesta soldaterna och har finare arbetade rustningar och huvudbonader, och dräkten är ibland försedd med små tofsar eller bandrosetter, som troligen är gradbeteckningar.

Soldaterna står i allmänhet stelt och frontalt uppställda, men deras armar och händer intar olika positioner beroende på vilka vapen de en gång var försedda med (kat.nr 6 och 9). Den mest dramatiska och livfulla ställningen intar den stående bågskytten, som står med det ena benet framskjutet och huvudet vänt åt sidan i spänd uppmärksamhet, samtidigt som den högre armen är höjd och ger intryck av att han just avfyrat sitt armborst (kat.nr 1). Den knäböjande bågskytten, som vilar på det högra knäet och stöder sin vänstra arm mot det vänstra benet, är det skulpturalt mest

Skannat med CamScanner

avancerade av alla skulpturerna och kanske också den konstnärligt mest övertygande (kat.nr 2–3).

Soldaternas ansikten är i själva verket alla av en likartad, idealiserad typ, som ger ett kraftfullt och martialiskt utseende, men genom små variationer i behandlingen av näsa, mun och ögon samt olika hårstilar, skägg, mustascher m.m. har de individualiserats i det oändliga och gör ett intryck av att vara personliga porträtt. Samma personliga och fint arbetade detaljer finner vi också i de olika figurernas rustningar och dräkter. Snörmakerier, bälten, bälthakar, skor och huvudbonader kan studeras i detalj och allt är utfört med stor variationsrikedom, t.o.m. mönstren på de knäböjande bågskyttarnas skosulor är noggrant återgivna (kat.nr 2).

De flesta av soldaterna är iförda någon form av rustning och man har hitintills hittat sju olika typer. De kinesiska arkeologerna anser, att det framgår av soldaterna, att rustningarna under denna tid till stor del var tillverkade av plåtar av järn, som sammanfogats med nitar, vars huvuden är tydligt utmärkta på lergodsfigurerna. Vissa delar var troligen också utförda av lackerat läder.

Några av de vanligast förekommande typerna av rustningar kan studeras på de figurer som ingår i utställningen. Bågskyttarna (kat.nr 2–3) och en del av infanteristerna (kat.nr 9) bär en rustning, som täcker såväl rygg som bröst och är försedd med lösa axelstycken. En liknande rustning bärs också av en del av officerarna (kat.nr 10). Men de flesta officerarna bär en kyrass utan axelstycken, som täcker såväl rygg som bröst och mage, eller en sorts bröstpansar som endast skyddar framdelen av kroppen.

Kavalleristerna är mycket karakteristiska i sina korta kyrasser, som saknar axelstycken, sina platta, tätt åtsittande hjälmliknande mössor, som är knutna under hakan, och den löst fallande utsvängda rocken – allt gjort för att göra dem rörliga och för att underlätta ridningen (kat.nr 4). Vagnarnas körsvenner har en något längre kyrass (kat.nr 7) och en del av dem har rustningar, där hela armarna är täckta. De tycks vara de enda figurer, som bär denna typ av pansar, t.o.m. händerna, som har hållit tyglarna, är skyddade av järnplåtar. En del av de utgrävda figurerna tycks att döma av de kraftiga benen också ha varit iförda någon typ av benskenor.

Samtliga figurer har ursprungligen också varit målade så att alla dräktens och rustningens detaljer framträtt ännu tydligare. I dag återstår endast rester av denna bemålning, som tycks ha varit utförd i en rad lysande färger: mörkrött, ljusrött, rosa, orange, purpur, mörkblått, turkos, grönt, rödbrunt, mörkbrunt, vitt, svart och guld. Ansikten och händer var målade i hudfärg, ögonen var vita med svarta pupiller; ögonbryn, hår och skägg var svarta. Bland fotfolket, som utgrävts i schakt nr 1, hade en grupp svarta kyrasser med vita nithuvuden, purpurfärgade snoddar och guldknappar. Rockarna var gröna, byxorna mörkt blå och skorna svarta med röda remmar. En annan grupp hade kortare röda rockar, mörkbruna kyrasser med röda eller gröna nithuvuden och orangefärgade snoddar. Hästarna var ursprungligen också bemålade och hade svart eller brun hårrem, vita tänder och hovar, medan näsborrarnas, öronens och munnens insidor var röda. Kavallerihästarnas sadlar var också bemålade i vitt, rödbrunt och blått.

Skannat med CamScanner

Vapen, vagnar, hästmunderingar och andra fynd

Bland de andra fynd, som gjorts vid utgrävningarna av de tre schakten med lergodsfigurer, märks först och främst stora mängder vapen, men också rester av vagnar och hästmunderingar, verktyg av olika slag i järn och brons, bronsklockor m.m. Fynden kan räknas i mångtusental.

Trots att de autentiska vapnen måste ha varit det mest begärliga bytet, för de rebellarméer som plundrade och brände schakten vid Qindynastins slut, har mycket stora mängder vapen och delar av vapen påträffats. De viktigaste vapnen, som alla var gjorda av brons, var stridsyxor – av den typ vi brukar kalla dolkyxor – spjutspetsar, hillebarder och svärd. Dessutom har man påträffat stora mängder pilar i olika längd, huvudsakligen av brons men några av järn, för pilbågar och armborst (kat.nr 14) samt bronsmekanismer till armborst (kat.nr 13). Delar av träskaft till yxor och stickvapen samt fragment av armborst har också upphittats. Med hjälp av dessa har man kunnat få en viss föreställning om vapnens längd och också kunnat rekonstruera ett armborst

Detalj från utgrävning i schakt nr 1 som visar en armborstmekanism av brons och ett antal bronspilar till armborst.

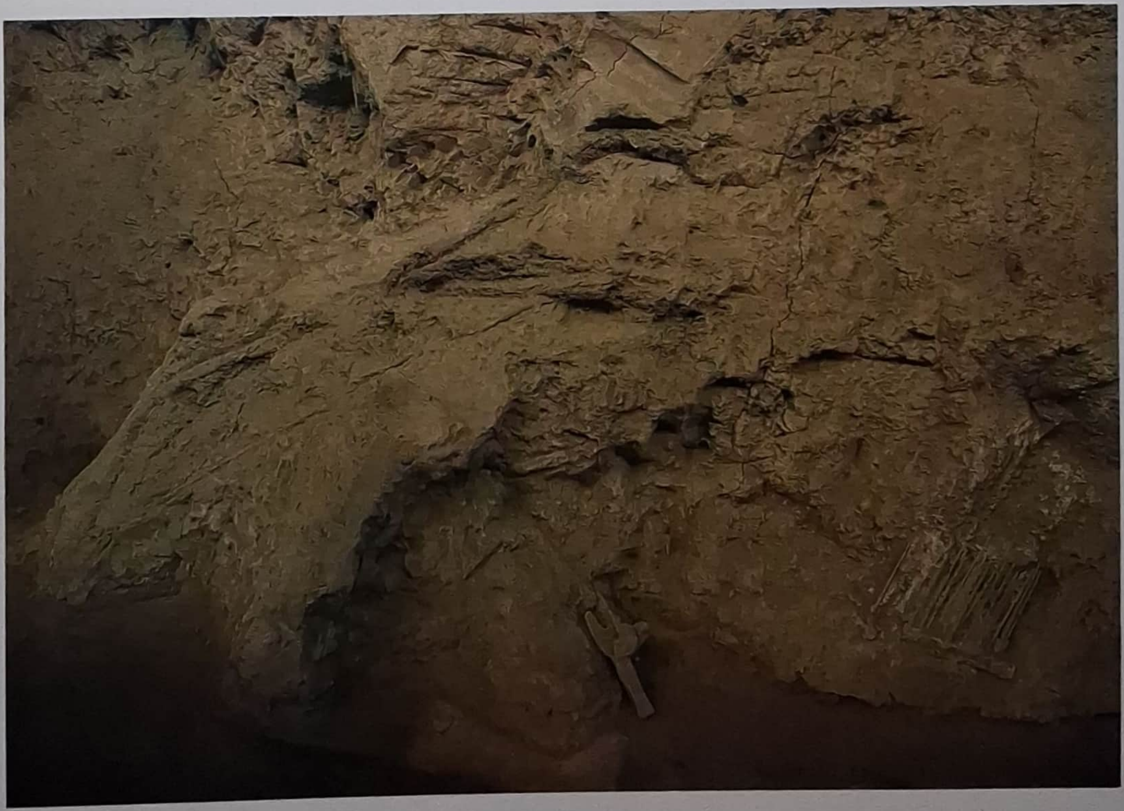

Skannat med CamScanner

brons, fanns alla delar bevarade, och man kan nu i detalj studera, hur en vagn från denna tid var konstruerad. Vagnen är av en mycket speciell konstruktion och kopierar förmodligen en av de förnäma vagnar, som användes vid hovet. På en av tömmarna finns inskriften **"an che"**, som kan uttydas som "bekväm" eller "luxuös vagn", vilket tyder på att detta var en vagn av den typ, som användes framför allt av kejsarinnan, prinsessorna och de kejserliga konkubinerna. Vagnar av detta slag användes också av kejsaren själv under längre resor i riket och det var troligen i en vagn som denna, som han gjorde sin sista resa tillbaka till huvudstaden i hemlighet dold i sin kista.

Vagnen är helt täckt, dess tak består av en parasolliknande baldakin, som skjuter ut på sidorna och också skyddar den öppna delen framtill, där körsvennen sitter på knä. Ingången till vagnen är längst bak, och på de övriga tre sidorna finns fönster för ventilation. Fönstrens skjutluckor är genombrutna och genom dem kunde den resande, som kunde färdas sittande eller liggande, se ut utan att själv bli sedd.

Såväl hästar som vagn är rikt bemålade. Grundfärgen är vitt och över denna finns dekorer i rött, grönt, blått, purpur och svart. Även vagnens insida är dekorerad med målningar, och sidenfragment visar att den ursprungligen också var klädd med siden. Alla detaljer är mycket fint arbetade och hästarnas munderingar är nästan helt utförda i guld och silver. Den knästående körsvennen är mycket detaljerat utförd, han har ett svärd vid sidan och är iklädd en rikt utstyrd huvudbonad, som är knuten under hakan.

Vagnens utförande visar prov på en utomordentligt avancerad teknologi. En rad olika och mycket komplicerade metoder för gjutning, hopfogning och bearbetning har kommit till användning. Vagnens baldakinformade tak, som är över 1 m^2 stort, är endast 2–4 mm tjockt och perfekt och jämnt gjutet. Dess undersida består av 36 bågformade spröt, som är 6 mm tjocka. Allt som allt består hela ekipaget av 3462 delar av guld, silver och brons, alla utförda med största precision.

Konstnärligt sett är bronsvagnarna ännu mer övertygande än lergodsfigurerna och visar att Qintidens konstnärer skapat en ny och kraftfull realistisk skulpturstil, som vi tidigare inte alls känt till. Som så många gånger förr har också de kinesiska historiska källorna besannats. När man ser de mäktiga bronshästarna och deras vagnar, erinrar man sig Sima Qians beskrivning av vad som hände sedan Förste Kejsaren enat riket:

> "Alla vapen i riket samlades ihop och fördes till huvudstaden Xianyang, där de smältes ned och man gjöt av dem bronsklockor och tolv jättelika bronsfigurer, som var och en vägde 1.000 dan (ca 3½ ton), som ställdes upp i palatsen."

Fyndet av bronsvagnarna visar, att Qinrikets bronsgjutare mycket väl kunde ha tillverkat bronsfigurer av denna storlek.

Skannat med CamScanner

Slutord

Under den kinesiska bronsålderns tidigare skeden – Shang och Västra Zhou – var konsten nästan enbart en religiös angelägenhet. Praktfulla offerkärl av brons för användning i furstarnas förfäderstempel och vid offer till olika naturgudar dominerade den konstnärliga produktionen, och alla de små föremål av jade, ben, marmor och andra material, som framställdes, var smyckade med religiöst laddade symboler. Under bronsålderns sista fas, den tid vi brukar kalla Vår- och Höstannalernas tid och de Stridande Staterna, förändras denna bild. Som en följd av de långtgående politiska och sociala omvälvningarna och det starka ekonomiska uppsving, som trots allt utmärker denna krigiska tid, skapas ett helt nytt kulturellt klimat. Religionen blir inte längre den främsta drivkraften för konsten, utan det ökade välståndet medför, att den profana konsten får en allt större betydelse, och efterfrågan på konstföremål uppträder hos ett mycket vidgat befolkningsskikt. En större artistisk frihet gör sig också gällande och man bryter med de gamla traditionerna.

Den politiska uppdelningen i en rad små, självständiga, riken medförde också att ett flertal regionala konstcentra, med mer eller mindre särpräglade stilar, utbildades och en rik och mångfasetterad konstnärlig produktion växte fram. Bronsen dominerade ännu konsthantverket medan andra material som jade, glas, guld, silver, lack, trä, keramik och siden fick en allt störrre betydelse. Man kan säga, att grunden till hela det senare kinesiska konsthanverket läggs under denna tid. Nu börjar man också för första gången använda den kinesiska hårpenseln för skrift och måleri och de första målningarna på siden kommer till. Skulpturen gör också stora framsteg, som framför allt kan studeras i små rundskulpturer i brons av realistiskt framställda djur och i vissa fall också människor. Skulpturer i lackerat trä och keramik förekommer också. Gemensamt för alla skupturer är att de vanligen är framställda i relativt litet format.

Om den konst, som skapades under Qindynastins korta regeringstid, har man hittills vetat mycket litet. Qinriket har av historikerna gärna behandlats som ”halvbarbariskt” och man väntade sig inte att det skulle vara mäktigt någon mer avancerad konstnärlig produktion. De historiska källorna beskriver visserligen hur Förste Kejsaren fyllde sina nyuppförda palats och sitt mausoleum med dyrbarheter, men några fynd som kunde sättas i samband med en självständig konstnärlig verksamhet i Qinriket hade tidigare inte påträffats. Enstaka dekorerade taktegel och gravtegel från trakten kring den forna huvudstaden Xianyang och kejsarens gravhög var de enda fynd som gjorts. Den enda indikation som fanns på att något av verkligt intresse kunde finnas vid graven, var de enstaka fynd av lergodsfigurer i stort format av sittande tjänare, som tidigare nämnts. Fyndet av en hel armé av lergodsskulpturer i naturlig storlek var därför en helt oväntad sensation, när det skedde i mars 1974.

Under den tidiga bronsåldern offrades människor och djur i samband med gravsätt-

Skannat med CamScanner

1

Stående armborstskytt

Höjd: 178 cm

Utgrävd 1977 i schakt nr 2

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Figuren står på ett beslutsamt, nästan utmanande sätt med fötterna åtskilda. Den högra foten är vänd utåt och den vänstra framåt. Till skillnad från de övriga stående figurerna från gravschakten står denna armborstskytt inte strängt frontalt utan visar en viss naturalism i sin livliga kroppsställning. Den hängande vänstra armen och den upplyfta högerarmen visar tydligt, att han hållit i ett armborst. Det livliga intrycket förstärks av huvudets lätta lutning.

Armborstskytten är inte iklädd rustning utan bär en lätt stridsdräkt åtdragen runt midjan med ett bälte, som är fäst med en bälthake. Han bär korta kängor och benskydd. Håret är prydligt hopsamlat till en knut på huvudets högra sida.

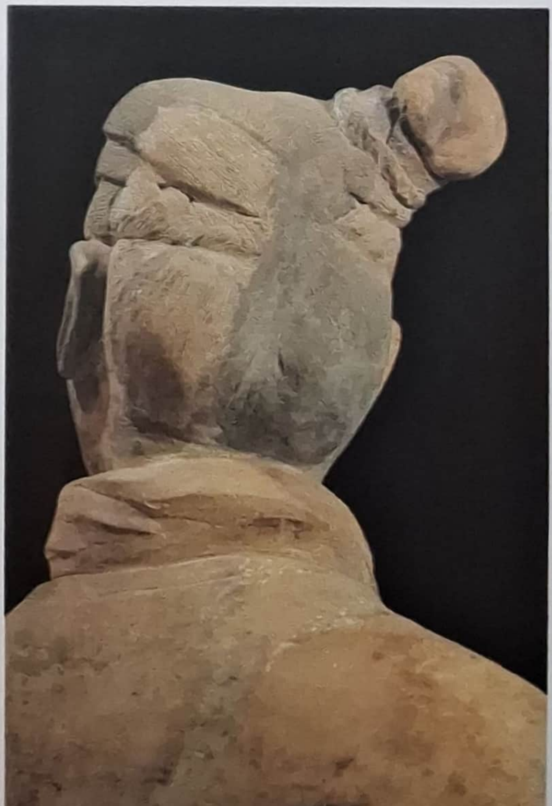

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

2

Knästående armborstskytt

Höjd: 122 cm
Utgrävd 1977 i schakt nr 2
Shaanxi provinsmuseum, Xian.

De knästående armborstskyttarna, som alla upptäcktes i schakt nr 2, är i stort sett lika, med endast små variationer. Den här utställda figuren visar den karakteristiska ställningen; vilande på höger knä med vänster knä upplyft. Högerarmen hålls mot låret med öppen hand, klar att avfyra vapnet. Vänsterarmen vilar mot det lyfta vänstra knäet, handen är utsträckt över bröstet för att fatta armborstet. Kartakteristiskt för denna typ av figur är den nästan helt raka ryggen, som förstärker intrycket av koncentration och vaksamhet. Huvudets hållning är stadig och ögonen ser rakt framåt.

Bågskytten är iklädd rustning av pansar, som täcker överkroppen och är förstärkt med axelstycken. Stridsdräkten är rynkad nedtill och ligger i veck över benen. Kännetecknande för de breda, rakt avskurna skorna är sulans detaljerade mönstring.

Håret är uppbundet i en dekorativ fläta på bakhuvudet och sedan samlat till en bandförsedd knut. Huvud, ansikte och hår bär spår av den ursprungliga bemålningen.

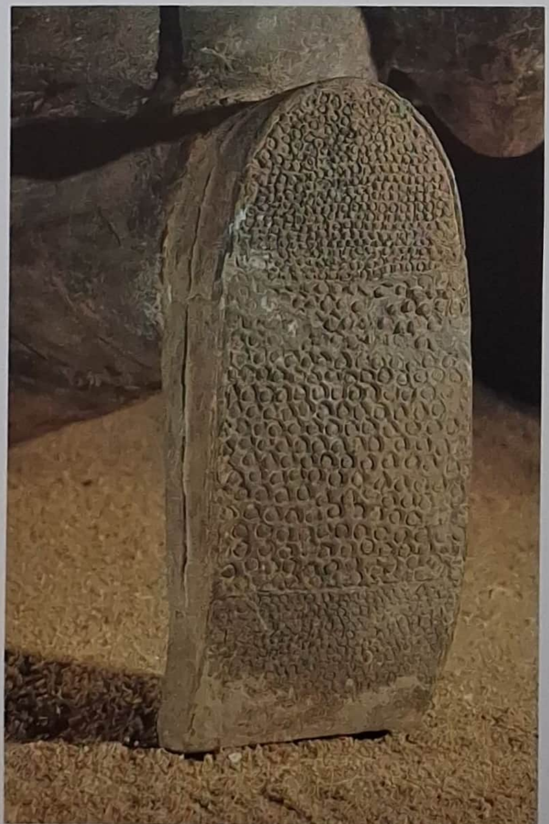

Skannat med CamScanner

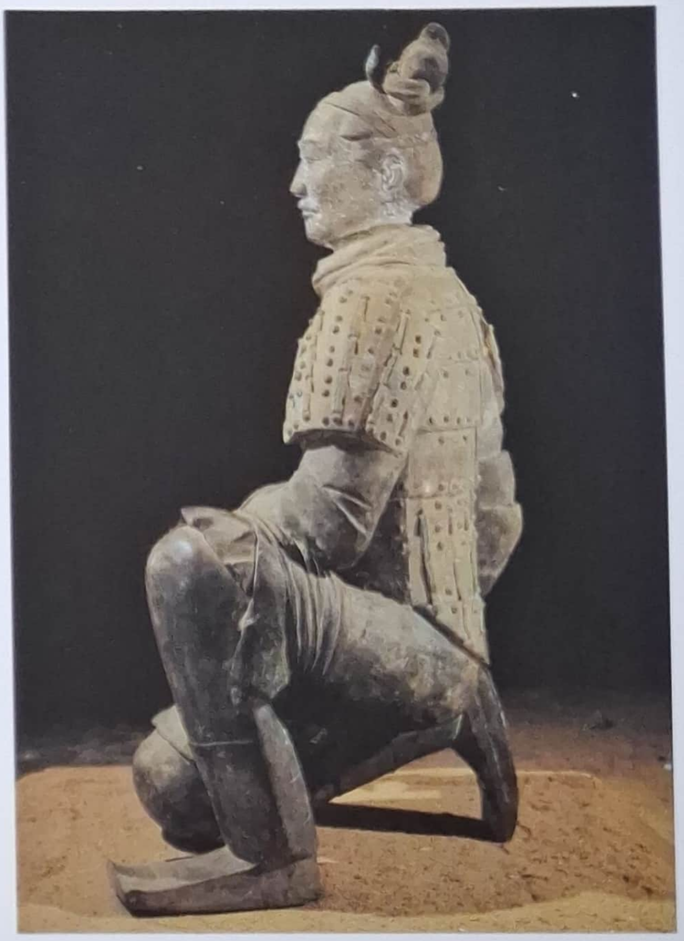

Skannat med CamScanner

3

Knästående armborstskytt

Höjd: 122 cm
Utgrävd 1977 i schakt nr 2

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna knästående armborstskytt är i stort sett identisk med kat.nr 2 med vissa avvikande detaljer. Högerarmen hålls här något högre med tillbakadragen armbåge och huvudet är försett med en längre hals, liksom för att förstärka intrycket av vaksamhet. Man kan också lägga märke till vissa olikheter i anletsdragen, t.ex. mustaschen. Håret, som liksom på den föregående figuren är prydligt flätat, är uppbundet till en knut på huvudets högra sida. Ytterligare en särskiljande detalj är frånvaron av veck på stridsdräkten.

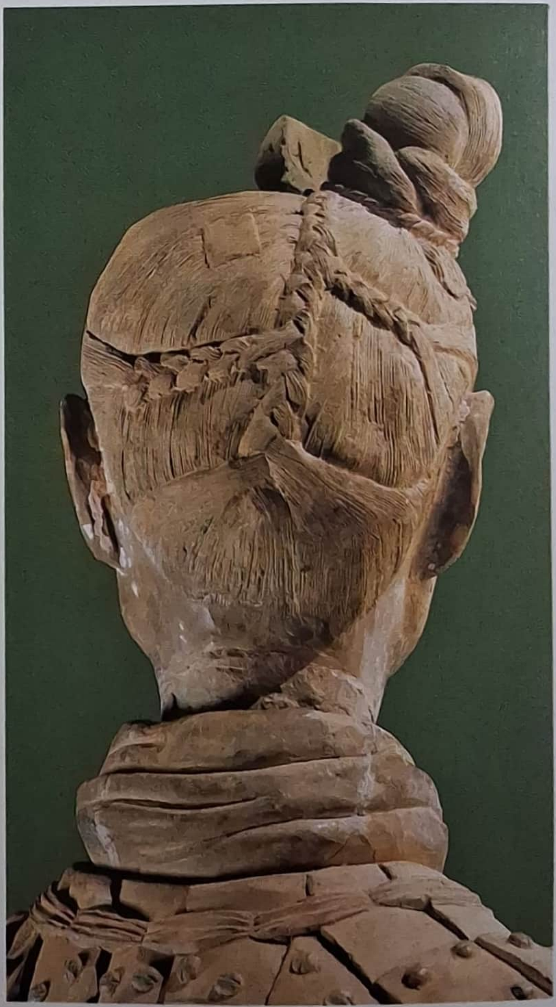

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

4

Kavallerist

Höjd: 180 cm

Utgrävd 1977 i schakt nr 2

Shaanxi provinsmuseum, Xian.

Alla ryttarfigurer, som hittills upptäckts, fanns i schakt nr 2 tillsammans med kavallerihästar. Figurerna är i stort sett lika i hållning och detaljer. Denna figur bär en kort, åtsittande kyrass på överkroppen, och liksom övriga ryttare bär han inga axel- eller armskydd. Nedanför det åtdragna bältet faller dräkten i ett flertal veck. De sydda läderstövlarna är detaljerat återgivna med snörning och band.

Särskilt karakteristiskt för denna figurtyp är den lilla tättsittande mössan, som är knuten under hakan. Enligt utgrävningsrapporten tror man, att döma av de spår av originalfärg som återstår, att dessa huvudbonader ursprungligen var målade i rödbrunt för att likna läder, och var försedda med ett mönster av röda prickar ordnade i grupper på tre. Håret är flätat till ett schackmönster på bakhuvudet. Ansiktet kännetecknas av den fasta, beslutsamma minen och den yviga mustaschen. Han har ursprungligen hållit en pilbåge i den vänstra handen och hästens tyglar i den högra.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

5
Kavallerihäst

Höjd: 172 cm Längd: 203 cm
Utgrävd 1977 i schakt nr 2
Shaanxi provinsmuseum, Xian.

Hästen står upprätt och orörlig med alla fyra benen stadigt på marken. Det upplyfta huvudet och de spetsade öronen ger ett intryck av stridsberedskap. Sadeln, som är formpressad med handgjorda skurna och ristade detaljer, efterbildar troligen ett original av läder. Sadeln är täckt med en mängd små cirklar föreställande stifthuvuden, som var målade i svart, rött, vitt, ockra och blått. Sadeltäcket är prytt med hängande tofsar och band. Sadeln hålls på plats av en sadelgjord under hästens buk. Sadelns utformning och stil påminner om moderna sadlar med undantag av att stigbyglar inte tycks ha varit kända i Kina under denna tid. När hästen utgrävdes var betslets bett fortfarande på plats i munnen. Runt hästen hittades delar av bronsbetsel, bronsringar och ornament för hästens mundering. Efter konserveringen har man kunnat rekonstruera huvudlag och tyglar. Det finns två tyglar, var och en ca 1 meter lång, deras ena ände var fastsatt vid betslet med två stora ringar medan den andra änden hade en saxliknande bronsring med vilken ryttaren kunde hålla fast tyglarna. Själva tyglarna var gjorda av en bronsvajer trädd genom små fyrkantiga bitar av kalksten.

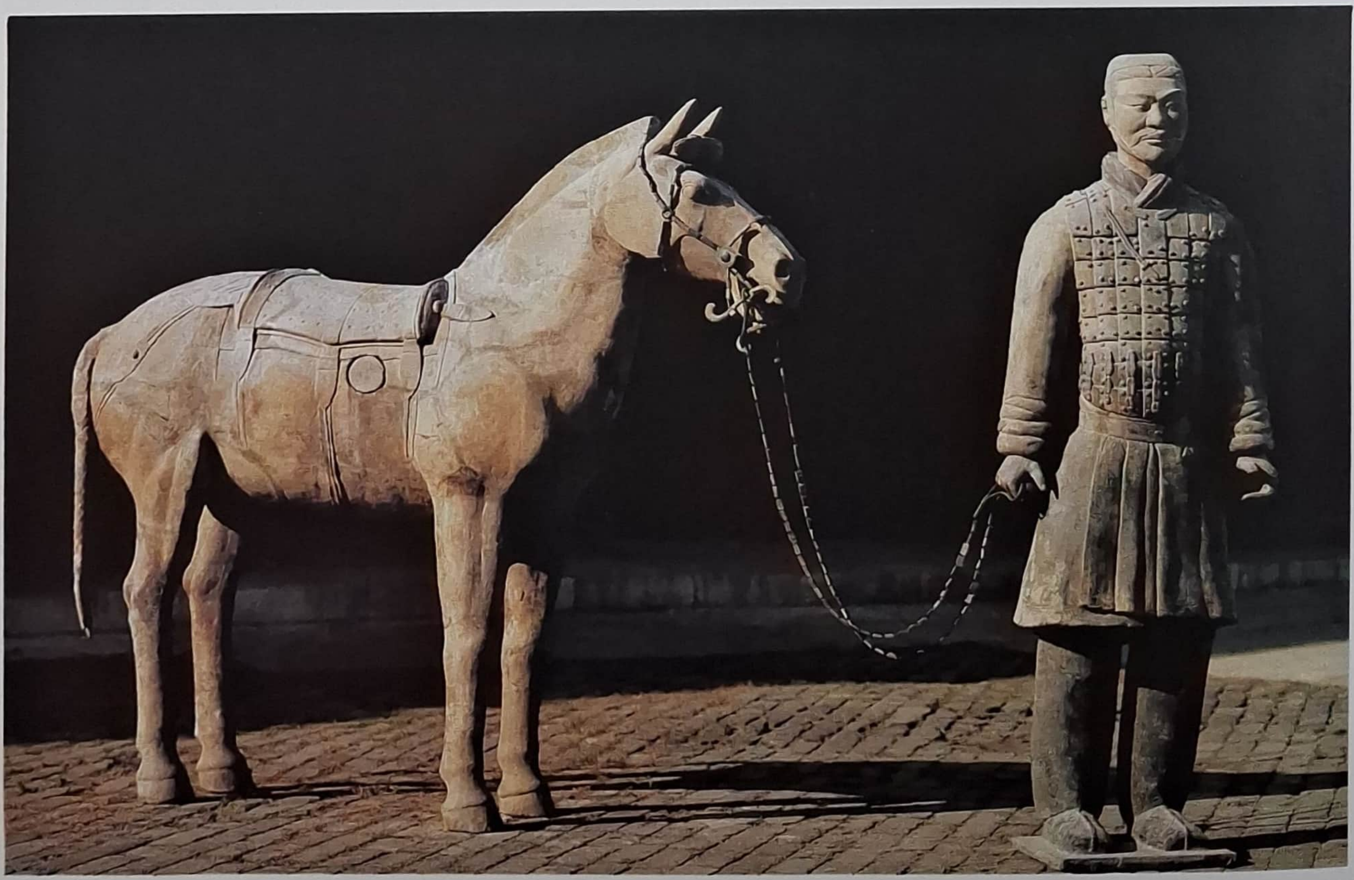

Skannat med CamScanner

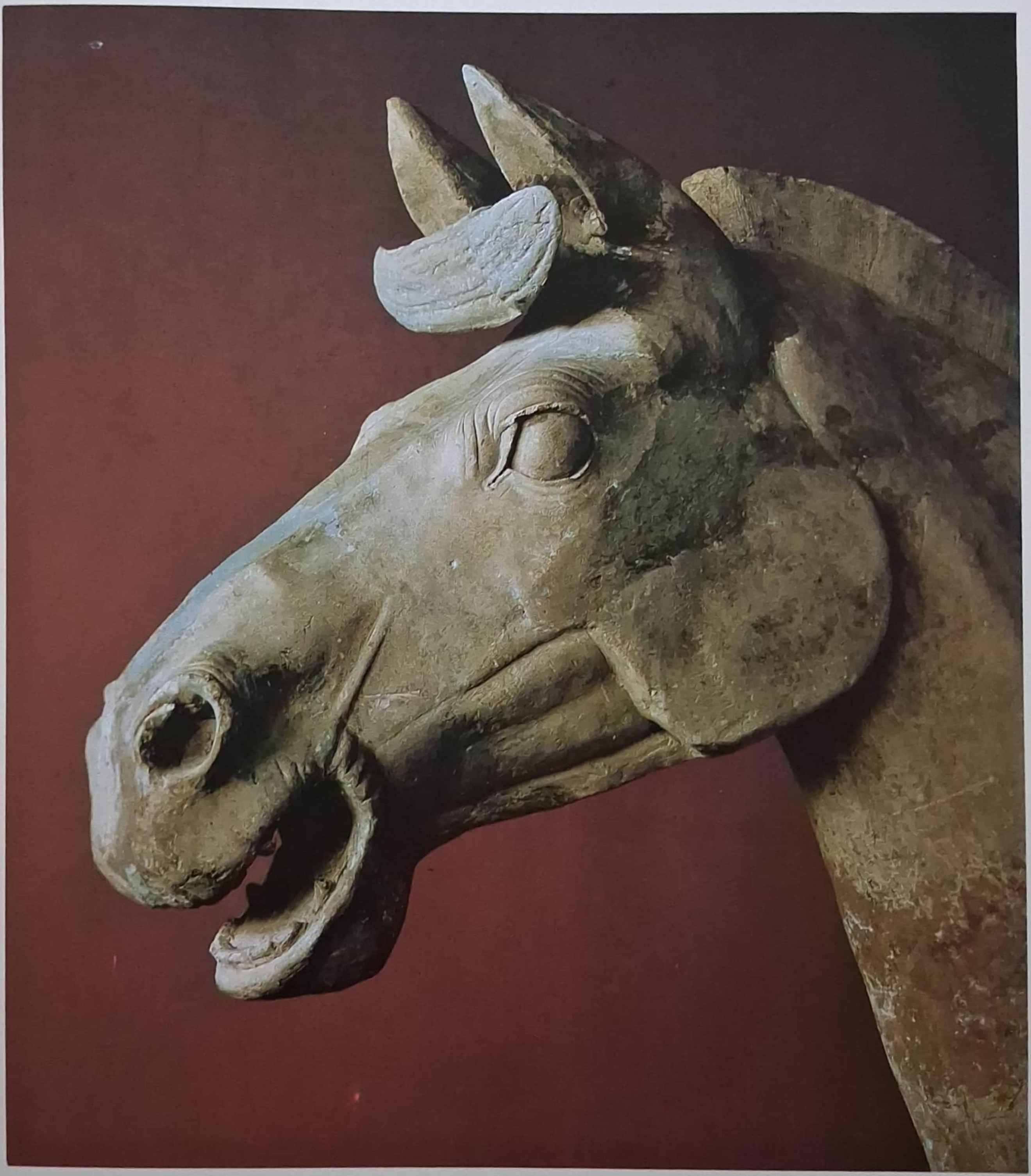

Skannat med CamScanner

6

Soldat i stridsdräkt

Höjd: 196 cm
Utgrävd 1979 i schakt nr 1
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna soldat bär inte rustning. Högra handen har hållit ett långskaftat vapen och vänster hand hänger rakt ned. Han är iklädd en lätt stridsdräkt med ett bälte kring midjan, som är hopfäst med en bälthake. Under dräkten bär han korta byxor och på fötterna kängor med snörningar. Det fasta och beslutsamma ansiktsuttrycket understryks av en kraftig mustasch. På huvudet sitter en liten mössa med hakband och bakhuvudets hår är flätat i schackmönster.

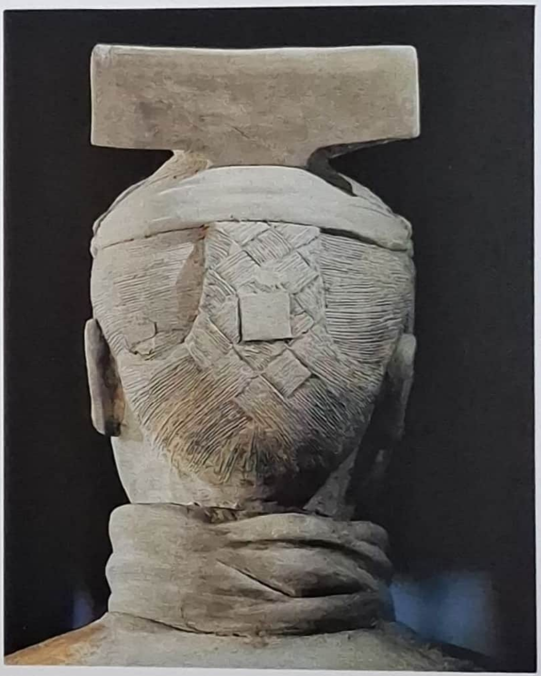

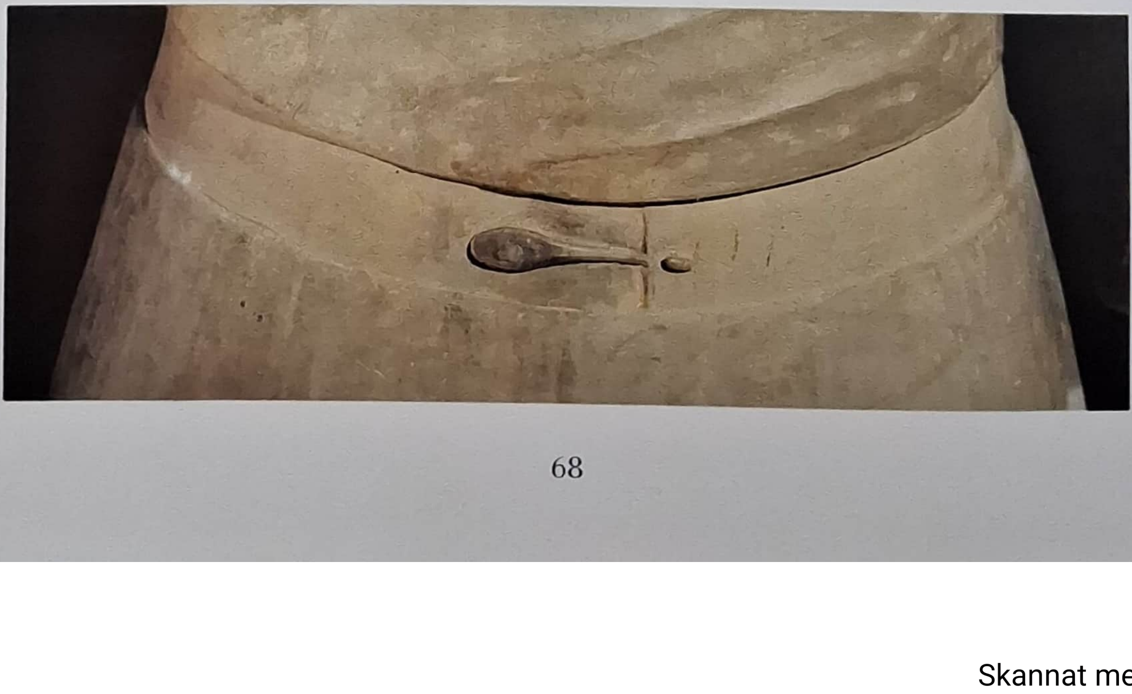

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

7

Körsven

Höjd: 190 cm
Utgrävd 1977 i schakt nr 2
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna figur är en körsven från en stridsvagn. Han bär stridsdräkt med rustning och håller båda händerna utsträckta framför sig, som om han höll tömmarna i ett stadigt grepp. Den dekorativt utformade huvudbonaden och det flätade håret ger figuren ett värdigt utseende. Körsvennen hittades vid den femte stridsvagnen i den första kolonnen i södra delen av schakt nr 2. Detta område upptas av åtta kolonner av vagnar med åtta vagnar i varje kolonn, tillsammans 64 stridsvagnsenheter. Varje vagn var i detta område bemannad av en körsven flankerad av två beväpnade soldater i rustning med långskaftade vapen.

Olika typer av rustningar användes av vagnsbesättningarna beroende på vilket förband de tillhörde. Denna figur bär en kyrass utan axelskydd och armskydd, vilket är vanligast i schakt nr 1, 2 och 3. Den typ av rustning, där såväl axlarna som armarna ända ned till handlederna skyddades av pansar, förekommer dock endast i schakt nr. 2. Denna typ av rustning för körsvennen på en stridsvagn kan ledas tillbaka till de Stridande Staterna och förekommer inte efter Handynastin.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

8

Stridsvagnshäst

Höjd: 171 cm Längd: 226 cm
Utgrävd 1974 i schakt nr 2
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar
från Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Stridsvagnshästarna är av likartat utseende och ras som kavallerihästarna men skiljer sig åt i flera detaljer. Mest iögonfallande är avsaknaden av sadel. Svansarna är också olika, vagnshästens svans är uppbunden. Vagnshästen har också en lätt framåtlutad ställning, som antyder ansträngningen att dra vagnen, och den är något lägre än ridhästen med kortare ben. Denna hästtyp finns än idag i Sichuan-provinsen i västra Kina och används fortfarande som vagnshäst.

Denna häst utgrävdes i den södra "korridoren" i schakt nr 2. Man beräknar, att det finns sammanlagt 256 sådana hästar i denna del av schakt nr 2.

Skannat med CamScanner

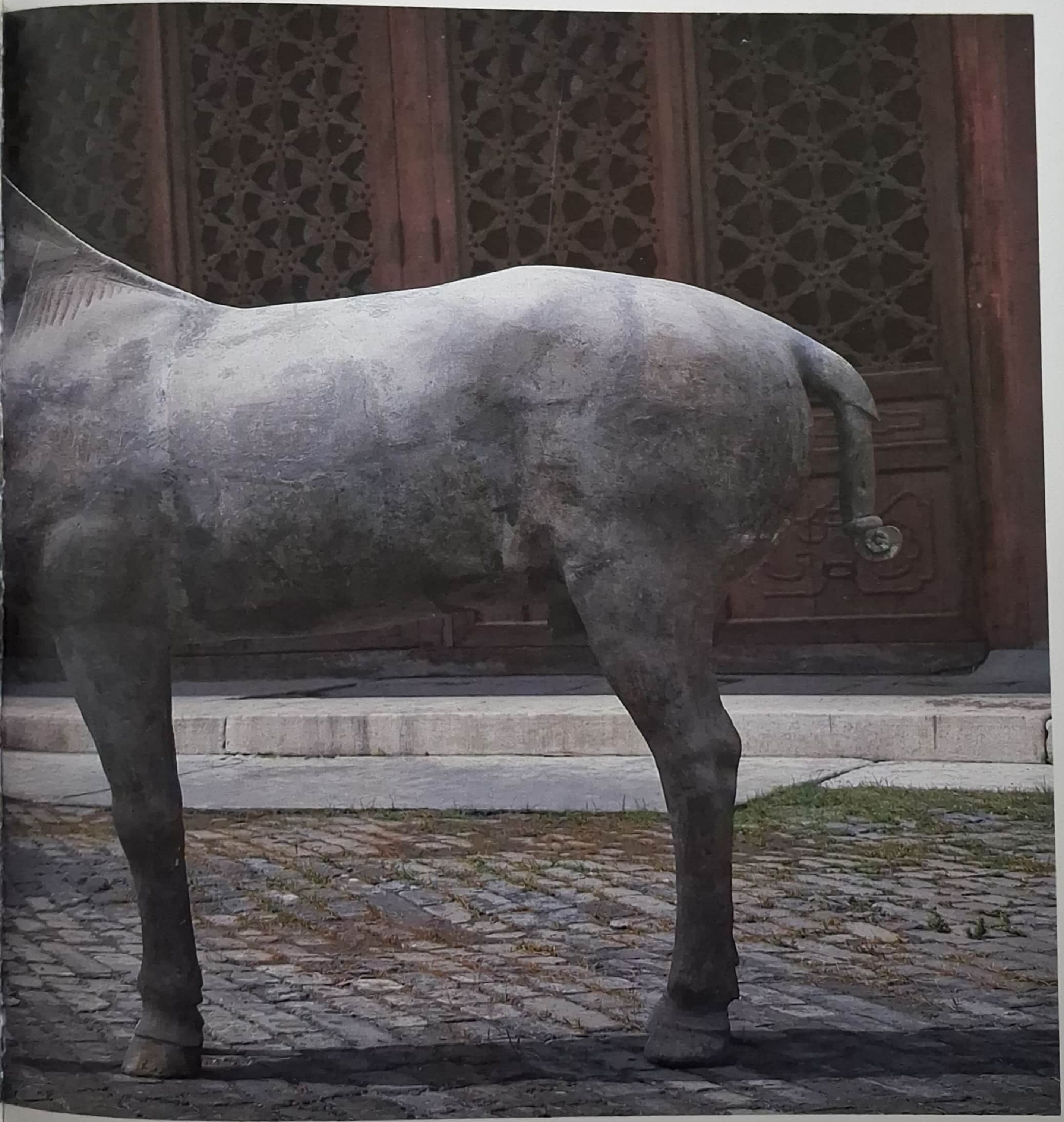

Skannat med CamScanner

9
Soldat i rustning

Höjd: 183 cm.
Utgrävd 1974 i schakt nr. 1.
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Figuren står upprätt och är iklädd rustning med axelskydd. Bröst- och ryggplåtarna är stelt hopnitade, medan övriga delar är hopbundna så att de är mjukt ledade och ger rörelsefrihet i strid. Höger arm är lyft, som om han hållit i ett långskaftat vapen.

Huvuddelen av fotfolket, med undantag av armborstskyttarna, bar vid denna tid spjut, vilket förmodligen också var fallet med denna soldat. Man vet att infanteriet under Västra Handynastin vanligtvis var utrustat med sköldar, som bars i ena handen. Det finns emellertid ingenting som tyder på att detta var fallet under Qin.

Man har funnit spjutspetsar av brons ca 15,3–17,5 cm långa, som suttit på skaft av trä. Vid skaftets ände fanns en ca 11 cm lång hylsformad bronsskoning.

10
Officer i rustning

Höjd: 184,5 cm
Utgrävd 1974 i schakt nr 1
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna figur, som föreställer en officer, är iklädd stridsdräkt med korta byxor och bär rustning med axelstycken av liknande typ som föregående figur nr 9. Benen är skyddade av benskenor under vilka de breda, rakt avskurna kängorna sticker fram.

Av händernas och armarnas ställning framgår, att figuren hållit ett långskaftat vapen i höger hand. Hans huvudbonad är fint utsirad och håret är flätat till ett rutmönster på bakhuvudet. I likhet med övriga officerare har figuren ett självsäkert, värdigt utseende.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

11
Sittande stallknekt

Höjd: 68 cm
Utgrävd 1976 i byn Shangjiao öster om Qin Shihuangs grav.
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Figuren utgrävdes tillsammans med 19 andra liknande lergodsfigurer. Den föreställer en stallknekt. I närheten av byn Shangjiao, ca 350 m öster om den yttre muren kring Qin Shihuangs gravhög, finns det två olika slag av gravschakt belägna i sydnordlig riktning. En del av schakten innehåller krigare och hästar av lergods, en del består av gropar, där hästar begravts levande. På en sträcka av ca 1.500 m från söder till norr fanns det 93 sådana gropar, av vilka några har grävts ut. Hästarna har begravts levande, en efter en, i ett schakt åtföljda av stallknektar i lergods samt foder.

Figurerna bär en fotsid rock och sitter upprätta. De har håret flätat och uppsatt i nacken. De har alla olika ansiktsuttryck och också deras handställningar skiljer sig åt. Ursprungligen var dessa figurer bemålade men endast spår av färg återstår. Man kan emellertid se, att håret var svartmålat, ansikte och händer hudfärgade och dräkten antingen grön eller röd samt ärmuppslagen gröna eller purpurröda. Huvud, händer och kropp tillverkades separat och sattes sedan ihop före bränningen.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

12

Bronssvärd

Total längd: 91,5 cm   Fästets längd: 19 cm
Utgrävt i maj 1981 i schakt nr 1
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Svärdet, som upptäcktes i sektion 1 i schakt nr. 1, är i förvånansvärt gott skick. Ursprungligen förvarades svärdet i en träskida, som nu har försvunnit med undantag av bronsbeslagen.

Klingan är smal och tunn med en upphöjd ås längs mitten. Enligt de analyser, som gjorts, var koppar och tenn de metaller som dominerar, med ett högre procenttal tenn (21,38 %) än som var fallet med utgrävningens övriga bronser. Denna högre tennhalt resulterade i en större hårdhet, jämförbar med kolstål. Svärdets ytskikt innehåller 0,6–2 % krom med en tjocklek av 10–15 mikrometer, som har utgjort ett skydd mot korrosion under den långa tid det legat i jorden.

Stilistiskt och utseendemässigt liknar svärdet det klassiska Zhou-svärdet, som fortfarande användes även under den följande Handynastin. Svärd av järn med liknande form, daterbara till sen Zhou, Qin och Han har också påträffats vid andra utgrävningar. Många bronssvärd av denna typ är dekorerade med inläggningar av turkos, guld, silver eller jade på parerplåten och på svärdsknappens översida. Det massiva fästet på detta svärd har ursprungligen haft en lindad kavel för att ge ett stadigt grepp.

13

Avfyrningsmekanism till armborst

Längd: 8 cm   Höjd: 16,2 cm   Bredd: 3,6 cm
Utgrävd 1979 i schakt nr 1
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna avfyrningsmekanism till ett armborst tillhör en typ som uppfanns mot slutet av Zhoudynastin och som snabbt blev populär och fick en utbredd användning. Mekanismen tillverkades av fyra delar gjutna var för sig och framställningens precision var avgörande för vapnets effektivitet och slagkraft.

Armborst försedda med bronsmekanism var vida överlägsna alla andra samtida vapen i skottvidd och kunde med stor kraft skicka iväg en bronspil närmare 200 m. Deras betydelse i kampen mot de ''barbarer'', som gjorde ständiga plundringståg mot Kinas norra och nord-västra gränser var mycket stor. Även under den följande Handynastin hade denna typ av mekanism stor betydelse och en vidsträckt användning. Ett flertal utgrävda mekanismer från Hantid har korta inskriptioner, som ofta anger en datering. Detta exempel från Qintid är märkt med ett enda skrivtecken, **geng,** på två ställen, som troligen är ett nummer.

Skannat med CamScanner

14

Bronspilar för armborst – 20 st

Längd: 17,2–20 cm

Utgrävda 1976 i schakt nr 1

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Pilarnas spetsar är triangelformade koner med lika sidor. De gjöts för sig fristående från de runda skaften. En analys har visat att bronsens sammansättning är densamma som avfyrningsmekanismens (kat.nr 13), en legering av koppar och tenn med små inslag av bly och zink. Själva ytan består av ett tunt lager av kromoxid för att åstadkomma extra hårdhet och hållbarhet liksom svärdet (kat.nr 12). När pilarna grävdes ut, var de fortfarande glänsande.

Skannat med CamScanner

15

Rekonstruktion av ett armborst

Längd: 140 cm
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna rekonstruktion av ett armborst från Qintid är tillverkad på basis av de fragmentariska rester och avtryck i den omgivande jorden, som man funnit av ett armborst nedlagt i schakt nr 1, där ett stort antal lergodssoldater var utrustade med dessa vapen. Det ursprungliga armborstet bör ha varit av trä, som målats eller möjligen lackerats rött.

Armborstets stock är 71,6 cm lång med en pilränna framtill i vilken pilen vilade. Avfyrningsmekanismen är insatt i stockens bakända. Själva bågen var lindad med smala läderremmar.

Trots att den sammansatta pilbågen varit känd i Kina alltsedan Shangtid var det först under sen Zhou som armborst med mekanisk avfyrningsanordning började användas.

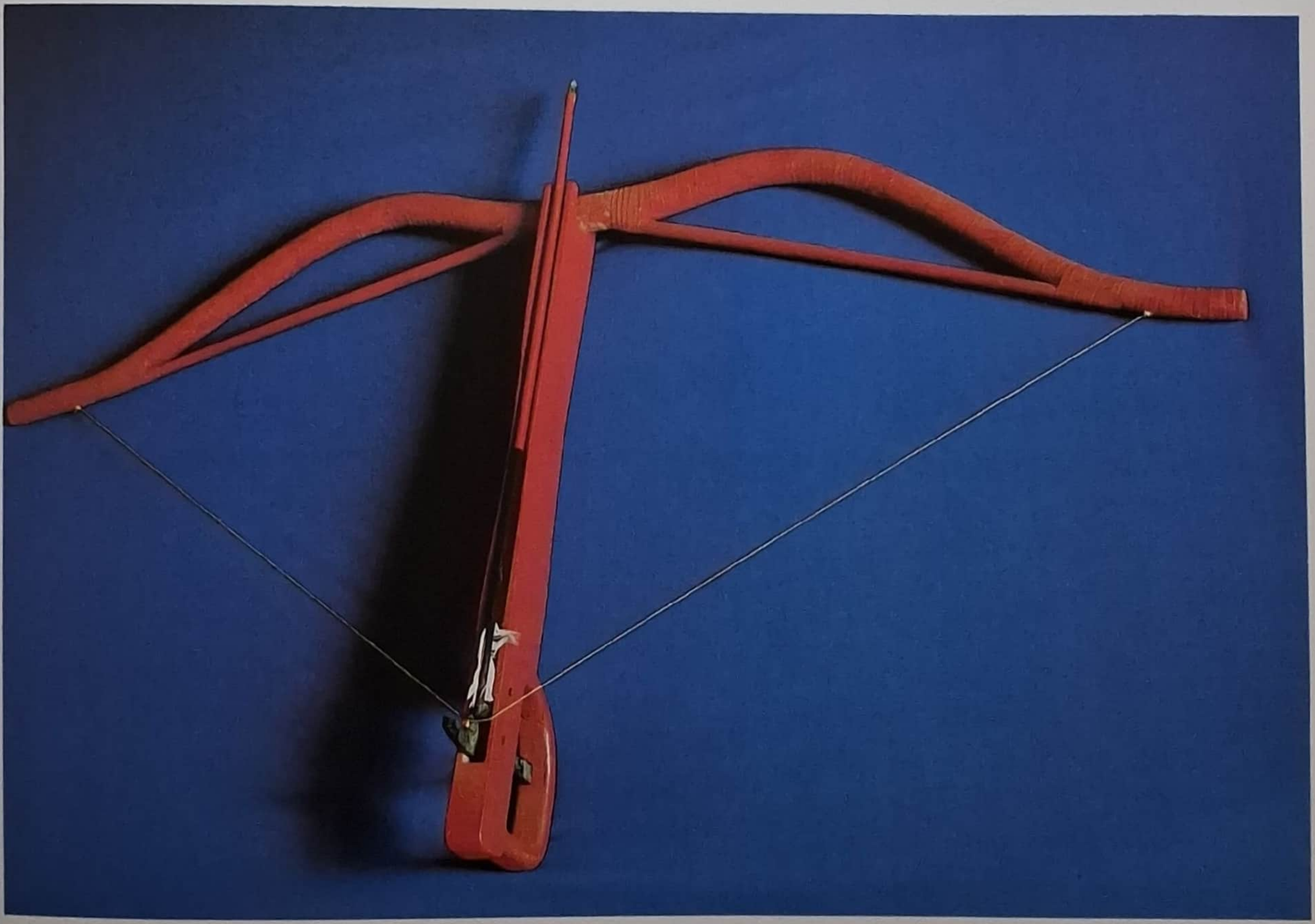

Skannat med CamScanner

16

Modell av en stridsvagn (skala ¼)

Längd: 121 cm Bredd: 82,5 cm Höjd: 46 cm

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna rekonstruktion av en stridsvagn är gjord på basis av fragmentariska rester och avtryck från vagnar i schakt nr 1. Alla vagnar från Qin var av trä och de som begravts har därför i stort sett försvunnit inte enbart genom att de förmultnat utan också på grund av den eldsvåda, som anlades av de rebellstyrkor, som härjade och brände schakten i dynastins slutskede.

Vagnen är rektangulär med träräcken längs framstycket och sidorna. En upphöjd horisontal stång, som körsvennen skulle hålla sig i finns framtill på fordonet. Ingången till vagnen är baktill. Trävirket var ursprungligen bemålat med geometriska mönster i lack. Tistelstången är fäst under vagnskorgen och i dess andra ände finns en tvärslå vid vilken de fyra hästarna kunde spännas för.

Vagnen var känd i Kina redan under Shangdynastin, vilket framgår av fragment, som man funnit i ett stort antal kungliga gravar från mellersta till sen Shangtid. Många rikt utsirade och tekniskt avancerade bronsbeslag, som hjulsprintar och navkapslar, som tillhört vagnar från Shang- och Zhoutid, har utgrävts på gravplatser. Stridsvagnen var en betydelsefull faktor vid militära operationer i bronsålderns Kina och historiska uppteckningar refererar ofta till fältslag, där stora stridsvagnsstyrkor användes. En sådan uppteckning beskriver ett stort slag år 589 f.Kr. mellan staterna Jin och Qi, i vilket 800 vagnar och 12.000 man deltog. Fastän detta exemplar från Qin i vissa avseenden är mer avancerat är det en naturlig efterföljare till bronsålderns vagnar och en förelöpare till Handynastins. Under Han och följande dynastier används fortfarande stridsvagnar, men de ersattes efter hand mer och mer av det snabbare och mer effektiva kavalleriet.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

17

Kopparmynt

Diameter: 3,4 cm   Tjocklek: 0,2 cm   Vikt: 11 g
Utgrävt i byn Guodu, Changan, Shaanxi-provinsen.
Shaanxi Provinsmuseum, Xian.

Runda mynt, av detta slag, med ett fyrkantigt hål i mitten för fastsättning vid ett snöre, infördes under Qin som en av många standardiseringsåtgärder. Före införandet av denna mynttyp hade betalningsmedlen i Kina huvudsakligen varit **"kniv"** och **"bu"** mynt, vilka var betydligt mindre lättcirkulerade än dessa små runda mynt, som fortsatte att vara huvudtypen för mynt i Kina ända fram till Qingdynastins slut år 1911.

De två skrivtecknen, gjutna i relief på var sin sida om det fyrkantiga hålet, anger myntets värde och läses **ban liang** "½ liang"; **liang** var en viktenhet för silver. Frånsidan är utan inskription.

Skannat med CamScanner

18

Karvstock av brons Kopia

Höjd: 3,4 cm Längd: 8,9 cm

Originalet uppges ha utgrävts i Lincheng i provinsen Shandong.

Historiska museet, Peking.

De kejserliga karvstockarna, av denna typ, användes för att bekräfta kejserliga order, särskilt militära trupprörelser. En halv sådan karvstock bars av budbäraren som bevis på att han var befullmäktigad att överbringa de kejserliga besluten, och tjänade som hans identitetsmärke. Mottagaren hade den andra hälften.

Av någon orsak blev en tiger den form i vilken sådana karvstockar vanligen framställdes. Karvstocken kan delas längs mitten i två hälfter. Denna kopia är liksom originalet på båda sidor försedd med en i guld inlagd inskription i sigillskrift bestående av 12 skrivtecken som i översättning lyder: "En kejserlig karvstock för de väpnade styrkorna, den högra (hälften) hos kejsaren, den vänstra (hälften) hos Yangling."

Originalet kan på grund av bronsens korrosion inte öppnas. Att båda delarna återfunnits tillsammans beror troligen på att den aldrig använts.

Skannat med CamScanner

19

Standardvikt av brons

Höjd: 7,4 cm Nedre diameter: 5,4 cm Vikt: 250 g
Utgrävd 1976 i närheten av Qin Shihuangs gravhög.
Shaanxi Provinsmuseum, Xian.

I Qin Shihuangs omorganisation av rikets styrelseskick och administration ingick standardisering av vikt och mått som en väsentlig del. Denna standardvikt i brons är ett påtagligt bevis på dessa reformer. Den har formen av en bronsklocka med sjutton sidor, ihålig och försedd med ett litet handtag. Vikten har två långa inskriptioner på sidorna, vilka utgör den fullständiga texten till de dekret om standardisering av mått, som utfärdades av Qin Shihuang och hans efterföljare den Andre kejsaren, Qin Ershi.

Förste kejsarens dekret lyder i översättning:

"I det 26:te året (221 f.Kr.) då Huangdi slutgiltigt enat riket, då feodalfurstarna och folket fått bestående fred, och han utropat sig till kejsare, beordrade han sina ministrar (Wei) Zhuang och (Wang) Wan att standardisera mått- och viktenheterna, då det ditintills rått stora oklarheter på detta område."

Andre kejsarens dekret lyder i översättning:

"I det första året av sin regering (209 f.Kr.) beordrade kejsaren sina ministrar (Li) Si och (Feng) Quji att standardisera mått och vikt. Shihuangdi hade fullbordat denna uppgift och allt finns nedskrivet. Nu har Vi ärvt kejsarvärdigheten men inskrifterna omtalar icke kejsaren, eftersom så lång tid förflutit (sedan reformen genomfördes) och om eftervärlden fortsätter på samma sätt så kommer icke den som fullbordat det stora värvet att prisas. Dekreten skall ingraveras och därför ingraveras detta till vänster för att inga tvivel skall uppstå."

Den Andre kejsarens dekret är aldrig ingraverat ensamt utan återfinns alltid till vänster om Förste kejsarens dekret.

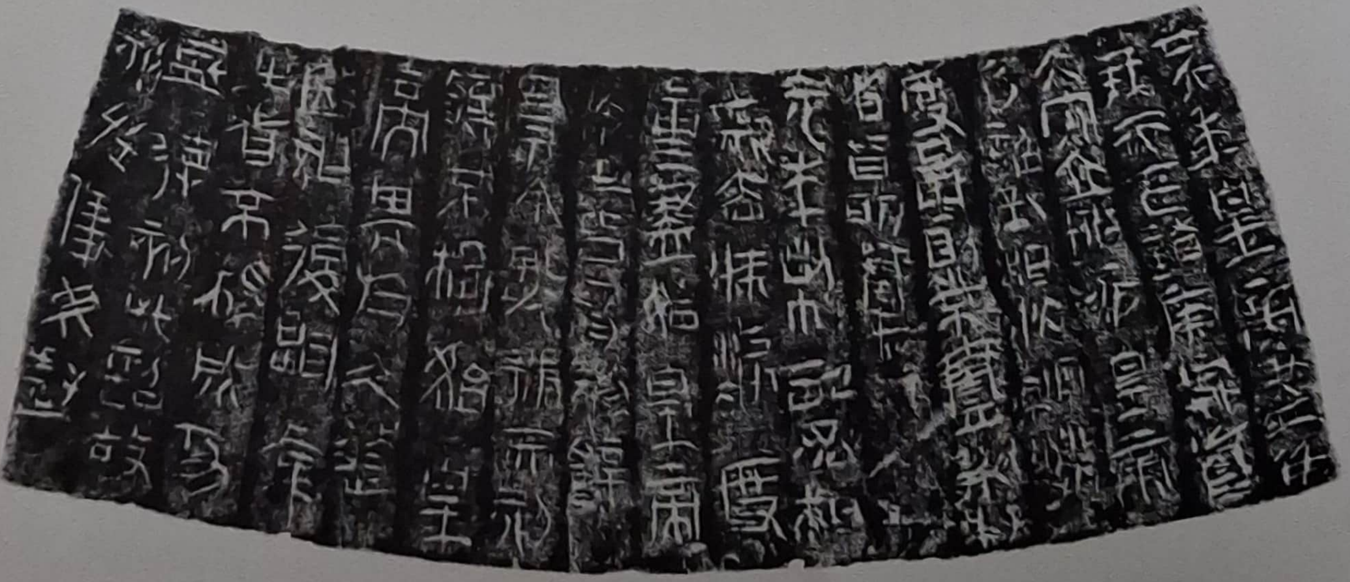

Skannat med CamScanner

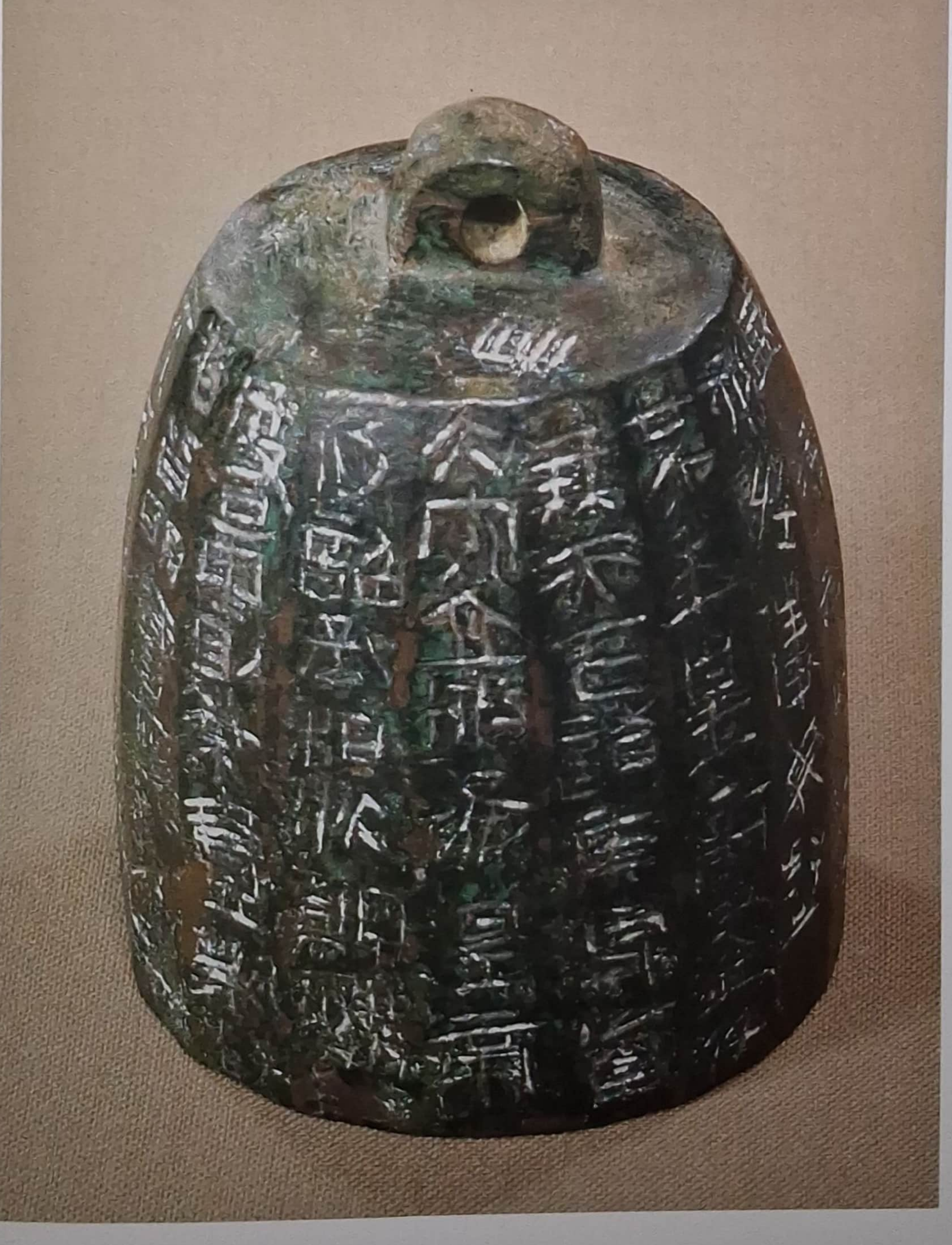

Skannat med CamScanner

20

Standardmått av brons Kopia

Längd: 30,3 cm Höjd: 9,85 cm

Historiska museet, Peking.

Ett skålformat, ovalt hålmått med en utskjutande fals, i vilken ett handtag kunde sättas in. Kärlet rymmer standardvolymen av en **dou**, vilket med ledning av kärlets volym är lika med 2050 ml.

På ena sidan av kärlets utsida är Förste kejsarens dekret av år 221 f.Kr. ingraverat och på den andra Andre kejsarens dekret av år 209 f.Kr., vilka båda hänför sig till standardiseringen av vikt och mått (jmfr kat.nr 19).

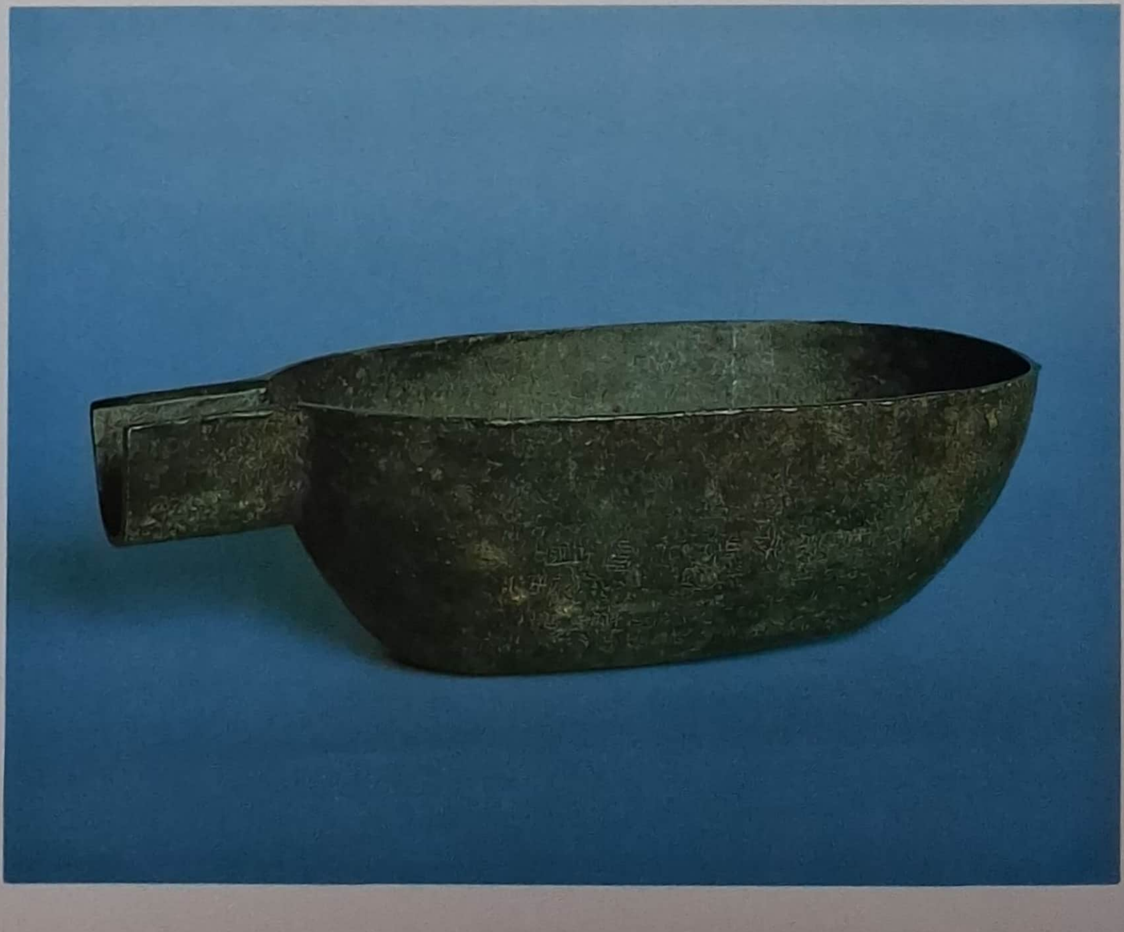

Skannat med CamScanner

21

Vattenledningsrör av lergods

Längd: 72 cm Höjd: 47 cm
Utgrävt vid Qin Shihuangs gravhög.
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Ett femsidigt vattenledningsrör, formpressat av gulbrunt lergods, med snörmönster på utsidan. Rör av denna typ framställdes i relativt stort antal och utgjorde en del av avloppssystemet till gravschakten. Vattenledningsrör av detta slag användes också till andra byggnader såsom gravbyggnaderna vid mausoleet och Qinpalatset vid Xianyang.

Skannat med CamScanner

22

Rektangulärt tegel

Längd: 42 cm Bredd: 18,9 cm Djup: 9,5 cm
Utgrävt 1977 i schakt nr 1.

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

En massiv grå tegelsten från golvet i schakt nr. 1. Sådana tegelstenar framställdes uppenbarligen i mycket stora mängder, då hela golvet i samtliga de tre schakten var stenlagda med tegel. Detta exemplar har en fin struktur och ett yttäckande mönster från gjutformen. Teglet är hårdbränt och tungt som sten.

På ena kanten är skrivtecknen **an wei** instämplade. Av en uppgift i **Lü Shi Chunqiu** (Lüs kommentarer till Vår- och höstannalerna) framgår det att: "Föremål stämplades med hantverkarens namn för att visa deras äkthet". **An wei** kan därför vara tegelslagarens namn.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

23
Tegel med drakmönster

Längd: 70 cm Bredd: 39 cm Djup: 17 cm
Utgrävt 1974 vid platsen för det forna Qinpalatset i Xianyang.
Stadsmuseet i Xianyang.

En ihålig grå tegelsten använd vid anläggandet av det kejserliga Qinpalatset i Xianyang. Har troligen tillhört den omgivande terrassen. Teglet är inristat med en livfullt slingrande drake, en "**bi**-ring" och andra dekorativa motiv, som bör ha fortsatt på följande tegel och tillsammans format ett sammanhängande mönster.

* **Bi**-ringen är ett rituellt jade-föremål i form av en rund skiva med ett cirkelformat hål i mitten. Till formen ser den ut som det äldsta kinesiska skrivtecknet för sol. **Bi**-ringar av nefrit tillverkades i Kina redan under stenåldern och under bronsåldern var de mycket vanliga och användes som rituella föremål vid offer till himmelen.

Skannat med CamScanner

24

Tegel med dekor i relief

Längd: 44 cm Bredd: 32,5 cm Djup: 4 cm
Utgrävt 1974 vid platsen för det forna Qinpalatset i Xianyang.
Stadsmuseet i Xianyang.

En tunn, rektangulär tegelsten av grågrönt hårdbränt lergods täckt med ett dekorativt mönster i relief. Mönstret består av parallella linjer, som bildar ett rutmönster och i varje ruta finns ett runt ornament, sannolikt en "**bi**-ring". De parallella bårderna är fyllda med ett dekorativt mönster av S-formade slingor och cirklar. Tegelstenar av denna typ har påträffats både vid platsen för Qinpalatset i Xianyang och i närheten av Qin Shihuangs gravhög. Man tror att de använts som golvbeläggning.

Skannat med CamScanner

25

Tegel med romb- och cirkelmönster

Längd: 34 cm Bredd: 27 cm Djup: 3 cm
Utgrävt 1974 i byn Yuchi norr om Qin Shihuangs grav.
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Dekoren visar i centrum en cirkel avdelad av två bågformade linjer. Till vänster och höger om mittcirkeln två slingmotiv, s.k. molnmönster, utgående från tre parallella linjer. Över och under cirkeln är fyra romber. I hörnen cirkelsegment. På teglets baksida finns invecklade snörmönster.

Skannat med CamScanner

26

Tegel med rutmönster

Längd: 42,5 cm Bredd: 31,3 cm Djup: 4 cm
Utgrävt 1976 i byn Yuchi norr om Qin Shihuangs grav.
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Dekoren består av parallella linjer som bildar ett rutmönster. I varje ruta finns ett cirkelformat ornament (**bi**-ring) dekorerat med molnmönster. Inom de parallella linjebårderna finns S-formade slingor och cirklar. Baksidan är dekorerad med rutmönster.

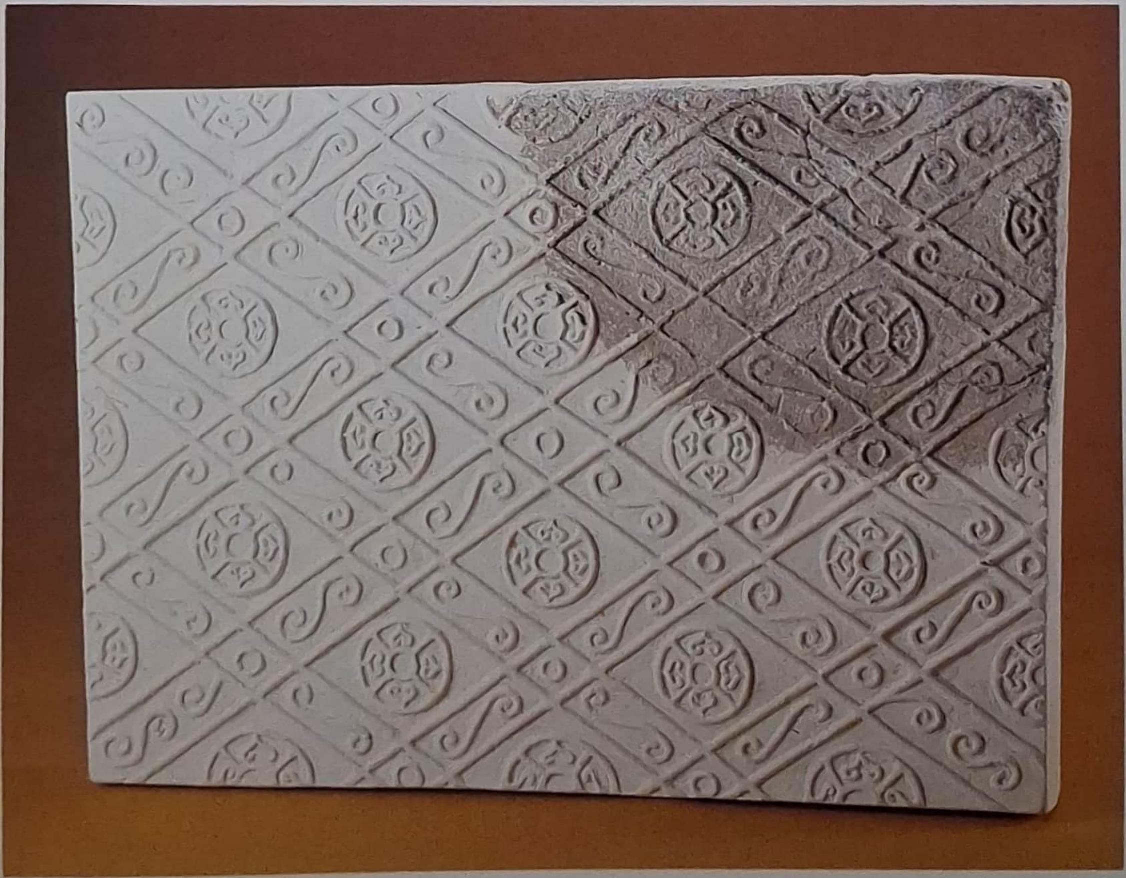

Skannat med CamScanner

27–28

Två taktegel med molnmönster

Diameter: 16,5 cm

Utgrävda 1981 i byn Chenjiagou, nordväst om Qin Shihuangs grav.

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Två karakteristiska exempel på runda ändtegel av grått lergods. Båda teglen är dekorerade med likartade geometriska mönster med en cirkel i mitten omgiven av dekorativa slingmotiv vanligen kallade molnmönster.

Taktegel av detta slag var mycket vanliga vid denna tid och har bl.a. påträffats både i närheten av Qin Shihuangs grav och vid platsen för Qinpalatset i Xianyang.

29

Två taktegel med molnmönster

a) Diameter 16 cm   b) Diameter 16,5 cm

Utgrävda 1976 vid Qin Shihuangs gravhög.

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Ett par ändtegel, liknande de föregående, som troligen kommer från taket av en av de byggnader som låg i utkanten av Qin Shihuangs gravområde. Båda teglen är gjorda av grått lergods med formpressade geometriska molnmönster av likartat slag.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

30

Kruka av grått lergods

Höjd: 21,5 cm   Mynningens diameter: 18 cm
Utgrävd 1976 i byn Yuchi norr om Qin Shihuangs grav.
Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Klotformig, med kort hals och markerad skuldra. Dekorerad med inristade cirkelformade linjer. Skrivtecknet **ge** är instämplat två gånger vid övergången mellan hals och skuldra. Godset är hårdbränt och har en blågrå ton. Krukan är gjord med hjälp av drejskiva, och sådana krukor massproducerades troligen under denna tid. Ett flertal brännugnar från Qintid har upptäckts vid Xianyang. De är av olika form – en del runda, andra hästskoformade. De är alla relativt små; längden ca 1 meter, bredden högst 2,2 meter, och av samma typ som de ugnar, som användes för framställning av tegel vid samma tid.

Man antar, att krukmakeriet huvudsakligen var en folklig industri. I flera fall har man hittat lergodsföremål, som bär inskriptioner som utvisar att de var tillverkade av privata ugnar. Man vet emellertid att vissa krukmakare arbetade både privat och på uppdrag av regeringen.

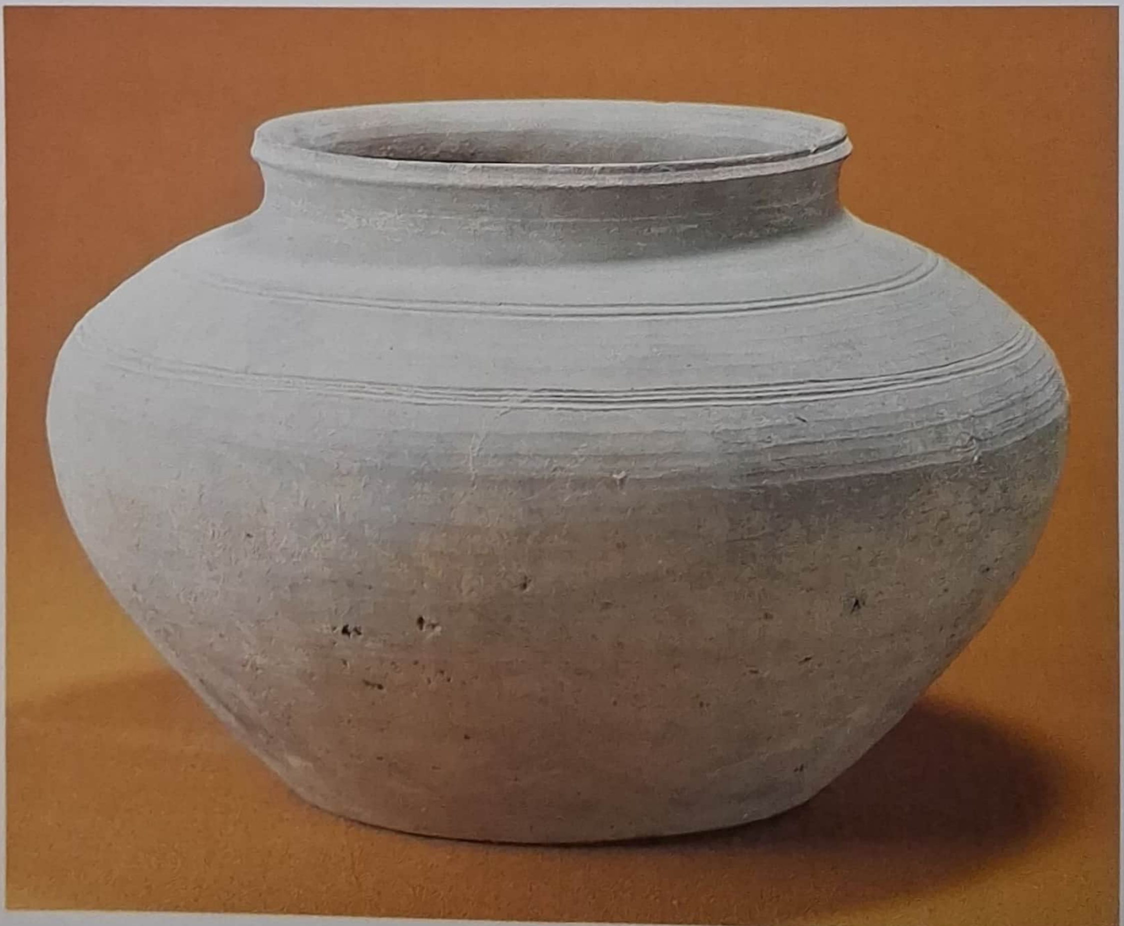

Skannat med CamScanner

31

Järnyxa

Höjd: 16,7 cm Bredd: 11,6 cm

Utgrävd 1982 i en av hästgroparna i byn Shangjiao öster om Qin Shihuangs grav.

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från
Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Denna yxa tillhör en av stallknektarna av lergods (jmfr kat nr 11) och hade begravts tillsammans med en kruka med kort hals och en lykta i en av hästgroparna. Tre olika slag av yxor har upptäckts i schaktet. Alla saknar holk för att insättas i skaft och är flata och gjutna.

Jordbruksredskap tillverkades av järn tidigare än vapen så att redan under slutet av Stridande Staterna och under Qin nästan alla bronsyxor hade bytts ut mot verktyg av järn.

Skannat med CamScanner

32

Spade eller hacka av järn

Höjd: 7,5 cm Bredd: 14 cm

Utgrävd 1981 i Chenjiagou nordväst om Qin Shihuangs grav.

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

33

Järnyxa

Höjd: 6,24 cm Bredd: 5,72 cm

Utgrävd 1981 i Chenjiagou nordväst om Qin Shihuangs grav.

Museet för lergodsfigurer av soldater och hästar från Qin Shihuangs grav. Lintong, Shaanxi.

Detta är bladet till en liten skarvyxa, som använts till träarbete. Som regel brukar bladet vara avsmalnande, men på detta exempel är det jämntjockt.

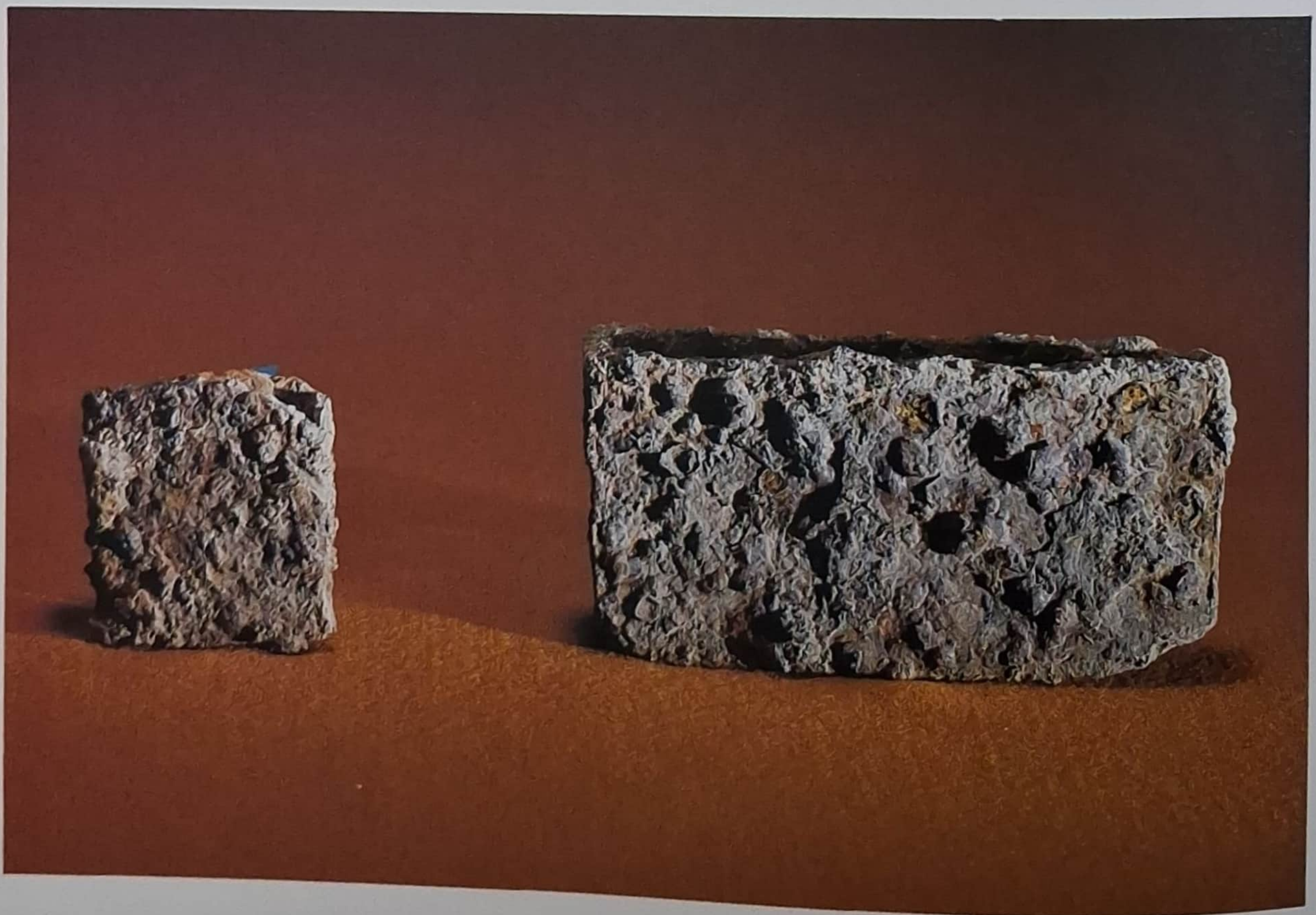

Skannat med CamScanner

LITTERATUR

Ancient Chinese Sculptural Works. Terra-cotta figures from Qin Shihuang's tomb. Sian 1983.

Bodde, Derk, *China's First Unifier.* A study of the Ch'in Dynasty as seen in the life of Li Ssu. Leiden 1938.

Capon, Edmund, *Qin Shihuang Terracotta Warriors and Horses.* Catalogue to the "Exhibition of the Terracotta Figures of Warriors and Horses of the Qin Dynasty of China". Clayton, Victoria, Australia 1982.

Chugoku Shin heibayo. Osaka 1983.

Cotterell, Arthur, *The first Emperor of China.* New York 1981. (Svensk övers. Kejsaren av Kina. Stockholm 1981.)

Cottrell, Leonard, *The Tiger of Ch'in.* London 1962.

Fitzgerald, C. P., *China. A Short Cultural History.* London 1935.

The Great Bronze Age of China. Utst.kat. Metropolitan Museum of Art. New York 1980.

Karlgren, Bernhard, *Från Kinas tankevärld.* Stockholm 1968.

Malmqvist, Göran, Kina. *Österns storriken.* Bonniers världshistoria 4. 1983.

Wirgin, Jan, *Kinesisk konsthistoria.* Stockholm 1972. (Andra uppl. 1982.)

Yang, Hsien-yi and Gladys, *Selections from Records of the Historian Written by Szuma Chien.* Peking 1979.

De viktigaste utgrävningsrapporterna från Qin Shihuangs schakt med lergodsfigurer och fyndet av bronsvagnarna har publicerats i de kinesiska arkeologiska tidskrifterna *Wenwu* (1975:11, 1976:11, 1978:5, 1979:12, 1983:7) och *Kaogu* (1975:5) samt *Kaogu yu wenwu* (1980:2–4) och *Kaogu yu wenwu congkan* (1:1983).

UTSTÄLLNINGEN PÅ ÖSTASIATISKA MUSEET

Utställningskommissarie: Jan Wirgin
Utställningsarkitekt: Arne Rudberger
Bildspel: Jan Wirgin, Per-Olow Leijon
Snickerier, uppställning, transport m m:
Statens Konstmuseers tekniska personal
Press och information: Birgitta Hansson

KATALOG

Text och redigering: Jan Wirgin
Översättning och bearbetning av katalogtexter:
Mette Siggstedt (kinesiska)
Mamoru Nakamura (japanska)
Margareta Wirgin (engelska)
Översättning av Sima Qian citatet sid 24:
Göran Malmqvist
Foto: Wang Yugui, Chen Xiaodong, Fan Shenyan, Xu Dong.

Fotografier och övrigt illustrationsmaterial har ställts till förfogande av Folkrepubliken Kinas korporation för arkeologiska utställningar i utlandet.

Grafisk formgivning: Håkan Lindström
Bohusläningens Boktryckeri AB, Uddevalla 1984

Bilden på pärmens insidor visar schakt nr 1 under utgrävning.

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner

Skannat med CamScanner